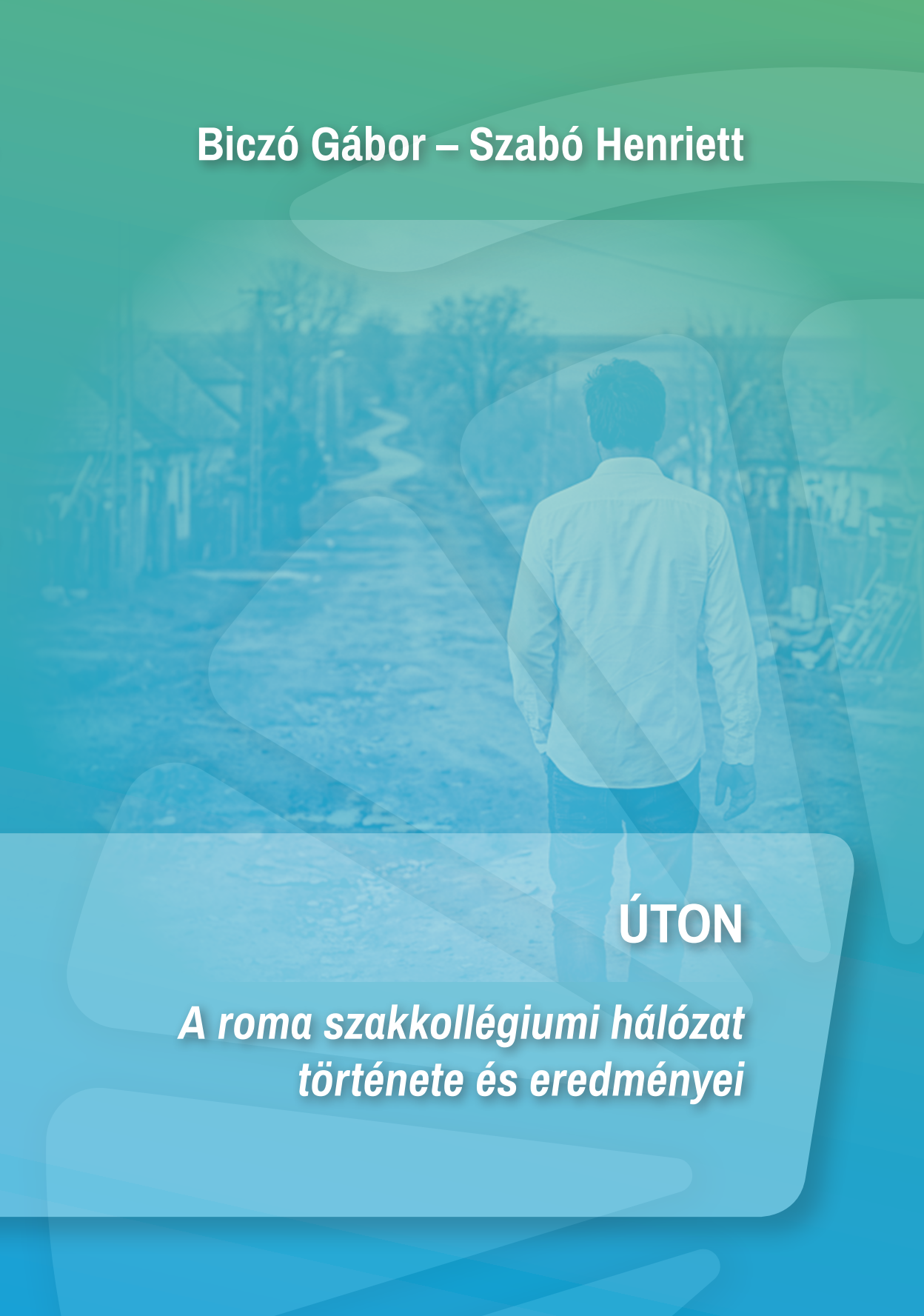

Biczó Gábor – Szabó Henriett

A photograph of a person from behind, walking away on a dirt path in a village. The person is wearing a light-colored shirt and dark pants. The path leads into the distance, flanked by simple houses and trees. The entire image is overlaid with a blue-green gradient and semi-transparent abstract shapes.

ÚTON

***A roma szakkollégiumi hálózat
története és eredményei***

ÚTON

*A roma szakkollégiumi hálózat
története és eredményei*

Biczó Gábor – Szabó Henriett

ÚTON

*A roma szakkollégiumi hálózat
története és eredményei*

Roma Szakkollégiumok Egyesület

Debrecen

2026

Készült a Roma Szakkollégiumok Egyesület megbízásából a
Belügyminisztérium támogatásával.

Térképek: Czomba Péter

A kötetet lektorálta: Bódis Zoltán

© Biczó Gábor, Szabó Henriett, 2026

© Roma Szakkollégiumok Egyesület, 2026

ISBN 978-615-02-7333-4

Grafikai, nyomdai előkészítés
és technikai szerkesztés: Tímár Tamás

Nyomdai munka: TT Play Kft., Debrecen

Felelős vezető: Tímár Tamás

Biczó Gábor – Szabó Henriett

ÚTON

*A roma szakkollégiumi hálózat
története és eredményei*

Debrecen, 2026

ELŐSZÓ.....	7
A ROMA SZAKKOLLÉGIUMOK KIALAKULÁSÁNAK ELŐZMÉNYEI	11
A ROMA SZAKKOLLÉGIUMI HÁLÓZAT LÉTREJÖTTÉNEK OKAI ÉS FEJLŐDÉSE	15
A KERESZTÉNY ROMA SZAKKOLLÉGIUMI HÁLÓZAT	21
„Mire jutottunk?” – beszélgetések az egykori alapítókkal és közreműködő szakemberekkel.....	22
„KIK VAGYUNK ÉS MIKÉNT?” – A HÁLÓZAT INTÉZMÉNYEINEK BEMUTATÁSA.....	47
Roma szakkollégiumok hazánkban	47
„Mit teszünk?” – beszélgetések a roma szakkollégiumok vezetőivel	54
ROMA SZAKKOLLÉGIUMOK EGYESÜLET	82
„Mit építettünk?” – beszélgetések a Roma Szakkollégiumok Egyesület egykori és mai vezetőivel.....	83
AZ EREDMÉNYEK TÜKRÉBEN	95
A roma szakkollégiumi hálózat alumni tagozatának jellemzése.....	96
Tudományos eredmények.....	122
Társadalmi szerepvállalás és szociális érzékenyítés.....	130
Kulturális események és rendezvények eredményei.....	143
ZÁRSZÓ	154

*„Ami az út körül a létezéséhez tartozik,
azt begyűjti, és felkínálja (a Sajatját)
annak, aki rajta halad.”¹*

ELŐSZÓ

Jelen kiadvány címe, ahogy a fenti mottó, egyaránt magyarázatra szorulnak. A magyarországi roma szakkollégiumi hálózat Európában is egyedülálló kezdeményezés, az országban élő legnagyobb nemzeti etnikai kisebbség és a hátrányos helyzetű csoportok társadalmi integrációját előmozdító ökumenikus vállalkozás. A napjainkban működő tizenegy saját intézménytörténettel, szakmai hitvallással és autonómiával rendelkező felsőoktatási tehetségműhely eszmei múltja messzire nyúlik. A szolidaritás, az önzetlen, mások érdekéit, jólétét támogató viselkedés a társadalmi élet egyik legalapvetőbb közösségi elve. Habár mindez banálisan hat, de éppen az ezzel kapcsolatos ismereteink követelnek éberséget önmagunkkal szemben. Miért?

Úgy tűnik, hogy időről-időre emlékeztetnünk kell önnön feledékenységre. Ott ahol a nárcizmus és az önzés hivatkozott értéként burjánzik, né tán követendő mintaként bukkan fel, ott elengedhetetlenül szükséges, hogy tegyünk ellene. Jól felfogott érdekeinket követve, hisz a társadalmi béke fenntartásának előfeltétele, hogy az együttélésben minden közösség – függetlenül attól, hogy kicsi vagy nagy, szegény vagy jómódú, privilegizált vagy hátrányos helyzetű, perifériális kistelepülés vagy a nagyvárosi előkelő kerület képezi-e lakóköznyezetét, – ugyanolyan okkal tart számot a boldoguláshoz való jogára.

Mindennek megvalósításához hosszú út vezet, ami körülményes és gyakorta buktatókkal terhelt. Ahogy azt a kiadvány mottójának választott idézetből megérthetjük, a célokhoz vezető úton a létezés ajándéka nem a megtett távolság öröme, hanem az időközben szerzett tapasztalatok minősége. A magyarországi roma szakkollégiumi hálózat intézményei által az elmúlt másfél évtizedben megtett út sok mindent megtanított. A történet eseményeinek rövid

1 Heidegger, Martin: A földút. In. Uő. „...költőien lakozik az ember...” – Válogatott írások. T.Twins Kiadó / Pompeji, Budapest – Szeged, 1994.

megidézése, majd az eredmények bemutatása, az ehhez szükséges lélegzetvételnyi megállás és a tapasztalatok megfogalmazása fontos pillanat. Láthatóvá teszi azt, hogy a szakkollégiumokban mit és miért tettek a felsőoktatásba bekerült roma és/vagy hátrányos helyzetű fiatalok boldogulásáért, diplomaszerezéséért, és hogy mindeközben milyen hatalmas értékteremtő munka valósult meg.

Kötetünk a roma szakkollégiumi hálózat céljainak és az elmúlt másfél évtizedben bejárt útjának rövid történeti összefoglalását és a közösség által elért eredményeket mutatja be. Mindezt természetesen annak a tudatában, hogy az áttekintés szükségszerűen hiányos marad. A másfélévtizednyi munka mennyi részletét, a tudományos konferenciákat, az önkéntes tevékenységet, a szakkollégiumok szervezésben megvalósult társadalmi rendezvényeket, az intézményekben publikált könyveket, tanulmányokat, kiadványokat, vagy a munkatársak által a társadalmi integráció tárgyában tartott előadások listáját, minden egyes diplomás roma szakkollégista életútjának részleteit terjedelmi okokból képtelenség közölni. Erre azonban nincs is szükség. Bízunk abban, hogy az érdeklődő olvasó a kötet lapjait forgatva, az ábrákat értelmezve, vagy egy-egy fotó mögött rejtőző üzenet tartalmán elmélkedve arra a manapság elterjedtnek mondható véleményre is magyarázatot talál, hogy miért tekintik a roma szakkollégiumi hálózatot a társadalmi integrációt előmozdító egyik leg-sikeresebb vállalkozásnak.

Az előszó zárása egyúttal a köszönetnyilvánítás helye, ami a terjedelmi okok miatt szintén nem lehet teljes. A legfőbb köszönet mindenképpen a szakkollégista hallgatókat és családjaikat illeti, munkájuk nélkül most nem lenne miről beszélnünk. Ugyancsak hálásak lehetünk a roma szakkollégiumok vezetőinek és munkatársainak, akik a működés mindennapi feltételeinek megteremtésével és elkötelezettségükkel járulnak hozzá a hálózat létezéséhez, valamint a jelen elemzés alapját képező adatok összegyűjtésében is meghatározó szerepet vállaltak.² Fontos megemlíteni azokat is, akik egykor az intézmények alapítását kezdeményezték majd támogatták, a történeti egyházak vezetőinek, a társadalmi integrációért felelős szakmai döntéshozóknak és az egyetemeken dolgozó szakembereknek.

a szerzők

2 A kiadványban elemzett adatbázisok létrehozásában közreműködő szakkollégiumi munkatársak voltak: Papp Krisztina (REFOROM); Bogárdi Tünde (EKKE); Veszprémi Erzsébet (ERSZ); Oláh Zsolt (JRSZ); Láda Tünde (LBRSZK); Szalai Seron (MGRSZ); Schäffer János (PERSZE); Mezei Tímea (SZOKERESZ); Hosszu Anikó (SZMGRSZK); Farakas Beáta (SZIERSZ); Lovász Márton (WISZ).

A kötetben a követhetőség érdekében egyedi jelölések rendszerét használjuk: a roma szakkollégiumok hivatalos megnevezése hosszú, ezek állandó alkalmazása a szöveget oly mértékben terhelné meg, hogy az eljárás az olvasó számára okkal tűnhetne zavaró stilisztikai hibának. A szövegben több esetben az egyes szakkollégiumok hivatalos rövidítését használjuk, míg a folyó szövegben a megnevezés nem hivatalos változatait alkalmazzuk a következők szerint:

Ssz.	Szakkollégium hivatalos megnevezése	Szövegben többször alkalmazott nem hivatalos megnevezés	A szakkollégium rövidített megnevezése
1.	Budapesti Református Cigány Szakkollégium	budapesti református RSZK	REFOROM
2.	Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Roma Szakkollégium	egri RSZK	EKKE
3.	Evangélikus Roma Szakkollégium	nyíregyházi RSZK	ERSZ
4.	Jezsuita Roma Szakkollégium	budapesti jezsuita RSZK	JRSZ
5.	Lippai Balázs Roma Szakkollégium	hajdúböszörményi RSZK	LBRSZK
6.	Miskolci Görögkatolikus Roma Szakkollégium	miskolci RSZK	MGRSZ
7.	Pécsi Evangélikus Roma Szakkollégium	pécsi RSZK	PERSZE
8.	Szegedi Keresztény Roma Szakkollégium	szegedi RSZK	SZOKERESZ
9.	Szent Miklós Görögkatolikus Roma Szakkollégium	debreceni görögkatolikus RSZK	SZMGRSZK
10.	Szentandrásy István Egyetemi Roma Szakkollégium	kaposvári RSZK	SZIERSZ
11.	Wáli István Református Cigány Szakkollégium	debreceni református RSZK	WISZ

A roma szakkollégiumok kialakulásának előzményei

Az intézményhálózat létrejöttének előtörténete messzire nyúlik. Az első és időben legtávolabbi hivatkozás az egykori Eötvös József Collegium, amit báró Eötvös Lóránd alapított 1895-ben azért, hogy a tudományos képzettséggel rendelkező középiskolai tanárok és az egyetemi oktatók utánpótlását biztosítsa. A francia mintát követő bentlakásos rendszerű tehetséggondozó intézmény célja az oktatói szakmai elit kinevelése volt.

Jelenünk roma szakkollégiumainak a kialakulásához vezető út másik távoli előzményeként azok a 30-as években elindult társadalmi kezdeményezések szolgáltattak mintát, ahol a tehetséggondozás és a hátránykompenzáció célcsoportja elsősorban a paraszti és a munkás származású fiatalok voltak. A mozgalom eszmei gyökerei az 1939-ben megalakult Parasztfőiskolások Közösségében és az abból kinövő Bolyai és Györffy István Kollégiumokban kereshető. A kezdeményezés 1946-ban vált országos jelentőségű mozgalommá, amikor megalakult a Népi Kollégiumok Országos Szövetsége.³ A mozgalom elsődleges társadalmi célja a mobilitás előmozdítása volt. Mivel a magyar társadalom történeti-strukturális tulajdonsága, hogy a társadalmi csoportok közötti átrétegződést, különösen a felfelé irányuló mobilitást csak kevésbé támogatja, ezért a folyamat tudatos előmozdítását szolgáló szervezett törekvés kedvező fogadtatásra talált. A fő cél az alsóbb csoportokból származó tehetséges fiatalok középiskolai és egyetemi tanulmányainak segítése, ezáltal egyfajta „népi értelmiség” létrejöttének a támogatása volt. 1948-ban már 158 népi kollégium működött országsszerte szoros hálózati kötelékben.⁴ A szakkollégiumi működés sajátossága volt a szervezett közösségi élet, az önkormányzatiság és a demokratikus környezet. Elvonatkoztatva a mozgalom később elmélyülő erős ideológiai-politikai beágyazottságától – ami egyébként okkal vált a

3 Pataki Ferenc: *A NÉKOSZ-legenda*. Budapest, Osiris, 2005.

4 Béres Merse – Kovách Donát: A Széchenyi-tényező A Széchenyi István Szakkollégium és klubmozgalmi előzményeinek szerepe a kádárizmus kereteinek lebontásába. *Rendszerváltó Szemle*. 2022. 3-4. 90-110.

működéssel kapcsolatos kritikai-történeti értelmezések fő céltáblájává –, a népi kollégiumok alapvető értékmintázata, a tanuláskarrierhez köthető társadalmi mobilitás eszméje a megszerveződő egyetemi szakkollégiumok számára kétségtelenül fontos előfutárként játszott szerepet.

Maguk a szakkollégiumok az 1970–80-as években váltak a magyarországi felsőoktatás szerves részévé. Funkciójuk az egyetemi tanulmányokat kiegészítő tehetséggondozás volt, amely elsősorban a tudományos-szakmai előmenetelt támogatta.⁵ Már az első emblematikus szakkollégiumokban – Rajk, Bibó – is fontos szerep jutott a hallgatói önkormányzatiságnak, ami az önként csatlakozó hallgatóság önszerveződés iránti igényét alakító alapelv volt. Az önálló felvételi rendszer, a szakkollégiumi programok orientációja és az ebben a környezetben megvalósuló diszkurzív működésmód tette lehetővé, hogy az egyetemi szakkollégiumok fokozatosan dinamikus értelmiségi műhelyekké váltak.

A politikai rendszerváltást követően az egyetemi szakkollégiumalapítás virágzásnak indult. A tehetséggondozás speciális körülmények között működő felsőoktatási műhelyeinek elterjedésében meghatározó tényező volt a megugró hallgatói érdeklődés. Az egyetemisták létszámának növekedésével párhuzamosan a tehetségtámogatás iránti igény is látványosan erőteljesebbé vált.⁶ A felsőoktatásban a rendszerváltást követően létrejött egyetemi szakkollégiumok nem alkotnak egységes szervezetet. Fő jellemzőjük a tematikus szakmaprofil, ami általában egy-egy tudományterületen az adott intézményben tanuló tehetséges hallgatókat szervezi közösségbe. A szakkollégiumok gyors elterjedésében a felsőoktatási-intézményi környezet támogató érdeklődése és érdekeltisége ugyancsak megkerülhetetlen ösztönző tényező volt. Mivel a felsőoktatás működése napjainkra rendkívül kompetitívvé vált és a működés minőségi mutatói között a hallgatói sikeresség kitüntetett helyet nyert, ezért a szakkollégiumi tehetségműhelyek támogatása fontos intézményi célként épült be az egyetemi életbe az ezredfordulót követően.

A fentiekben röviden összefoglalt folyamatok a 90-es évek kezdeményezéseiből kibontakozó roma szakkollégiumi mozgalom megértésének szempontjából fontos részletek. A társadalmi szükséglet felismerésének és intézményesülésének egyik első közvetlen előzménye volt Hofher József jezsuita atya tehetséggondozó cigánypasztorációs munkája. Mintaképző tevékenységének

5 Fazekas Mihály – Sik Domonkos: *A magyarországi szakkollégiumok: érdekérvényesítés, forrásszerzés, kommunikáció*. Nemzeti Civil Alapprogram Kutatási Zárójelentés, 2007. https://mihalyfazekas.eu/wp-content/uploads/2015/08/Fazekas-Sik_Szakkollegiumi-mozgalom_2007.pdf

6 Szabó Zoltán András: *A szakkollégiumi mozgalom története és jelenkori kihívásai Magyarországon (1895–2015)*. *Educatio*, 2015. 4. 118–124.

középponti eleme volt a közvetlen jelenlét. Budapest és Gödöllő környékén, a Sajó mentén végzett munkája, majd a „Szeretet Iskolája” néven ismertté vált program, amelyben felnőttek általános iskolai oktatását támogatta, már számos elemében tartalmazta a roma szakkollégiumi modellbe később átültetésre került elveket. A program nem csupán az általános iskolai végzettség megszerzését ösztönözte, hanem egyúttal a további képzésekre, elsősorban a szakmaszerzésre történő felkészítést is célul tűzte ki. Ahogy azt a kezdeményezés a nevében is fémjelezte, a személyre szabott és empatikus tanulási közösség keretei között az egyéni motiváció fejlesztésére fókuszált. Hofher József atya elképzeléseit aztán a későbbiekben megszerveződött Jezsuita Roma Szakkollégium a működési gyakorlatába közvetlenül is becsatornázták.

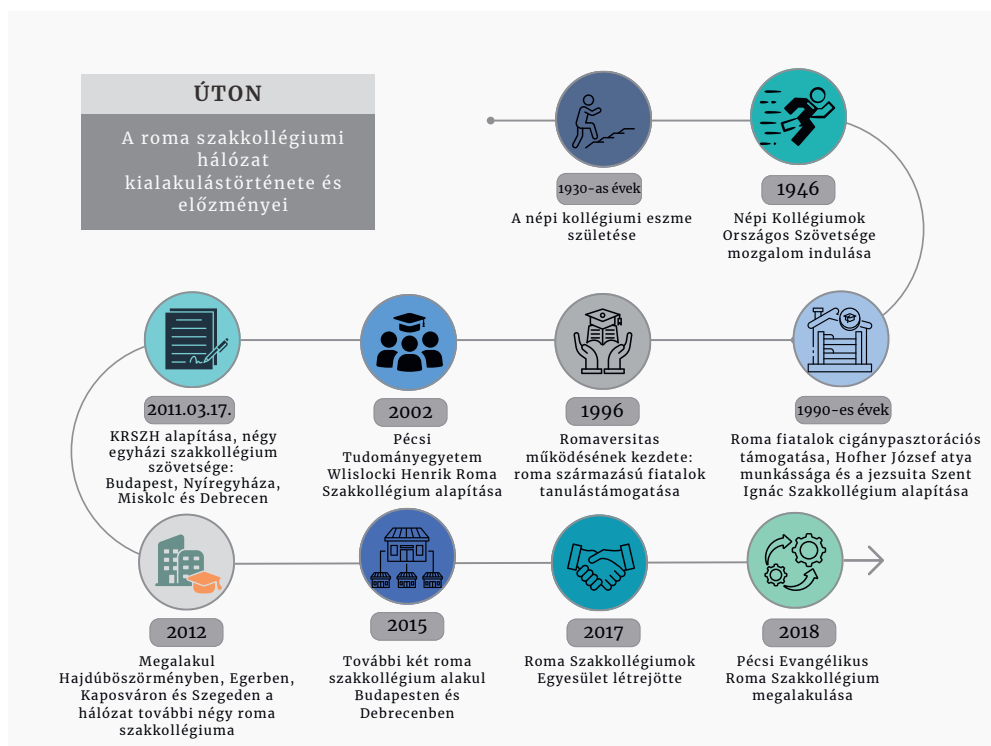
A napjainkban működő roma szakkollégiumi hálózat intézményeinek megalkulását megelőző ugyancsak fontos előzmény az 1996-ban létrejött – és a napjainkban is tevékeny – Romaversitas. A szerveződés a roma származású fiatalok felsőoktatásba történő bejutását támogató kezdeményezésként formálódott meg, amelynek köszönhetően több száz egyetemista diplomához jutását mozdították elő. A program a roma és nem roma származású értelmiségiek közös vállalkozásaként indult a Roma Polgárjogi Alapítvány keretei között. A többek között Kóczé Angéla és Horváth Aladár közreműködésével alakult szervezet feladata elsősorban a roma származású egyetemi hallgatók felsőoktatási tanulmányainak és diplomához jutásának segítése volt. Mindezt komplex célok keretei között igyekeztek megvalósítani, eleinte évente 10–12 hallgató támogatásával. A roma értelmiség népességen belüli rendkívül alacsony arányát érzékelve a felsőoktatásba bejutó fiatalok számának növelésére koncentráltak. Ennek érdekében a személyes mentorálást, a készségfejlesztést és mindennek az alapját képező közösségépítést a pedagógiai program fő elemeként építették ki. Ugyancsak fontos tényezőként került kidolgozásra a Romaversitas tevékenységének alappilléreként az ösztöndíjtámogatás és a karriertervezés. Az éppen háromévtizednyi működést követően a szervezet közel 400 felsőoktatásban tanult roma származású hallgató támogatását mutathatja fel közvetlen teljesítményként.

A mai értelemben vett, tehát a felsőoktatási működési környezetbe közvetlenül szervesült roma szakkollégiumi hálózat első intézménye Pécsen alakult meg 2002-ben a Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet Romológia és Nevelésszociológia Tanszékének égisze alatt. A Wlislöck Henrik nevét viselő tehetségműhely megszervezésének közvetlen célja az egyetemen tanuló roma származású és/vagy hátrányos helyzetű hallgatók összefogása, illetve tanulmányi segítése volt. A korábban leírt kezdeményezések gyakorlataiból

megismert támogatás- és tevékenységformák – identitáserősítés, ösztöndíj, mentorálás, közösségi környezet biztosítása – mellett a pécsi intézmény működésében fontos szerepet kapott a befogadó egyetemi tanszék tudományos orientációja. A szakkollégiumi közösség szervezésében, valamint a romológia oktatásában szerepet vállaló szakemberek, Forray R. Katalin, Orsós Anna, Varga-Híves Aranka célja volt, hogy hallgatóik tudományos érdeklődését felkeltse. A kutatótevékenység, a konferenciaszereplés és a publikációs munka ösztönzése tudatosan kimunkált karakteres profilt kölcsönzött a Wlisslocki Henrik Roma Szakkollégium közösségének. A pécsi intézmény szakmai munkájának gondosan tervezett tudományos irányultsága nem csak a munkatársak, hanem a hallgatók publikációiban is visszaköszön, amelynek a mai napig külön könyvsorozat (Körkép) ad teret. A Pécsen végzett munka példaképszerűségét és mintaképző funkcióját tekintve kétségtelenül hozzájárult a később megalakult tehetségműhelyek megszervezéséhez.

A roma szakkollégiumi hálózat létrejöttének okai és fejlődése

Az intézmények történetének útja a 2010-es évek elején virulens időszakhoz érkezett. Ekkor zajlott napjaink országos hálózatát képező tizenegy szakkollégium többségének a megalapítása. A budapesti és vidéki felsőoktatási centrumok közösségeinek életrehívását több egymást erősítő társadalmi tényező motiválta. Ezek közül kiemelkedett annak felismerése, hogy a roma származású értelmiségiek aránya tartósan alacsony, és ennek növelése össztársadalmi érdek. A legnagyobb nemzeti-etnikai kisebbségen belül a diplomások arányszáma 1% alatt stagnált. A mutató összevetésben messze alulmúlta a teljes

népességre vetített statisztikai adatokat, ami 2010-ben a 15–74 éves korosztályban 24,6% volt.⁷ A diplomás roma értelmiségiek kritikusan alacsony száma nem önmagában értelmezhető jelentőségű adat. A kérdés súlyát az adja, hogy az ezredfordulótól egyre nyilvánvalóbbá váltak azok a trendek, amelyek szerint egy gyorsuló ütemben fogyatkozó társadalomban a roma etnikai közösséghez tartozók aránya fokozatosan növekedett. A Debreceni Egyetem 2010–13-as szakértői becslésre alapozott vizsgálata 876 ezer fős roma kötődésű népességet mutatott ki Magyarországon, ami a 80-as évekhez képest az etnikai kisebbségi csoport lélekszámának a megduplázódását jelezte.⁸

A demográfiai folyamatok általános tendenciái számos más, a társadalom strukturális átrendeződését jelző adattal összefüggésben utalt arra, hogy az ország alpműködésében fontos rendszerek és alrendszerek intézményei alkalmazkodási kényszerhelyzetbe kerültek. A népességszerkezet megváltozásának egyik kiemelkedő jelentőségű aspektusa az etnikai térszerkezeti viszonyok átalakulása volt. Ennek lényege, hogy az ország földrajzi perifériáin a romák aránya a teljes lakosságon belül megnőtt és emellett az etnikai csoport rendkívüli területi koncentrációja ment végbe. Az északkeleti, a délnyugati és a közép-tiszavidéki térségek járásaiban a romák aránya sokhelyütt meghaladta a 30%-ot. Ennek következményei a köznevelési és közoktatási intézmények gyermekközösségeinek összetételében mutatkozott meg a leglátványosabban. Mindemellett a nevezett térségekben, de sporadikusan más magasabb etnikai-kisebbségi arányszámú járásokban is jellemzővé vált, hogy a mobilitási képességgel rendelkező és jellemzően a többségi családok tömegesen elvándoroltak. Továbbá az említett színtereken helyben maradó lakosság – amely egyrészt fiatal korösszetételű, elsősorban roma, másrészt előregedő többségi lokális közösségekből áll – a társadalmi állapotot leíró számos egyéb mutató tekintetében is hátrányos helyzetűvé vált. Az aluliskolázottság, a munkanélküliség, az anyagi depriváció, az infrastrukturális alulfejlettség mind olyan egymást erősítő – interszekcionális – változók, amelyek a magyarországi vidék perifériális helyzetű életvilágait halmozottan sújtják.

A fentiekben röviden leírt trendjellegű folyamatok felismerése logikusan vezetett a helyzetből következő társadalmi szükségletek kielégítését szolgáló roma szakkollégiumok alapításához. A részben egyetemi, részben egyházi kezdeményezésre létrehozott intézmények, valamint ezek társadalompolitikai

7 KSH 2021. *A felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya*. <https://ksh.hu/s/kiadvanyok/fenntarthato-fejlodes-indikatorai-2022/1-24-sdg-4>

8 Pénzes János – Tátrai Patrik – Pásztor István Zoltán: A roma népesség területi megoszlásának változása Magyarországon az elmúlt évtizedekben. *Területi Statisztika*, 2018. 58. 1. 3–26.

támogatása elsősorban a felsőoktatásba bekerülő roma származású és/vagy hátrányos helyzetű fiatalok diplomához jutását tűzte ki célul. Az egyetemekre felvett hallgatók lemorzsolódásának megakadályozása, sikeres végzésük érdekében a hozott hátrányok módszeres kompenzálása pontosan definiált gyakorlati feladatokat jelentettek. A diplomás roma származású és/vagy hátrányos helyzetű közösségekből származó fiatal értelmiségiek munkájával kapcsolatos általános remény, hogy hozzájárulhatnak a kibocsátó környezetük helyi társadalmainak felzárkózásához. Végzésüket követően vagy közvetlenül, az adott színtereken munkavállalóként, vagy közvetve, a többségi társadalomba történő sikeres integráció által pozitív mintaképző funkciójukban mozgíthatják elő az etnikai együttélés minőségének fejlődését, a kölcsönös elfogadás kultúrájának terjedését.

A roma szakkollégiumi hálózatot alkotó intézmények – a pécsi Wlisslocki Henrik Szakkollégium kivételével – 2011-18 között jöttek létre három hullámban.

Elsőként 2011-ben és 2012-ben hét szakkollégium létrehívására került sor. 2011. március 17-én négy történelmi egyház – római katolikus, református, evangélikus és görögkatolikus – képviselői roma szakkollégiumok alapításáról írtak alá szándéknyilatkozatot.⁹

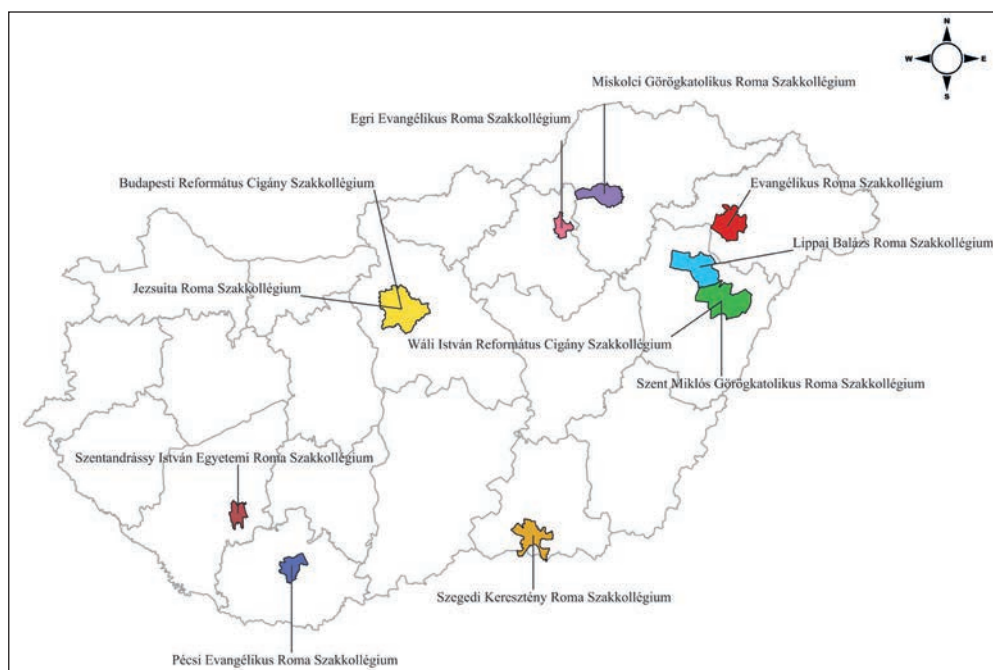

A KRSZH alapításának ünnepi pillanata

- 9 Az intézménytörténetben hivatalosan ezt a napot tekintik a Keresztény Roma Szakkollégiumi Hálózat alapítási dátumának. A KRSZH küldetésnyilatkozatának aláírói voltak: Bölcskei Gusztáv püspök (Magyarországi Református Egyház), Fabiny Tamás püspök (Magyarországi Evangélikus Egyház), Kocsis Fülöp megyéspüspök (Magyar Görögkatolikus Egyház) és Forrai Tamás Gergely tartományfőnök (Római Katolikus Egyház részéről a Jézus Társasága Magyarországi Rendtartomány).

A Budapesten, Debrecenben, Nyíregyházán és Miskolcon létrejött intézmények alapították meg a Keresztény Roma Szakkollégiumi Hálózatot (KRSZH).¹⁰ A következő esztendőben Szegeden további egy a római katolikus egyház által fenntartott, illetve Egerben, Hajdúböszörményben és Kaposvárott három egyetemi keretek között függetlenül megszervezett szakkollégium alakult meg. A felsőoktatási fenntartású intézmények céljai ugyanazon társadalmi kihívásokra adott válaszokként értelmezhetők, mint az egyházi szakkollégiumok esetében.

Az első és nagyvolumenű alapítási hullámot követően 2015-ben további két egyházi roma szakkollégium jött létre. Debrecenben görögkatolikus, míg Budapesten egy újabb református tehetségműhelyt hívtak életre. A folyamat 2018-ban zárult le, amikor elsősorban a Wlislocki Henrik Roma Szakkollégium hallgatóságából és szakembergárdájából verbuválódva megalapították a Pécsi Evangélikus Roma Szakkollégiumot. Az egyházi fenntartású intézmény fő céljait és működéskultúráját tekintve viszi tovább az első egyetemi roma szakkollégium örökségét.

Roma szakkollégiumok az országban

¹⁰ A KRSZH működésével kapcsolatban lásd a következő fejezetet!

A roma szakkollégiumi hálózat elmúlt másfél évtizedének legfontosabb közvetlen eredménye az a 867 személy, akik összesen 971 diplomát szereztek.¹¹ Az akkreditált szakmai programok mentén végzett munka sikerességét azonban nem pusztán a fiatal értelmiségiek száma jellemzi. A szakkollégiumok ötévente kötelező minősítési eljárási folyamaton esnek át, amely szakmai és formai értelemben vizsgálja, illetve értékeli a tehetséggondozó műhelyekben folyó tevékenységet. A minőségbiztosítás részeként szerzett pozitív benyomások minden bizonnyal döntő szerepet játszottak abban, hogy a hálózat működésének finansziális alapjait a szakpolitikai döntéshozók stabilizálták. Míg először európai uniós pályázati (2011–2018) források képezték a működés alapját, addig 2019-től költségvetési támogatás szavatolja a kiszámítható feltételeket.

A tapasztalatok és a vonatkozó kutatási eredmények azt tükrözik, hogy a diplomás értelmiségiként a munkaerőpiacra kilépő roma származású fiatalok tevőlegesen hozzájárulnak az osztársadalmi érdekként definiálható integráció folyamatához. A közösségeikben és a szélesebb társadalmi környezetben a tanulással megalapozott karrier példaképszerűsége gyakorlati jelentőségű és mérhető eredmény. Másfelől, sokan hivatásuk révén közvetlen szerepükben mozdítják elő a hátrányos helyzetű lokális közösségek felemelkedését, az ott élők életminőségének és lehetőségeinek a javulását. Ilyen munkavállalók például a pedagógus pályákon tanult roma szakkollégisták, akiknek az aránya felülreprezentált a végzettek között. Ők eleve olyan szereplőkként jelennek meg munkahelyeiken, mint akiknek szakmájuk természetéből következőleg közvetlen befolyása lehet a roma származású és/vagy hátrányos helyzetű gyerekek társadalmi beilleszkedésére.¹²

Talán feltűnő, hogy jelen leírásban a „keresztény roma szakkollégiumi hálózat” (KRSZH) összetétel rögzült nyelvi fordulatként került bevezetésre. A „hálózat” az említett kontextusban nem absztrakt metafora, hanem a működésforma tényszerű kerete, mégpedig összetett értelemben. A KRSZH létrejötte és működése a roma szakkollégiumok szervezettörténeti fejlődésének fontos fejezete.

11 Az alumni hallgatók kérdésével kapcsolatban lásd jelen kiadvány *A roma szakkollégiumi hálózat alumni tagozatának jellemzése* című fejezetet!

12 Természetesen nem minden diplomát szerzett roma származású és/vagy hátrányos helyzetű egyetemista szakkollégista. Arra vonatkozóan, hogy a felsőoktatásba bekeverülő roma származásúak milyen arányban kerülnek a szakkollégiumok látókörébe és válnak taggá, nem áll rendelkezésre felmérés.

A Keresztény Roma Szakkollégiumi Hálózat

A roma szakkollégiumi hálózat intézményei, amint az a fentiekből kiderül, részben egyházi, részben egyetemi alapítású és fenntartású tehetségműhelyek. Mivel a vonatkozó jogszabályok szerint a roma szakkollégiumok tagjai csak olyan személyek lehetnek, akik aktív felsőoktatási hallgatói jogviszonnyal rendelkeznek, ezért az egyházi fenntartásban működő közösségek is elválaszthatatlanok a magyar felsőoktatás képzőhelyeitől és azok működésétől.¹⁴ A szakkollégisták tehát elsősorban egyetemisták, majd ennek eredőjeként résztvevői a tehetséggondozó szervezetek tevékenységének.

Az eleve egyházi alapítású – nyíregyházi, budapesti jezsuita, miskolci, debreceni református, debreceni görögkatolikus, szegedi, budapesti református, az időközben fenntartó váltáson átesett egri, valamint az újonnan alapított pécsi evangélikus – roma szakkollégiumok működését az osztársadalmi érdekként elismert integrációs célokon túl, pontosabban emellett, további értékelve határozzák meg. A KRSZH intézményeinek¹³ munkáját a szakmai program általános tartalmán túl a keresztény roma értelmiségiek képzése vezérli. A szakkollégiumok tevékenységébe beépülő spirituális elemek és ennek a felekezeti-közi ökumenikus diskurzus során történő kiaknázása az egyházi fenntartású tehetségműhelyek kapcsolatait, valamint együttműködését befolyásoló komponens. A roma és/vagy hátrányos helyzetű egyetemista fiatalok társadalmi sikeressége érdekében végzett intézményesült felsőoktatási mozgalom szempontjából a KRSZH jelentős tényező. A fenntartó egyházak vezetőiből megszervezett Ökumenikus Püspöki Tanács szerepet vállal a roma szakkollégiumaik programjába beépülő teológiai üzenet megfogalmazásában és közvetítésében. Az ökumené azonban nem csak a hitelvek dimenziót illeti, hanem kiterjed a többség és a kisebbség közötti párbeszéd előmozdításának szándékára, amit

13 Internetes weboldalát lásd <https://krszh.hu/>

14 Roma szakkollégiumok létesítésével, működésével és minősítésével kapcsolatban lásd a 362/2017. (XI. 30.) Korm. rendeletet.

a keresztény morál és normatív gondolkodás hatékonyan támogat. Az egyházi fenntartású roma szakkollégiumok munkája elválaszthatatlan a vallási szervezetek évszázados múltra visszatekintő karitatív társadalmi szerepvállalásától, a szociálisan rászoruló és a marginalizált csoportok megsegítése iránti történelmi elkötelezettségtől, illetve ennek a kultúrának a továbbadásától.

A KRSZH működésének fontos sajátossága, hogy a szerveződés az alapító egyházak önkéntes hálózata és nem jogi személy, viszont az érintett tagintézmények egyeztetnek programjaikról és az együttműködésről. A szoros kapcsolat igényének szervezeti kultúrája az első szakkollégiumok alapításának időszakában létrejött egyházi vezetői kooperáció szándékára és az ezt megalapozó személyes kapcsolatokra nyúlik vissza. Jól tükrözi mindezt a szervezésben szerepet vállaló mértékadó személyekkel készült beszélgetésfüzér, amelyből kiviláglik, hogy a másfél évtizeddel ezelőtt megálmodott hálózat miként váltotta be, adott esetben haladta meg a hozzá fűzött reményeket. A roma szakkollégiumok által megtett út, annak megítélése, hogy ez miféle eredményeket hozott és milyen további kihívásoknak néz elébe, okkal támaszkodhat azoknak a véleményére, akik a kezdetektől szemtanúi az intézmények történetének.

„Mire jutottunk?” – beszélgetések az egykori alapítókkal és közreműködő szakemberekkel¹⁵

A KRSZH alapításában közreműködő történelmi egyházak vezetői az elmúlt másfélévtizedben a keresztény roma szakkollégiumok munkájának mérvadó szereplői voltak. Szakmai álláspontjuk és terveik minden esetben a személyes életútban tetten érhető elkötelezettségből fakadtak.

Személyes indítékok

A biográfiai háttérüket tekintve és az eltérő környezeti meghatározottság ellenére az alapítók elbeszélései jól magyarázzák, hogy az egyháztörténeti, teológiai vagy liturgikus kultúrájukat figyelembe véve a hozott felekezeti közötti különbségeket miként voltak képesek meghaladni egy összetársadalmi

15 A fejezet szövegének gerincét képező strukturált interjúk felvételére 2026 januárjában került sor.

jelentőségű feladat, a roma és/vagy hátrányos helyzetű fiatalok támogatása érdekében. A KRSZH-ban megvalósult ökumené a magyarországi történelmi egyházak együttműködésének egyedülálló példája.

„Érdekes, hosszú folyamat az én kapcsolódásom. Budapesti vagyok, viszont Miskolcon szolgáltam 12 évet, 1998-tól 2010-ig az Avas-délen. Itt a 90-es évek elején a jezsuiták létrehoztak egy lakótelepi missziót, ahol az volt a cél, hogy egymás mellett legyen iskola és templom, ráadásul úgy, hogy a templomot eredetileg a négy történelmi egyház közösen használta volna. Érdekes, újszerű, kreatív volt ez a kezdés. [...] A terv az volt, hogy ebbe a lakótelepi közegbe vigyünk minőségi oktatást és egy keresztény közösséget, ami valamit hozzá tud ehhez tenni. Ez egy olyan lakótelep, ahol a házak fölépültek ugyan, de nem volt hozzá közösségi, szociális, egészségügyi ellátó infrastruktúra, bár ez egy negyvenezres városrész. Azt vettük észre, hogy építkezünk, közösségi értelemben, és hogy hamarabb sikerül a város felé nyitni mint az Avas felé. [...] Láttuk, hogy nehéz megszólítani a lakótelepet. Felfigyeltünk arra, hogy a diákjainknak az avasi környezettel való találkozása lehetőséget kínál a szociális, karitatív munkára. Ebből alakult ki később a most már kötelező 50 órás szolgálat. Aztán 2010-ben elkezdtünk még egy programot. Láttuk komplett családok esetében, hogy a gyerekeknél azért nehéz továbblépni, mert a szülő is megállt a saját iskolázottságában. Ezért elkezdtük keresni az útját annak, hogy miként lehet nyolc osztályig elsegíteni a szülőket, főleg az édesanyákat, felnőttképzés keretében, hogy a 20-as, 30-as, 40-es éveikben befejezzék az általános iskolát. Ezt hívtuk a Szeretet Iskolájának. [...] 2010 nyarán mentem vissza Budapestre, és kerültem így be a jezsuita provincia vezetésébe. Itt merült fel az a kérdés, hogy miként lehet tovább segíteni azt a néhány tehetséges roma diákot, akiket végig vezettünk a 8 vagy a 4 év alatt. [...] Mindehhez jött még hozzá, hogy nekünk Budapesten volt egy nagyszerű szakkollégiumi mintánk, a Szent Ignác Szakkollégium. Ezt mi 1990 őszén kezdtük elsőként a keresztény szakkollégiumok között. [...] A Szent Ignác Szakkollégium, szemben a korábbi egyetemi szakkollégiumi modellekkel, nem egy szakra épült, hanem kezdettől fogva interdiszciplináris volt. [...] 2010-re volt tehát egy működő mintánk, egy olyan alkalmas helyünk, amit kipróbáltunk, belaktunk ilyen célra, ami egy kisebb közösségnek megfelelő. Újra annak az örömteli felfedezése történt, hogy itt valami organikus formában tud tovább növekedni. Hálás vagyok, hogy ennek is részese lehettem.” (Forrai Tamás Gergely)¹⁶

¹⁶ 2010 és 2016 között a jezsuiták magyarországi rendtartományának tartományfőnöke, provinciális, jelenleg a Pécsi Katolikus Egyetemi Lelkészszeg egyetemi lelkésze.

„Amikor gyermek voltam, bevallom, féltem a cigányoktól. Nem sok kapcsolatom volt velük, de mondom, inkább féltem tőlük. Akkoriban eleve nagyon kevés érintkezés volt ott, Szegeden a magyarok és a cigányok között. Később, amikor eszméltem, sok minden megváltozott. Katonakoromban, igen, katonakoromtól fogva a cigány testvérekkel mindig megtaláltam a hangot. Nagyon szerettem őket, és engem is megtaláltak a cigány testvérek. Amikor pedig pap lettem, Hajdúdorogon, aztán egy borsodi kis faluban kifejezetten jól megértettük egymást. Tetszett nekem a közvetlenségük. Persze, voltak harcaink is. Később aztán, amikor egyházi vezető lettem, akkor is megmaradt ez a jó viszony, elhívtak ide-oda, és így bekapcsolódtam az életükbe. Ennek lett része, hogy cigány fiatalok elhívtak saját rendezvényeikre. Nagyon fontos látni, hogy önszerveződő módon kezdődött a szakkollégium. Főleg cigány fiatalok összejártak. De az volt a szép benne, hogy a fess cigány legények mellett ott voltak a magyar lányok és fordítva. Ez kezdettől fogva nem valami elkülönülő csoport volt, hanem egy cselekedni, közösen építeni akaró kis közösség, ahova én is elmentem. De ebben sem voltam egyedül, mások hozzám hasonlóan szintén bekapcsolódtak. [...] Az persze vezetett, hogyha már egyházi pozícióba kerültem, akkor ezt miként tudom még hatékonyabb módon segíteni. Úgy emlékszem, én kapcsoltam be a jezsuitákat, Forrai Tamást, talán ennyi szerepem volt. Mert aztán Tamás a munkatársaival a Szent Ignác Szakkollégiumnak a mintájára alkották meg ennek a rendszernek a működési elvét. Több helyen találkoztunk, talán egyszer eljöttek Máriapócsra, aztán engem hívtak el Dobogókőre, meg más helyekre is. Amikor Miskolcra szerveztük a találkozót, a Jezsuita Gimnáziumba, akkor Tamás letette az asztalra ezt a tervezetet, amiről ott, helyben tovább beszélgettünk. Így indult a dolog. Ekkor már Balog Zoltánnal közösen, aki szintén bekapcsolódott, ha jól emlékszem, ekkor már államtitkárként, hiszen korábban ő is jelen volt a cigánypasztorációban. Szóval, az én szerepem csupán ennyi, hogy közvetlen kapcsolatot tudtam építeni, megtalálni a hangot a cigány fiatalokkal. Meg, persze, az időséssel, s ugyanúgy a gyermekekkel is. Belecsöppentem ebbe a folyamatba, és ezt a magam pozíciójából próbáltam segíteni. [...] Ha visszaemlékszem, hogy mit is gondoltam erről a kezdeményezésről, hogy az a maroknyi fiatal, egyetemisták, főiskolások, és a hozzájuk kapcsolódó baráti kör mire lesz képes? Nem hittem, nem is gondoltam, hogy egyszer országos hálózattá növi ki magát, ráadásul egyházak által fenntartott hálózat lesz ebből. Akkor még erre egyáltalán nem mertem gondolni.” (Kocsis Fülöp)¹⁷

17 2011-ben a Magyar Görögkatolikus Egyház megyéspüspöke, jelenleg érsek-metropolita.

„A romák ügye számomra mélyen személyes és fontos elsősorban az édesanyám miatt. Lelkészcsaládban nőttem fel, egy kis borsodi faluban. Édesapám református lelkész volt, édesanyám pedig az ő segítője, aki nemcsak az egyházi közösségért, hanem a falu egészéért felelősséget érzett. Szülésznőként, kántorként, védőnőként dolgozott, és ott segített, ahol szükség volt rá. Vasárnaponként összegyűjtötte a cigánysor gyermekeit: segített nekik a tanulásban, tanította a Bibliát, megmosdatta őket, habos kakaót és ételt adott nekik, beszélgetett és törődött velük. Hihetetlen szeretettel fordult egy olyan réteg felé, akiket egyébként lenéztek a faluban. Kirekesztés nem volt, mert ez nem így működött. Volt az életnek egy hagyományos rendje a magyar faluban: a cigányok és a nem cigányok is tudták, hogy hol a helyük. Ebben voltak feszültségek, konfliktusok, időnként együttműködések is. Különleges világ volt, melyben én is »hátrányos helyzetben« voltam – lelkészgyerekként a kommunizmus idején. Az iskolában az utolsó padban ültünk: a cigány fiúk és a lelkész gyereke. Ez sajátos szolidaritást teremtett közöttünk. Később, frissen érettségizett, lelkes fiatalként a diósgyőri gépgyárban betanított esztergályos brigádot szerveztem cigány fiatalokkal. Ekkor fogalmazódott meg bennem először, hogy ezen a területen nekem feladatom van. Eldöntöttem, hogy ha egyszer a közéletben, a politikában vállalom tisztséget, a roma ügygel szeretnék foglalkozni. Ennek egyik eredménye volt az első, kifejezetten romákkal, hátrányos helyzetűekkel foglalkozó államtitkárság létrehozása. [...] Itt nem a nulláról indultunk: a korábbi kormányzatban is voltak értékes szakmai kezdeményezések, amelyeket érdemes volt továbbgondolni. A tanodai rendszer, az ösztöndíjprogramok vagy a Biztos Kezdet Gyerekházak mind ilyen alapok voltak. A jól működő programokat sikerült továbbvinni és megerősíteni, miközben valami új is megszületett: a Keresztény Roma Szakkollégiumi Hálózat, mely közel tizenöt éve fogja össze a cigány szakkollégiumokat. Ez a hálózat nem pusztán intézményi keret, hanem kapcsolatok rendszere is: olyan tér, ahol közös gondolkodás, egymás meghallgatása és együttműködés válik lehetővé. Egy egyszerű szó jut eszembe, amikor emberi kapcsolatokról vagy közös ügyekről gondolkodom: beszélgetni. Egymással beszélgetni. [...] A roma integráció kérdése különösen is összetett terület, amely leginkább egy sűrű erdőre hasonlít, amelyben megpróbálunk utakat vágni és azokon járni. Ehhez pedig elengedhetetlen, hogy azok, akik ezen a területen dolgoznak, ne szigetszerűen, egymástól függetlenül tevékenykedjenek, hanem beszéljenek egymással és osszák meg tapasztalataikat. A szakkollégiumi hálózat létrehozása éppen ezt szolgálta. A másik fontos szempont az érdekérvényesítés volt: hogy az itt felhalmozódó tapasztalatok és elvárások megjelenhessenek

szakpolitikai szinten. [...] Nagyon különlegesnek tartom, hogy a hálózat létrehozása előtt már egy évvel összefogtak az egyházi fenntartású szakkollégiumok, hogy azokkal, akik egyébként nem egyházi motivációból, hanem részben emberbaráti, vagy szakpolitikai fölismerésből csinálnak roma szakkollégiumokat, azokkal legyen élő kapcsolat. Stratégiát, érdekeket és szakmai tapasztalatokat akartunk egyesíteni. Valójában tehát kettős párbeszéd zajlott: egyrészt a szakkollégiumi hálózaton belül, felekezeti hovatartozástól függetlenül, másrészt a kifejezetten keresztény elkötelezettségű szakkollégiumok között. (Balog Zoltán)¹⁸

„Amikor a KRSZH-t 2011-ben megalapítottuk, akkor már körülbelül 20 éve lelkész voltam. Az egyházkerületben végzett legkorábbi lelkészi szolgálataim során dolgoztam olyan vidéken, Somogy megyében, ahol kezdtem a szolgálatomat, aztán később Budapesten, Kőbányán, ahol újra és újra találkoztam roma fiatalokkal, roma gyerekekkel. Például Kőbányán inkább utcagyerekeként találkoztam velük, akik azon a lakótelepen, sokszor nagyon nehéz körülmények között éltek, ahol a templom volt. Próbáltam programokat szervezni nekik. Ezek főleg a budapesti időkben, a rendszerváltás idején történtek, amikor sokan még nem is igazán tudták, hogy mi van egy templomban. Póbáltam behívni őket, és nem a hagyományos istentiszteletekre, hanem csináltunk filmvetítést. Emlékszem volt egy amerikai film, A kereszt és rugóskés, VHS kazettán vetítettem és arról szólt, hogy miként lehet a rosszindulatú csávókból jó életűvé válni. Kicsit didaktikus volt, de mindannyian nézték és a maguk szociokulturális környezetéből jöve nagyon megérinthette őket. Ugyanez Somogyban is megtörtént. Tehát ezek voltak a személyes tapasztalataim a cigány világgal, a romákkal. Ami bennem volt mindig, hogy de jó lenne, ha sikerülne őket felemelni. [...] Egyszer egy publicisztikát is írtam. Egy Zinajda nevű cigány lányról csinált egy lelkész kollégám Szeverényi János egy nagyon szép fényképet. Gyönyörű, fekete szemű, nevelőotthonos kislányról, és akkor írtam az Evangélikus Élet című lapba egy meditációt, hogy 'Mi lesz veled Zinajda? Lesz-e valaki, aki fölkarol téged, lesz-e valaki, aki iskolába juttat téged, vagy vajon fogsz-e érettségizni?' Emlékszem, hogy elég nagy visszhangot keltett, már csak azért is, mert voltak, akik olvasói levélben, egy-egy

18 2011-ben a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium társadalmi felzárkózásért felelős államtitkára, jelenleg a Magyarországi Református Egyház Dunamelléki Egyházkerület püspöke.

durva levélben írtak. Ha maga ezt a cigánylányt fölkarolja, majd meglátja, hogy elvágja a torkát. Tehát elég durva volt. [...] Személyes motivációm még az is volt, hogy édesanyám Miskolcon volt tanítónő, amikor ott éltünk. Apám ott volt lelkész, anyukám pedig Miskolc szélén egy cigány iskolában tanított. Mindig hozta az élményeket haza, hogy milyen tehetségesek ezek a gyerekek. [...] És amikor ezt a lehetőséget kaptuk, hogy felszálljunk az indulófélben lévő vonatra, és beszélgettünk, emlékszem, Forrai Tamás jezsuita barátom keresett meg azzal, hogy indul ez a hálózat, nem kapcsolódnánk-e be mi, evangélikusok. Kocsis Fülöp mondta, hogy görögkatolikusként ők Miskolcon indítanak roma szakkollégiumot, és a református egyház Debrecenben, akkor jeleztem, hogy mi Nyíregyházán tudnánk megfelelő embereket erre. Felhívtam Laborczy Géza lelkész kollégámat, és ő az első szóra igent mondott. Ő ilyen 'bevállalós fiú', anélkül, hogy tudta volna pontosan mivel jár, rögtön mondta, hogy érdekli, és amit tud segít, valamint ő ajánlotta Molnár Erzsébet lelkésznőt, aki azóta is benne van a munkában.” (Fabiny Tamás)¹⁹

A KRSZH működésében és támogatásában, ahogy ez a fenti szövegekből is kiderül, meghatározó szerepet játszott néhány szakpolitikus, illetve az általuk az elmúlt másfél évtizedben a társadalmi felzárkózás ügyének előmozdítása érdekében megszervezett roma származású fiatalokból álló munkatársi csapat, akik között egykori szakkollégisták is helyet kaptak. Az elmúlt másfél évtizedben a KRSZH-val és a roma szakkollégiumi hálózattal történő szakpolitikai együttműködést tekintve két szakember szerepe kiemelkedő volt, és akik esetében az ügy iránti személyes elkötelezettség ugyancsak döntő motivációs elemként említhető.

„Az egyéni célom tényleg az volt, hogy amikor kint dolgoztam a terepen, felismertem, és mellbe vágott az érzés, hogy a társadalom mennyire elhiszi, hogy a cigány gyerekek képességei korlátozottak, és ez számukra lényegében jó, mert nekik ezek a hagyományaik. És, hogy mennyire nem is akarják, hogy ebből kilépjenek a cigány gyerekek, mert nekik ez nagyon kényelmes, és akkor ezzel nem kell foglalkozni. Én a szakkollégiumban láttam meg, hogy itt van végre egy olyan menedék, ahol ezek a fiatalok megkapják a bátorítást, hogy merjenek a velük kapcsolatos többségi sztereotípiákból kilépni. A társadalmat

19 2011-ben az Északi Evangélikus Egyházkerület püspöke, 2026-ban nyugállományba vonult.

megváltoztatni, hogy hagyjon fel a sztereotípiákkal, az nagyon nehéz munka. Mit csináljunk, írjuk ki egy plakátra, hogy szeresd a cigányokat, mert egyébként okosak a gyerekek? Tehát ez így szinte reménytelen. Viszont rést ütni a tömeg ítélkezésén, ezen a kőfalon, azt pont maguk a cigány fiatalok tudnak, azzal hogy rádöbbenik a körülöttük élőket, igazából a sztereotípiáik hamisak. Az volt az egyéni ambícióm, hogy akik ezeket a roma fiatalokat segíthetik, hamár én nem tudok ott lenni, nem tudom tanítani őket, akkor azoknak minden feltétel adott legyen a munkájukhoz. Ahhoz, hogy ezeket a fiatalokat a lehető legbátrabbakká tegyék. Tudják képviselni bátran azt, amit tanultak, és ne tekintsék alamizsnának, hogy ők diplomát szereztek. Nem, nem, ez nem egy kegy a magyar társadalomtól, hanem ez az ő munkájuk gyümölcse. Bátor, jó tudású roma fiatalokat szerettem volna látni és ezért segítettem a hálózat minden egyes tagjának, igazgatóknak, lelkészeknek, támogattam a találkozókat, a vezetőválasztást, a békességet, hogy minél több energiájuk legyen arra, hogy támogathassák ezeket a fiatalokat. [...] Mindezzel tehát azt akartam előmozdítani, hogy a roma fiatalok ki tudjanak lépni a társadalmi sztereotípiák árnyékából. Legyenek a bizonyosság arra, hogy igenis vannak preconcepciók az emberek fejében, amiket otthon hallottak, örökölték, hallottak, és ez egy kényelmes helyzet a társadalomnak. [...] Napi szinten küzdöttek, de jó volt látni, hogy például az egyetemekkel is elfogadtatták, megismertették a roma szakkollégiumot és az ott végzett munkát. Azt mondhatjuk, hogy egy idő után az egyetem is egyetemi szinten kezelte a roma szakkollégiumokat. Ez azért fontos, mert a kezdet kezdetén azért inkább ilyen szociális befogadóhelyként, tehát egyfajta menedékhelyként kezelték, mint valami nappali melegedő, vagy nem is tudom mit mondjak rá. Azt hiszem a szakkollégiumra leginkább úgy tekintettek, mint nappali melegedő, ami szállásként is működött. Szépen lassan azonban megteremtették a szakmai elismertségét azoknál az egyetemeknél, amelyekhez kapcsolódik roma szakkollégium. [...] Na most ezt senki más nem tudta elérni, csak a szakkollégiumok vezetői és az egyházi elöljárók, akik nagyon komolyan vették a feladatot.” (Langerné Victor Katalin)²⁰

„Ha jól emlékszem, akkor a létrehozás már 2010-ben téma volt és itt sorolhatnánk a neveket, akiknek nagyon komoly előkészítő szerepük volt. Azután 2011-re megérett és formalizálva is megszervezésre került a roma szakkollégiumi hálózat. Nagy reményeink voltak e téren, akkor mi úgy gondoltuk,

20 2014–2022 társadalmi felzárkózásért felelős helyettes államtitkár.

hogyan intézményesíteni tudjuk a felsőoktatásba járó roma hallgatók támogatását. Nem projekt alapú tervként indult el, hanem azt mondtuk, hogy a roma szakkollégiumok létrehozásával hosszútávon biztosítjuk a hátrányos helyzetű roma fiatalok diplomaszerzését. A terv kézzel foghatóvá vált az egyházak kezdeményező szerepvállalásával. Igaz, a cél az volt, hogy minél több intézmény csatlakozzon, ami ugye elsősorban magasabb hallgatói létszámot jelent. De azt is láttuk, hogy korlátlan szintű tömegesítést nem szabad ráengedni a szakkollégiumi rendszerre. A szervezésnél fontos volt, hogy Magyarországon a felsőoktatási intézményrendszernek kiterjedt hálózata van, és elsősorban azokra a városokra kell fókuszálni, amelyek nagy egyetemi központtal rendelkeznek. Főleg azért, mert ezek összetett tudásközpontokként működnek. Fő célként teljesült, hogy a kezdeti 54-55 főhöz képest, mára már több, mint 300 diákja van a szakkollégiumi hálózatnak. Szisztematikus építkezéssel megvalósult, hogy kiszámítható folyamatokat ismerve és azokra építve állandó létszáma legyen a szakkollégiumoknak, és az is lett.” (Sztojka Attila)²¹

Az elvégzett munka értékelése

Egy pillanatra megállva, és az út során magunk mögött hagyott távolságot mérlegre téve természetes kíváncsiságként merül fel az értékelés igénye. Mit tettünk, mire és hova jutottunk egy olyan ügyben, ami évszázadok óta terítéken van. Miként ítéltető meg a roma szakkollégiumi hálózatban elvégzett munka, mire elég ez, és mi a teendő az elkövetkezőkben? A tágabb nézőpontból és általános értelemben adott válaszok rávilágítanak a tehetséggondozó integrációs „projekt” össztársadalmi jelentőségére.

„Azt gondolom, hogy önmagában az, hogy fennmaradt és erősödött az egész rendszer, hatalmas eredmény. Én az első hét évben voltam benne aktívan. [...] Azt gondolom, hogy a cél és a módszerek tisztultak, pontosodtak. Például, kezdetben nagyon erősen megosztó kérdés volt, hogy ha a szakkollégiumok a roma fölzárkózásnak vannak fenntartva, akkor próbáljuk-e meg azokat kizárólag roma hallgatóknak biztosítani vagy inkább segít egy integrált közösség? [...] Aztán nagy probléma volt az elején a lemorzsolódás. A szokásosnál nagyobb egyetemi lemorzsolódást nem sikerült megakadályozni.

²¹ 2011-ben a társadalmi felzárkóztatás területén államtitkársági osztályvezető helyettes, 2024-26 között a társadalmi esélyekért és roma kapcsolatokért felelős államtitkár.

A KRSZH alapításában közreműködők és szakemberek látogatása a szakkollégiumokban.

Ezért alakultak ki azok a támogató programok, amelyek hatékonyan tudtak hozzátenni egyénre szabott segítséget a bentmaradáshoz, és ezt hatalmas értéknek gondolom. [...] Cél volt továbbá, hogy minél hamarabb hozzunk be roma munkatársakat vezetői pozícióba is. Nálunk, a jezsuita roma szakkollégiumban ez sikerült a rektori szolgálatban, de akár vezetőként vagy munkatársként már ott vannak hallgatóink a többi kollégiumban is. Nagyon fontos mintát kínálni, és így tudunk olyanokat helyzetbe hozni, akik itt nőttek föl. [...] Az egy óriási eredmény, hogy a szakkollégiumok támogatása bekerült az állami költségvetésbe. Ez garancia arra, hogy fennmaradnak, tehát nincs

évről-évre bizonytalanság. Persze, annyira kiéheztetett anyagilag a rendszer, hogy gyakorlatilag a költségvetési támogatás ellenére is, a kiegészítő finanszírozás nélküli tulajdonképpen nem fönnttartható. [...] A leglényegesebb azonban mégis csak a tartalmi teljesítmény. Átment egy generáció, sok fiatal a rendszeren, akiknek sikerült segíteni. Azt érzem, hogy a roma szakkollégiumokban sikerült benntartani még a legnehezebb időszakokban is a fiatalokat. Szerintem ez a legfontosabb siker. Ennek hatása, hogy a szakkollégiumok elkezdtek kis szellemi góccokká fejlődni, szellemi műhelyekké alakulni.” (Forrai Tamás Gergely)

„Amit én látok, az a magyar-cigány együttélésnek a gyönyörű példája. Minden bizonnyal más példák is vannak erre, csak azok nem ennyire látványosak. Mindig csak a nehézségek és a bajok látszódnak, ezekkel van tele a média. A jó példákat nem, vagy csak ritkán szokták bemutatni. Azt, hogy a cigány és magyar emberek tudnak együtt élni, együttműködni, azt én nyilvánvalóan tudtam. A szándékaimban ez hangsúlyosan volt jelen, mert én ennek mindig nagy zászlóvivője voltam, hogy mutassuk meg, tudunk együtt élni. Volt is vita a szakkollégiumok belső arányszámairól kezdetben. Én el tudtam volna képzelni, hogy fele cigány – fele magyar legyen a kollégiumokban, vagy több legyen a hátrányos helyzetű, akár magyar is, de nem ez a lényeg, hanem az együttélés. [...] Amennyire rálátásom van, főleg a görögkatolikus szakkollégiumoknál, erre nagyon nagy hangsúlyt fektettünk. De tudomásom szerint a többiek is. A szakkollégistáink úgy lépnek ki a társadalomba, a társadalmi életbe, hogy sok seb begyógyult. Igen, ez a tapasztalat, és én ezt tartom a legfontosabbnak. Nyilván az is fontos, hogy a hálózat hozzásegít sok fiatalat ahhoz, hogy ne potyogjon ki az egyetemről, ez is erős cél, hogy megtartsuk őket. Ha nincs kellő megtartó közeg, akkor a diákélet sodrása, a vizsgaidőszak feszültségei, meg a sok kudarc eltávolíthatja őket a felsőfokú tanulmányoktól. No, ekkor kell ott lenni mellettük, ekkor van szükség a működő mentorhálózatra. Ezek mind-mind nagyon szép eredmények. Amit azonban én szívem szerint a legfontosabbnak tartok, az az együttélés tapasztalata és az ebből fakadó gyümölcsök. Már százával vannak a magyar társadalomban olyanok, akik tudják, hisz a saját bőrükön tapasztalták, magyarok és cigányok, hogy egymásnak nem ellenségei vagyunk, hanem közösen gyönyörű dolgokat tudunk véghezvinni.” (Kocsis Fülöp)

„Az egyik legnagyobb sikernek azt tartom, hogy tíz év alatt megduplázódott a roma diplomások száma. S ugyanilyen lényegesnek tartom azt is, hogy ezeknek a fiataloknak a többsége úgy gondolja, ettől kezdve dolguk van a saját közösségükkel. Ugyanakkor mindig igyekeztem távol tartani magam attól az erkölcsi nyomástól, amely szerint, ha valakit a magyar társadalom – az egyházak, az állam, az egyetem – hozzásegített a diplomához és egy jó álláshoz, akkor onnantól kötelessége »visszamenni« a roma közösségébe, és ott tevékenyen jelen lenni. Szerintem ezt csak személyes elhívásból lehet csinálni. Mégis azok vállalják ezt a munkát, akik személyükben is példává tudnak válni mindazok számára, akik úgy érzik, nehéz felzárkózni, nehéz kitörni a szegénységből. Őket különösen is fontos kiemelni és láthatóvá tenni. Eszembe jut például Molnár Ferenc Caramel története, aki református egyházi iskolában tanult. Meghívtuk egy roma szakkollégiumi díjátadóra a Magyar Tudományos Akadémiára, ahol azt mondta: »Két dolgot tanultam apámtól, és egyiket se felejttem el. Az egyikben igaza volt, a másikban nem. Apám mindig azt mondta nekem, hogy kisfiam, te sose felejtsd el, hogy nem ezen a nyáron barnultál le.« Ugye ez arról szól, hogy vállald a roma identitásodat. »A másik az volt, hogy kisfiam magadnak tanulsz. És ezt se felejtsd el.« Ebben már nem volt igaza, mert én értetek is tanulok. Ez a gondolat számomra pontosan kifejezi a személyes teljesítmény társadalmi jelentőségét. Amikor valaki művészeti, tudományos vagy szakmai eredményt tesz le az asztalra, annak hatása van kifelé is. Ezért különösen fontos bemutatni azokat a példákat, amelyek azt üzenik: a roma közösségekben – sokszor a többségi társadalomnál lényegesen hátrányosabb kiinduló helyzetből – létezik kitörés, létezik teljesítmény, és ez elismerésre méltó. [...] Ugyanilyen lényeges az együttélés kérdése. Ezért vagyok határozottan a szegregáció ellen. Ha az emberek gyerekkorban, az együttélésben, az együtt tanulásban pozitív élményre tesznek szert, akkor őket felnőttkorban már nem tudják a romák ellen hangolni. Úgy látom, hogy azokat sikerül a cigányokkal szembeni ellenszenvre hangolni, akiknek nincs személyes, pozitív tapasztalata. Ezért tartom fontosnak az együttélést, az együtt tanulást, ami a szakkollégiumokban teljes mértékben megvalósul. [...] A református egyházban minden lelkészjelöltnek kötelező legalább egy héten keresztül a roma világgal ismerkedni, romológiát tanulni, azért, hogy később ne tekintse idegennek ezt a világot. Egy ismeretlen világgal szemben sokkal könnyebb a negatív attitűdöket felébreszteni, mint akkor, ha valaki személyes tapasztalatból mondhatja: vannak cigány barátaim, ismerem őket, és nem hiszem el azokat az általánosító, rosszindulatú képeket, amelyeket a média vagy akár politikai közösségek próbálnak közvetíteni.” (Balog Zoltán)

„Nagyon fontosnak érzem azt, hogy hálózatosan működik. Sok területen hiányzik ez az egymást segítő összekapcsolódás, akár úgy, hogy különböző földrajzi szintéren tevékeny intézmények, amelyek eltérő körülmények között működnek, segítséget tudnának nyújtani egymásnak. Akár a felekezeti értelemben vett hálózatosodás, hogy az evangélikus, a református, a görögkatolikus kapcsolatában nem a felekezeti hovatartozás a fontos, hanem az, hogy egymással hálózatosodásban vannak, és egyik tudja segíteni a másikat. Hatalmas eredmény, hogy ez egyáltalán tizenöt év után is megmaradt. Láttunk sok olyan kezdeményezést, amelyek a legnagyobb jóindulattal indultak, aztán valahol kifulladásra jutottak. A sikeres működéshez nyilván kellett, hogy mögötte álljon a szakpolitika, és azt is ki kell mondani őszintén, hogy az elmúlt években azért sokszor vált bizonytalanra a finanszírozás, amit végül mindig sikerült megoldani.” (Fabiny Tamás)

„Valahogy bizonyosságot tett a roma szakkollégiumi hálózat arra, hogy a nagyon nehezen mozdítható és régi előítéletek is változtathatók, aprólékos, békés úton. Tehát bárkivel kapcsolatban, és itt akkor beszéljünk konkrétan a cigánysággal kapcsolatos megítélésről, és előítélet kérdéséről, amelyek igenis megváltoztathatók. Megváltoztatható szakmai módon, szakmai úton és munkával, nem pedig üres frázisokkal. És azt gondolom, ez a legjobb bizonyíték arra, hogy igenis érdemes ezért mindennap dolgozni. Bebizonyították, bebizonyítottuk, hogy igenis a cigánysággal szembeni előítéletek egy része átfordítható, hogy ha tényleg megfelelő szakemberek lépnek fel az ügyben, ha van megfelelő hozzáállás, hit, és mindennap teszünk érte. Tehát mondjam azt, hogy egy kicsit a szakkollégiumok megváltoztatták a világot, mert Európában egyedülálló módon – nagy szavakat szoktunk mondani –, de mégis történelmi jelentőségű, mert hittel teli munkával sikerült megvalósítani, hogy cigány fiatalok is el tudnak jutni diplomákhoz, vagy olyan szakmákat tudnak szerezni, amiről bárki szívesen álmodik.” (Langerné Victor Katalin)

„Történelmi jelentőségű folyamatról beszélhetünk amikor a roma polgárosodásról beszélünk, aminek elengedhetetlen feltétele az, hogy legyen roma értelmiségi réteg. Az évszázados történelmi folyamatokat nézve – mert hiszen muszáj figyelni ezeket –, azt kell látni, hogy a cigányság polgárosodása azért

akadozott és azért nem valósulhatott meg, mert nem volt értelmiségi rétege. Ez stabilitást adhatott volna a nemzetiségnek, és így hozzájárulhatott volna a nemzet gyarapodásához, de ez nem állt rendelkezésre. A roma értelmiség belső indíttatásból és szociokulturális tapasztalatait hasznosítva aktív szerepet tud vállalni a felzárkózási folyamatok generálásában.

A történelmi egyházak szerepet kaptak és vállaltak, az egyházakra jellemző küldetésben jelentek meg, hiszen nemcsak hitéleti tevékenységet végeznek, hanem nagyon komoly társadalmi szolgálatot is ellátnak. Azáltal, hogy 2011-ben a történelmi egyházak fől vállalták a roma szakkollégiumok ügyét ez egyfajta előfeltétele volt a sikeres működésnek. Valljuk be, hogy ez nem csak romaügyi vonatkozásban történelmi jelentőségű, hanem egyháztörténeti szempontból is. A nagy felekezetek egy közös célért összefogtak. Mindez óriási teljesítmény.” (Sztojka Attila)

Társadalmi hatás

A roma szakkollégiumi hálózat társadalmi hatásának értékelése az elvégzett munka minőségét tekintve ugyancsak fontos szempont. Az értékelés igénye itt természetesen párhuzamosan tart számot arra, hogy az intézményeknek a többségi és a kisebbségi közösségre gyakorolt hatását egyszerre tegyük vizsgálat tárgyává. A két aspektus, a többség és a kisebbség életében eredményezett változás kérdése nyilván nem választható el egymástól, de látnunk kell, hogy a roma szakkollégiumokban végzett munka megítélése az értelmezői nézőpontok különbözősége okán eltérő hangsúlyokkal kerül megfogalmazásra.

„Ennek az országnak szerintem meghatározó kérdése, hogy ki tudjuk-e használni a rendelkezésre álló szellemi tőkét, a szellemi potenciált. Lényegi egyetemi, felsőoktatási minőségi és létszámnövekedés nélkül nem képzelhető el az ország fölemelkedése. Ez mindenkit érint. Azt gondolom, hogy ez érvényes a roma integrációra is. Ahhoz, hogy ki lehessen hozni a magyar cigányságot a negatív társadalmi spirálból és az ezzel járó negatív megítélésből, szükséges, hogy megjelenjenek a roma értelmiségiek az élet minden területén. [...] Hadd mondjak egy példát. Itt az Ormánságban, Alsószentmártonban van egy egészen különleges roma óvoda, ami azért érdekes, mert abban a pedagóguscsoport már helyi roma származásúakból áll. Szakképzett emberek. Sikerült kialakítani egy modellt velük a teljesen leszakadó helyi társadalomban. A leszakadás

itt részben nyelvi jelenség, hiszen itt a magyart sokaknak mint idegen nyelvet kell megtanítani. Enélkül, amikor a gyerekek az általános iskolába bekerülnek, nehézségekbe ütköznek. Ezért az óvoda nevelési programja kimondja, hogy a magyar nyelv mint idegen nyelv tanítása lényeges elem, ami itt azt is jelenti, hogy az integrált nevelés eredményeként kétnyelvűség alakul ki. Mindehhez szükség volt arra, hogy az Ormányságba visszatérő roma óvónők elkezdjék felépíteni ezt a rendszert. Szerintem ez fontos dolog, amit jó fölmutatni a többségi társadalom felé, hogy miként tudnak a saját közegükben felemelkedést, fölzárkózást kezdeményezni a hallgatóink. Jó látni, hogy milyen módon képesek különböző szakmai területeken, lényegében az élet minden területén belépni az értelmiségi létbe, és megállni a helyüket.” (Forrai Tamás Gergely)

„Mindnyájunk súlyos nehézsége, társadalmi betegsége az ítélkező gondolkodás. Ez nem csak az etnikumokra vonatkozik, hanem nagy általánosságban ezt tapasztaljuk mindenütt, vállalatoknál, cégeknél, családokban, emberi kapcsolatokban. Az ítélkezés mindent áthatóan van jelen életünkben. Ennek az eredménye, hogy felfokozott módon, vagy nagyon látványosan van jelen az előítéletes magatartás a cigánysággal, vagy bármilyen mássággal szemben. [...] Egyházunk célkitűzése, Krisztus Urunk ránk bízott feladata, hogy segítsük az embereket a helyes életre, ezek közé tartozik, hogy óvjuk őket a felelőtlen ítélkezéstől. Mert az ítélkezés, amint mondtam, nagyon sokszor és teljesen fölöslegesen mérgezi meg az emberi kapcsolatokat. [...] Vegyük észre, hogy egymásnak nem ellenségei vagyunk, a másságnak az elfogadása erény. A másik ember a maga másságával az én életemet is gazdagítja. Ha pont olyan lenne, mint én, akkor akár a golyók, úgy lennénk egymás mellett, abból pedig nem lehet házat építeni. Abból lehet házat építeni, mikor különböző formák egymáshoz illeszkednek, és így illeszkedhetnek a kapcsolati háló keretei között az emberek akkor, ha a másik embert el tudjuk fogadni. [...] Ehhez önmérsékletet, önuralmat, önfegyelmet, önnevelést kell alkalmazni. A másság elfogadása nem csak annyi, hogy kimondom, elfogadlak téged. Ehhez magunkon is dolgozni kell, hogy a másik ember sajátossága, tőlem eltérő volta befogadhatóvá váljon számomra. Szóval dolgozni kell önmagunkon, mert a világ nem olyan, hogy »itt vagyunk, oszt éljünk benne!«, hanem az a feladatunk, hogy a ránk bízott világot műveljük és gondozzuk. És ezt saját magunkon kell elkezdni. [...] A szakkollégiumok teret adnak ahhoz, hogy saját magunkat

... műveljük és gondozzuk Isten akarata szerint, és ezáltal építsük a társadalmat azért, hogy abban mindnyájan jól érezzük magunkat.” (Kocsis Fülöp)

... „A legfontosabb társadalmi hatás a példamutatás: egyrészt a saját közösség felé, másrészt azok számára is, akik nem tartoznak hozzá. Többségében olyan életutak kapnak lehetőséget a felemelkedésre, amelyekben egyszerre szerepel az egyéni erőfeszítés és a közösségi támogatás sikere. A második pedig annak a felmutatása és kimondása, hogy a roma közösség létezése az nem a probléma része, hanem a megoldás egyik fontos eleme. Ez nem teher, hanem lehetőség. A teherből lehetőséget kell teremteni. Tény, hogy a mai szociálpolitikát komoly kihívás elé állítja a tanulatlan és munkanélküli rétegek helyzete – ami természetesen nem kizárólag romákból áll. Abban, hogy őket célzott támogatással, diplomához, érettségihez, munkához segítsük, és előmozdítsuk, hogy adófizető polgárokká váljanak, a roma szakkollégiumoknak kiemelt szerepe van.” (Balog Zoltán)

... „Ha be tudunk mutatni valakit, akár egy közösségben, vagy a médián keresztül, aki a roma szakkollégiumból indult és most pedig megbecsült tagja a társadalomnak akár kutatóként, akár irodai dolgozóként, vagy pedagógusként, akkor szerintem ezeken a konkrét példákön keresztül mindenki láthatja, hogy van ennek értelme. [...] Nálunk az országos evangélikus központunkban az Üllői úton két munkatárs is van, akik a nyíregyházi roma szakkollégiumból jöttek. Egyikük informatikus, a másik pedig a pályázati osztályon dolgozik. Mindkettő nagyon megbecsült munkatárs és mindketten kiválóan teljesítenek. Ebben az összefüggésben mondjuk teljesen érdektelen, hogy romák, vagy nem romák. Ide kellene tehát eljutni, hogy már nem számít, hogy valaki szemüveges, vagy nem szemüveges, szőke vagy fekete hajú, de azért ha megkérdezik, el tudják mondani, hogy honnan indultak. Számukra ez a közösség meghatározó jelentőségűvé vált. Még azt is el tudom mondani, hogy ők nem evangélikusként indultak, mert az evangélikusok kisebbségben vannak a szakkollégiumban. De mivel evangélikus intézményben kezdtek el dolgozni, ezért egy idő után elhatározták, hogy evangélikus konfirmációt kérnek és hivatalosan is tagjai lesznek az evangélikus egyháznak. Ez számomra nagyon öröndetes és pozitív példa. Ha őket be tudjuk mutatni és rajtuk keresztül bizonyosodhat meg valaki,

hogy ennek értelme van, akkor ez hatalmas eredmény. [...] Nagycserkesz, Nyíregyháza mellett egy nagyon szegény falu úgy működtet szociális projektet, hogy Laborczy Géza kollégánk tanácsára a nyíregyházi roma szakkollégiumnak két további diákja kapott megbízást, és ezt finanszírozni is tudjuk. Ők ott dolgoznak a többségében roma lakosság között.” (Fabiny Tamás)

„Hát majd 50 év múlva igen, akkor biztos lesz széles társadalmi hatás. Most még biztos kevésbé értik. Most még nem értik az emberek, hogy ez úgy lesz, hogy az ő gyerekük már cigány orvoshoz fog fordulni, az unokájuk egészségére pedig már cigány gyerekorvos vigyáz, és cigány pedagógus fogja tanítani őket az iskolában. Cigány ügyvédhez fognak fordulni, hogy ha peres ügyeik lesznek és a gyógyszerértárban is cigány gyógyszerészek szolgálják ki őket. Az unokájához ki fog menni a védőnő, aki cigány lány lesz. Ezzel szemben most még mindig ott tartunk, hogy olyan masszív elutasítás van a magyar társadalomban, prekonceptió, sztereotípiák, hogy tulajdonképpen hol is a helye a cigányoknak. Szerepvállalásuk még nem lépte át azt a kritikus tömeget, hogy az emberek el tudják hinni és el tudják képzelni mi fog itt történni. Ez majd akkor következik be, amikor szembetalálkoznak a jelenséggel. De szembe fognak találkozni, és a döntéshozóknak, akikre az Úristen rábízta, hogy döntéseket hozzanak és folyamatokat indítsanak el, az ő felelősségünk, hogy látni kell azt, amit mindez harminc vagy negyven év múlva okozni fog. Ez felelősség, hogy most ilyen változást el tudtunk indítani. Ez nem az állampolgár dolga, aki éppen eljár a boltba kiflit vásárolni, vagy éli a hétköznapi életét. Majd amikor bemegy az üzletbe és az üzletvezető is cigány, aztán elmegy mondjuk a benzinkútra és kiderül, hogy a benzinkutas is az, na akkor már lehet, hogy elgondolkozik majd rajta, hogy »hát jó, ezt sose gondoltam volna.« És akkor vissza fogják olvasni, hogy volt negyven évvel ezelőtt egy program és összekapcsolják, hogy mindennek az előzménye részben a roma szakkollégiumokban kereshető.” (Langerné Victor Katalin)

„A roma szakkollégiumi rendszer megnyitotta a társadalmi csatornákat és átjárhatóságot teremtett a rétegek között. Amikor mi társadalmi mobilizációról beszélünk, akkor lényeges az, hogy már léteznek pályák, amelyeken keresztül elérhető a mobilitás, tehát vannak utak, amiket végig lehet járni. Valljuk

be, 2011-ig ezek nem nagyon voltak elérhetőek, mert nem voltak hozzá intézmények. [...] A szakkollégiumok nem pusztán a cigányságnak adtak pozitív lehetőséget, hanem az egész magyar társadalomnak. Gondoljunk bele! Ha megnézzük a reprodukciós mutatókat, amelyek adottak, akkor rá kell jönnünk arra, hogy ez nemzetstratégiai kérdés. Ebben kulcsszerepe van a roma közösségnek. Ha mondjuk egy kicsi településen azért tudjuk megtartani az iskolát, mert van pedagógus, aki adott esetben roma származású, akkor ennek jelentősége van. Ugyanez a helyzet a szociális munkásokkal. Ki menjen mondjuk egy szegregátumba dolgozni, ha nincs szociális munkás? Ráadásul, ha roma származású, akkor a maga élettörténetéből kiindulva olyan tapasztalata van, terepismerettel rendelkezik egy szakkollégista, ami a munkája során jól kamatoztatható. Tehát ennek a rendszernek olyan társadalmi hatásai vannak, amelyek nyugodtan állíthatom európai kitekintésben is, hogy példa nélküliek és gyorsuló pályára állították a társadalmi felzárkózást az elmúlt évtizedben.” (Sztojka Attila)

Kihívás és jövőkép

A hálózat történetének tükrében okkal felmerülő kérdés a hogyan tovább, a jövő ügye. Miféle kilátások kínálóznak arra, hogy a létrejött jogyakorlatok továbbfejlesztésével és a célzott társadalmi hatás révén a roma szakkollégiumok a társadalmi integrációhoz a következő években is hozzájárulhassanak. Az ismert demográfiai és etnostatisztikai tendenciák alapján, vagy ahogy erről több megszólaló is említést tett, a roma népesség az össznépességen belüli arányának várható növekedése még inkább rá fogja irányítani a figyelmet a csoport társadalmi beilleszkedésének ügyére. A továbblépés mindenesetre bonyolult feladatként áll a roma szakkollégiumi hálózat előtt. A kapcsolódó kihívások sokfélék.

„Azt gondolom, hogy magában az anyagi fenntarthatóság nagy kihívás. Még mindig nem érzem azt, hogy ez magától értetődő lenne. Másik fontos kérdés a szakmaiság, tehát hogy miként képesek a roma szakkollégiumok a nagynevű, komoly egyetemi szakkollégiumok mintájára működni. Aztán fontos, hogy mindenhol látok jó helyi mintákat és ezeknek a mintáknak a tudatos megosztását, vagyis van valódi együttműködés, ahol tudtunk egymástól tanulni. Folyamatos a tapasztalattal megosztás, ami azért fontos, mert az elején nehéz volt,

hogymindenki egyedül ment át a saját gyermekbetegségein. Én azt éreztem, hogy az együttműködés kezdetben nem volt természetes és még mindig lehetne erősíteni. [...] A jövőt optimistán látom. El tudom képzelni hálózatunkat úgy, mint egy speciális célcsoporttal és metodikával rendelkező szervezetet, de egy megerősödő országos általános szakkollégiumi hálózatnak a sajátos részeként. Ez tehát azt jelentené, hogy jobban tudunk integrálódni. [...] Fontos, hogy ki tudjon alakulni egyfajta szolidaritás, aminek az a lényege, hogy közös hajóban eveznek a roma és a nem roma szakkollégiumok. Úgy integrálódni, hogy mellette megtartani a sajátos alapítási célokat és módszereket. [...] És persze fontos és szerintem az is cél volt annak idején, hogy legyen átjárhatóság a roma szakkollégiumok között. Össze-vissza mehessenek az egyetemek között a fiatalok, hogy minél több tapasztalatot szerezzenek. Ha elmegy valaki másik egyetemre mesterképzést csinálni, akkor keresse tudatosan a másik szakkollégiumot. Fontos ez az átjárhatóság, ami részben tapasztalatátadás, és részben a közös szemlélet kialakításának eszköze a kollégiumok között.”

(Forrai Tamás Gergely)

„Be kell valljam, nagyon féltem a fiatalokat a mai világban. Ugyanúgy a mi-einket is, hiába itt vannak a kezünk alatt és próbáljuk őket jó irányba terelgetni. Olyan sok rossz hatásnak vannak ma a fiatalok kitéve! Azt gondoltuk, hogy a tudomány haladásával, a technológia fejlődésével milyen gyönyörű világot építünk. Ezzel az ember becsapta önmagát. A boldogságot nem a technika vívmányaival tudjuk fokozni. Ez téves út. Talán a felvilágosodástól indult el, vagy akkortól erősödött föl ez a szemlélet, hogy minél többet tud az ember, annál boldogabb. Nem így van. A nagy tudásával nem olyan világot épít, amiben boldogabbá válik. Látjuk, hogy ez nem működik. Nem csak azért, mert újabb és újabb betegségek jelennek meg, hanem be kell látni, mi magunk okozzuk a megbetegedéseket. Főleg pszichésen, de a fizikai egészségi állapotunk is sokkal gyatrább, mint száz évvel ezelőtt. Ennek részei a mi fiataljaink is. Összességében emiatt féltem a fiatalokat. Azt tartom legnagyobb nehézségnek, hogy meg-óvjuk őket, vagy megtanítsuk őket helyesen élni, ezekkel az egyébként hasznos dolgokkal. Természetesen nem vagyok tudományellenes, egyáltalán nem. De a tudás csak akkor válik hasznunkra, ha a lelki építkezésbe tudjuk beilleszteni. Ezt kifejezetten a lelki értékek felmutatásával, átadásával tudjuk elérni. Vagy a belső világnak a felszínre hozatalával, annak hangsúlyozásával. Erről sokat kell beszélgetnünk. [...] Szó van a roma szakkollégiumi rendszer középiskolai

kiterjesztéséről. Ebben nagyobb nehézségeket látok, a tapasztalatok alapján. Ez azért is nehéz, mert a középiskolában nehezebben tudunk olyan kollégiumi környezetet biztosítani, ahova a cigány származású szülők elengednek a gyermekeiket. Ez is feladat lehet, és erről is sokat beszélünk. [...] Magának a roma szakkollégiumnak a léptékét viszont nem növelném. Ez a 30–35 fő olyan létszám, ami jól tud működni. Hogyha ezt nagyon felnövelnénk, akkor már nem ugyanez lenne. Nagyon fontos a családiasság, a családi hangulat. [...] Én még a lelki fejlődést tartom szem előtt, azzal sokat tehetünk. Nyilván az egyházi intézményeknél ez mindig kiemelt célkitűzés, hogy miként tudjuk jól képviselni a keresztény szemléletet. Nem rájuk erőltetve, nem rájuk parancsolva, hanem eléjük tárva ezt a fajta vonzó életet. Kérdés, hogyan tudjuk hatékonyra tenni ezt. [...] Feladat még, hogy a hálózatba tartozó kollégiumok között szorosabb legyen a kapcsolat. Időről időre találkoznak a vezetők, de a lelki vezetők között lehetne szorosabb kapcsolat, ezt mindig érzékelem. Néha szóvá is teszem, hogy jobban kellene ismernünk egymást. Mert igazából a barátság, az ismeretség révén tudjuk a közös eredményeket elérni.” (Kocsis Fülöp)

„Az integrációt sokan tévesen azonosítják az asszimilációval, miközben a kultúrát erősíteni kell, nem elhagyni. Úgy gondolom, hogy a roma kultúra megőrzése és ápolása akkor is erőforrás, ha valaki időközben a társadalmi középosztály részévé válik, nem elkülönülten él, hanem a többségi társadalomba integrálódik. A valódi kihívás éppen az, miként tud ez a két folyamat egyszerre érvényesülni: hogyan lehet valaki a magyar társadalom aktív, középosztálybeli tagja úgy, hogy közben nem veszíti el roma identitását, ami elsősorban a kultúrát jelenti. [...] Amikor érettségizett roma fiatalokat szólítunk meg azzal, hogy tanuljanak tovább, valójában azokat hívjuk meg, akiknek már eleve komoly esélyük van a kiemelkedésre. Ebben az értelemben gyakran mondom: a probléma »könnyebb végét« fogtuk meg. Hiszen a roma fiataloknál nem az érettségi, hanem az általános iskola elvégzése a legnagyobb nehézség. Erre a problémára léteznek célzott programok, például a tanodákban zajló munka. A szakkollégium nem a kezdet, hanem egy utolsó lökés: annak a támogatása, hogy valaki diplomás romaként képes legyen integrálódni és társadalmilag előre lépni. Ebben az értelemben fontos kimondani, hogy a roma szakkollégium a roma integráció világának jó értelemben vett »kirakata«: itt látszik, mi történik akkor, amikor a korábbi beavatkozások sikeresek voltak. Ha itt a személyes hitbeli elköteleződést is tovább tudjuk adni, az nem tiltott határátlépés,

hanem a másik ember teremtésben kapott méltóságának tisztelete. [...] A Keresztény Roma Szakkollégiumi Hálózat egyik különleges és hatalmas értéke az Ökumenikus Püspöki Tanács működése. Az, hogy különböző felekezetek püspökei együtt ülnek le a romák érdekében, egyedülálló kezdeményezés. Ma Magyarországon ez az egyetlen egyházak közötti folyamatos együttműködést kínáló fórum, és ez dedikáltan a romák ügyéért van. Meggyőződésem, hogy ezt az értéket meg kell őrizni, mert önmagában is példamutató.” (Balog Zoltán)

„Kihívás eljutni oda, hogy furcsa módon, de lefelé tudjunk építkezni. Az integrációs folyamatban a roma szakkollégium az a tető, a felsőoktatás, és az a baj, hogy oda még csak kevesen jutnak el, mert még mindig kevesen érettségiznek le. [...] Voltak elgondolások, hogy nyitni kell a középiskolások felé. Aztán onnan tovább kell menni visszafelé az általános iskolába. Azért, mert sokan már ott elakadnak. Tehát hiába van nagyon jó szakkollégiumi hálózat egyetemi szinten, hogyha már harmadik általánosban kibuknak az iskolából, vagy hatodikban túlkorosként kikerülnek az oktatási rendszerből. És erre is sajnos rengeteg példát ismerünk. Hatalmas kihívás. Van néhány olyan pedagógus, egyikük például a híres Fasori Evangélikus Gimnáziumból elment egy pilisi nagyon szegény falusi általános iskolába, hogy a romák tanulási felzárkóztatását próbálja segíteni. Angol tanárként nem az elitképzésben kívánt jelen lenni, hanem a rászorulókat, a szegényeket, a hátrányos helyzetűeknek a tanításában akart szerepet vállalni. Tehát az alapokat meg kell erősíteni, és akkor van remény arra, hogy a tető nem fog beszakadni. Ha csak a tetőt építjük, akkor leszakadhat, mert nincsenek alapok és nincsenek falak. [...] A jövő feladata, hogy a hálózatosság megmaradjon. Ne legyenek egymástól elszigeteltek a roma szakkollégiumok. Számomra reménykeltő, hogy akik végeznek, azok egymással kapcsolatban tudnak maradni. Az életük részben a hálózat része marad, mert fontos nekik, hogy honnan indultak, és akkor a hálózatosság valóban tartósan működni fog. [...] Volna még lehetőség további szinergiákra. A roma szakkollégium, ugye alapvetően oktatási intézmény a felsőoktatáson belül. Sokat beszéltünk arról, hogy mennyien jönnek a szegénységből, amiért a szociális területre gyakorolt hatás fontos lenne. [...] Tehát akik a roma szakkollégiumba járnak, ők legyenek kapcsolatban a szociális szférával is, ezért mondtam példának a menekültek közötti munkát, vagy hogy a szülésznőnek tanuló roma szakkollégista szívesen segítene a határon a várandós nőknek. De az egyházi életbe történő bekapcsolódást is fontosnak érezném, hogy ez ne csak egy céltábla legyen, ami

ott van az épület falán. El tudom képzelni, hogy ténylegesen jelentse azt, hogy tartozzanak ők az evangélikus egyházhoz vagy valamely másik egyházhoz.”
(Fabiny Tamás)

„Én világeletemben azon a véleményen voltam, hogy nincs predesztináció. Tehát nincsen olyan, hogy valaki romaként megszerez egy végzettséget és azt csak roma közösségben használhatja. Az egész ország hasznát kell nézni. Az viszont lehetséges, hogy mivel ő többletsegítséget kapott, ezért motivált lesz és valamilyen módon ő is többletsegítséget ad. De nem biztos, hogy ez a diplomájához, hanem inkább a társadalmi felelősségvállalásához köthető. Ezért fontos, hogy a roma szakkollégiumokban kötelező a társadalmi munka. Muszáj valamilyen hátrányos helyzetű közösség felé társadalmi munkát végezni. Bízunk abban, hogy ha egyébként is eljár szegényebb családokhoz, tanodába, gyerekházba, akkor eljár majd olyan helyekre, ahol hasonló sorsból származó gyerekeket lát, és megtalálja, hogy miként tud segíteni. Ha orvos, lehet hogy tényleg azzal, ha visszamegy a közösségébe. Viszont ha ő nem akar visszamenni orvosként, de azt mondja, hogy eljár önkéntesként havonta egyszer valahova, és megtalálja a módját, akkor ez a lényeg szerintem. [...] De arra sohasem lehet kényszeríteni, hogy hol élje le az életét. Most szélsőséges leszek. Ha azt mondja, hogy Amerikában lesz kutató, van ilyen, akkor ő ott hoz dicsőséget, büszkeséget ennek az országnak, és akkor azt mondom, hogy menjen Amerikába kutatónak. Hadd legyünk rá büszkék, hogy nálunk a romák ezt megtehetik, ha akarják. Igen, és van olyan szakkollégistánk, aki meg visszament és ő ott boldog. Mindenkit becsülünk meg, és ne tegyünk különbséget, hogy ez vagy az az értékesebb! Bízunk rájuk. Viszont teremtsük meg a lehetőségét annak, hogy megismerjék az örömét a segítségnyújtásnak. [...] Furcsa lesz szerintem, amit mondok, de hatalmas kihívás a hit. Kezd megrendülni Európában az, hogy az ember az életét keresztényi értékekre alapozza, és hitben járva éli. Ez nagyon meglátszik a fiatalokon. Néhány év leforgása alatt már a szakkollégistákon is látom, hogy mennyire kezd háttérbe szorulni. [...] Ha ezt kivesszük belőle, akkor sajnos marad az az önző világ, amit már látunk. Egyszerűen elfelejtődik, hogy valakinek a boldogságába bele tud számítani, ha lemondunk valamiről azért, hogy másokon segítsünk. És ebben muszáj, hogy ott legyen Krisztus, ami szerintem a legnagyobb kihívás. [...] Fontos, hogy legyen a szakkollégiumnak kapcsolata a leendő munkaadókkal. Nem kell elhelyezni ezeket a gyerekeket, nem kell önéletrajzot írni, úgyis csinálnak ilyeneket. Hanem egyszerűen

legyen egy társadalmi tőkéje a szakkolínak, hogy cégekkel, kisvállalkozókkal, intézményekkel folyamatosan kapcsolatot tud tartani. Szerintem ezzel nagyon jól ki lehet majd küszöbölni, hogy valaki a cigány származása miatt nem kapott lehetőséget. Tehát a bizalmi közeg kiépítése, az üzleti, a foglalkoztatói szféra felé még nagyon fontos feladat lesz.” (Langerné Victor Katalin)

„Társadalmi integrációnak nevezzük, amikor a közösséget a nagyobb egész részeként tekintjük. Az integráció az, hogy részévé válik-e a közösség a társadalmi folyamatoknak. És fordítva. A többségi társadalom részese tud-e lenni, látja-e annak pozitív értékét és pozitív folyamatait, amit mondjuk a roma közösség ad az országnak. A romáknak sikerült a roma közösséget a nemzet részévé tennie. Én azt látom, hogy ebben a szakkollégiumok nagyon komoly munkát végeztek és ennek eredményei egyre inkább nyilvánvalóvá válnak. Most arra kell törekedni, hogy ez a folyamat a maga természetességével haladjon előre. [...] Gyakori lesz az, hogy megjelennek a roma értelmiségiek, szakemberek, a szakkollégiumban végzett hallgatók és ebben a sokaságban már nem lesz feltűnő, hogy valaki roma vagy sem. Ez a zseniális ebben. Fel sem fog merülni az emberekben, hogy milyen származású. Csak azt látják majd, hogy szakember. [...] Szerintem a legnagyobb kihívás és a legnagyobb veszély erre nézve a külső körülményekből ered. Abból az értékrendbeli változásból, amit ma a világban tapasztalunk. A szakkollégiumok akkor maradnak és akkor lesznek az értékrend szempontjából stabilak, ha szilárd működési elveikhez ragaszkodnak és kitartanak mellette. Meggyőződésem az, hogy a világ akkor tud igazán jól működni, amikor nem ráerőltetjük valaki más kultúráját az emberekre, hanem tiszteletben tartjuk azt. A legnagyobb veszély a tisztelet elmaradása és az eltérő értékek „ráerőltetése” azokra, akik ezt nem akarják. [...] Véleményem szerint a hallgatók közötti kapcsolattartásra rá kellene erősíteni. A különböző szakkollégiumok között lehetne szerintem, mondjuk közvetlen, testvérszakkollégiumi kapcsolat. Mindezt úgy, hogy biztatjuk a hallgatókat a kapcsolattartásra és annak hosszú távú fenntartására. Nagyon örülnék, ha létrejönnének szakmai szakkollégiumközi műhelyek. Mert mondjuk, ha csak Hajdúböszörményre gondolunk, ahol van szociális képzés, ugyanez figyelhető meg Pécsen is, de Budapesten is. Jó lenne egy szociális szakműhely, vagy jogász szakműhely. Ezen keresztül a hallgatók képesek lennének rálátni a különböző egyetemi kurzusokra, hogy másutt miként zajlik az oktatás és milyen a tananyag átadása. Ezzel egy roma szakkollégista

hatalmas versenyelőnyre tehetne szert szakmájában vagy a tudományos területen.” (Sztojka Attila)

Üzenetek

Az út a rajta haladónak felkínálja mindazt, amit egybegyűjt, ahogy az együtt-haladók is kölcsönösen megfogalmazzák tapasztalataikat egymás számára mindezzel kapcsolatban. A kérdés az, hogy az így egymásnak címzett üzenetek értő fülekre találnak-e, és szolgáltatnak-e valódi alkalmat beszélgetésekre. Mindehhez az első lépés, hogy odafigyelünk a nekünk szánt szavakra.

„Én azt üzenem, hogy merjél bízni magadban, a talentumodban, és keresd, hogy mi a meghívásod ezzel a talentummal, mi a szolgálatod útja. Keresd, hogy mire kaptad ezt, és hogy mi az, amit te tudsz tenni közösségünk jövője érdekében.” (Forrai Tamás Gergely)

„Mit üzenek a fiataloknak? Egyszer egy fiatal testvérpárnál láttam egy pólót, ami nagyon tetszett, aztán én is kaptam belőle. Ez volt ráírva: »Lázadj! Legyél normális!« Szóval a mai világban az a lázadás, ha valaki normális. Ezt tudom mondani, hogy ne menjenek a világnak abba az irányába, mint a bocik: mivel mindenki ezt csinálja, én is ezt csinálom. Ez nagyon rossz, torz irány, amelybe szinte szándékosan tolja a világ a fiatalokat! Merj ez ellen lázadni! Érezd belülről, hogy mi a helyes! Hozzáteszem: »Merj belülről élni! Merj a belső hangra hallgatni!« Hiszen minden ember belülről jó. Amikor nem a jó jön ki belőle, akkor nem a szívére hallgat, hanem a külső hatások befolyásolják a tetteit és a gondolkodását. Az ember legbelül jó. Ezért van az, hogy minél belsőbben él az ember, minél mélyebb gondolkodású, annál inkább meg tudja találni a helyét a világban. Ez nem ideológia, valami jámbor idealisztikus életforma. A világ erre van fölépítve. A Jóisten alkotta ezt a világot, aki beleültette a jót. Ezért, ha én aszerint élek, ami a szívem legmélyén van, akkor tudok eligazodni a világban. Akkor kézre áll a világ. Akkor működik jól mindaz, ami körülvesz, és ezáltal tudok másoknak is hasznos módon bekapcsolódni.” (Kocsis Fülöp)

„Nem véletlen az, hogy romának születtem. Nem tragédia, nem szerencsétlenség, nem boldogtalanság, hanem neked a te romaságodba, a te cigány eredetben ott van az az ajándék, ott van az a plusz, amiből az életedet ki tudod teljesíteni. Az Úristen azért teremtett minket, hogy kiteljesítsük az életünket, és ehhez megadja a segítséget, a támogatást. Azt kívánom mindenkinek, hogy megtalálja azokat az embereket, akik ebben őt útra segítik, erősítik, és ha a szakkollégiumban kaptak valamit, akkor adják ezt tovább. Adják vissza azoknak, akiknek még nincs, adják át azoknak, akik rászorulnak. Akkor átéljük azt a boldogságot, hogy nemcsak én kaptam valamit, hanem adhattam, mert a boldogságnak ez a két oldala van. [...]

Figyelmet és elismerést érdemelnek azok, akik a megszokottnál jóval nehezebb körülmények közül indulva is valódi teljesítményt hoznak létre. Ez mindannyiuknak közös érdeke, nemcsak az övék. Bízom benne, hogy az a több száz fiatal, aki részese lehetett már ennek a kezdeményezésnek, nem adja föl, nem engedi el azokat az értékeket, azt az örömet, azokat a tapasztalatokat, amelyeket ebben az együttélésben szerzett, hanem továbbadja azoknak, akik munkával és tanulással, és mindebben keresztény hittel akarják gazdagítani saját életüket, valamint mások életét.” (Balog Zoltán)

„Ebben a mostani nagyon felzaklatott és felheccelt külpolitikai és belpolitikai helyzetben nagyon fontos a megbékélés üzenete. Szerintem a szakkollégisták többségében olyan háttérből érkeznek, akik sokszor a saját bőrükön tapasztalhatták meg, akár transzgenerációs módon, hogy mit jelentenek az előítéletek, mit jelent a durvaság, az elszenvedett bántás. Ilyen tapasztalatokkal a háttérben, nagyon sokat tehet egy roma szakkollégista, egy az innen kikerülő értelmiségi, hogy a békétlen, sokszor előítéletes, indulatvezérelt társadalmi légkört jó irányba tudja befolyásolni. Én azt kérném tőlük, hogy tegyenek meg mindent annak érdekében, hogy jó legyen ebben az országban élni, és az irgalmasság, a szeretet, a megbocsájtás az erősebb legyen mint az egymásnak való gyűlölség és a rosszindulat. [...]

Keressék a találkozás lehetőségét, ne zárkózzanak el senki elől, és a többségi társadalomnak is ugyanezt mondom, hogy ne legyenek előítéletesek! Örüljenek annak, ha valakiben jó példát látnak és ezt ugyanúgy nemzedékről nemzedékre adják tovább!” (Fabiny Tamás)

„Szerintem két szót vigyenek magukkal: az egyik a bátorság, a másik meg a békesség. Mindkettőt, szerintem nagyon jól meglehet élni egyszerre. Legyenek bátrak, hogy vállalni tudják önmagukat, és legyenek elég békések ahhoz, hogy megismertessék magukat másokkal. [...]

Még egy dolgot szeretnék elmondani és ez nekem nagyon fontos üzenet. Én 2010 előtt terepen dolgoztam, és az egyik legfájóbb dolog az volt a nem roma társadalom részéről, hogy tényleg nagyon lehatárolták mi lehet ezekből a gyerekekből: focista vagy zenész. Borzalmas sztereotípia volt. Aztán jött a következő, hogyha valamit megcsináltak, vagy elértek ezek a cigány gyerekek: »hát ahhoz képest, hogy cigány, egész jó.« Ez is borzalmas volt, és nem kell magyarázni miért. Aztán elértünk oda, hogy most itt vannak a szakkolík. Persze, arra is emlékszünk, hogy az elején nem tudtak a szakkollégiumok igazán minőségi követelményeket támasztani. De, hogyan is támaszthattak volna, mikor 47 hallgatóval indult az egész, a fiatalok azt sem tudták, hogy miben vannak, és még a vezetők is csak keresték az utat. Most pedig elértünk odáig, hogy pont Szegeden voltunk egy OTDK konferencián, ott a tudományos diákkörben adták elő ezek a gyerekek a saját tudományos munkáikat. Na, akkor tudtam először megfogalmazni, hogy végleg vége a »mihezképest« korszaknak. Ez minőségi és színvonalas tudás, amit ők kaptak, és amire képesek, és ami bárhol megállja a helyét a társadalomban. Most az a feladat, hogy ezt megőrizzük és tovább vigyük a következő generációkban.” (Langerné Victor Katalin)

„Bármilyen is történik a világban, ne felejtsek el azt, hogy melyik közösségből indultak és hogy mit kaptak a közösségüktől. Ami ma természetes, az nem biztos, hogy régen az volt, és a mai változó értékrendű világban a jövőben is az lesz. Ha ezt nem felejtik el, és értékelik azt, amit elértek, akkor próbálják meg minél nagyobb arányban visszaforgatni a saját életükbe és a közösségeik életébe. [...]

A társadalomnak pedig (azt üzenem), hogy együttműködésre kell törekedni és a tiszteletre. Ha az együttműködés és a tisztelet megvan, akkor minden nehézségen túl tudunk lendülni. Amikor azt keressük, hogy mi az, ami közös bennünk, akkor tudunk igazán előre haladni azzal szemben, mintha állandóan a különbségeket keresnénk. A különbségek elválasztanak, a közös érték pedig összeköt.” (Sztojka Attila)

„Kik vagyunk és miként?” – A hálózat intézményeinek bemutatása

Roma szakkollégiumok hazánkban

A magyarországi roma felsőoktatási tehetségműhelyek hálózata jelenleg tizenegy közösségből áll, és kialakulása, amint láttuk, bonyolult társadalmi folyamatok eredménye.²² Az országos hálózat tagintézményei a hazai felsőoktatási centrumokhoz kapcsolódva működnek. Deklarált legfontosabb feladatuk a felsőoktatásba bekerülő roma származású és/vagy hátrányos helyzetű egyetemista fiatalok diplomához segítése és a lemorzsolódás megakadályozása. A támogatómunka számos egymást erősítő részfeladatból összeálló szakmai programok keretei között valósul meg, aminek leglátványosabb eleme kétségtelenül maga a diplomaszerezés. Ez az előfeltétele a sikeres helytállásnak a munkaerőpiacon és a szélesebb értelemben vett társadalmiasodásnak, ami kollektív érdek.²³

Minden szakkollégium egy-egy külön történet és egyedülálló csoport, amelynek kapcsolatrendszerét a fentiekben már említett közös célok szervezik koherens rendszerbe.

A hálózat első közössége Pécssett alakult 2002-ben. Wlislöck Henrik Roma Szakkollégium néven a Pécsi Tudományegyetem fenntartásában. Az intézmény 2018-ig tartó működése alatt összesen 131 hallgató szerzett diplomát. Ezt követően 2011 és 2018 között került sor a mai hálózat intézményeinek megalapítására.

22 A szakkollégiumi hálózat létrejöttének történetét már számos elemzés feldolgozta. Vö. Biczó Gábor – Szabó Henriett: A magyarországi roma szakkollégiumok tagságának országos vizsgálata. Humán Regiszter 2020. Debrecen: Roma Szakkollégiumok Egyesület, 2020. 19–23; Forray R. Katalin: *Romológia*. Budapest: Gondolat, 2022.

23 A roma származású és/vagy hátrányos helyzetű fiatalok integrációjának kérdését társadalmi közügyként, különösen az etnodemográfiai összefüggésekkel kapcsolatban lásd Biczó–Szabó 2020: 15–19.

WLISLOCKI HENRIK ROMA SZAKKOLLÉGIUM 2002 – 2018

Fenntartó: Pécsi Tudományegyetem

Alumni hallgatók száma: 131

EVANGÉLIKUS ROMA SZAKKOLLÉGIUM (ERSZ)

Fenntartó: Magyarországi Evangélikus Egyház

Székhely: 4400 Nyíregyháza, Kassa köz 3.

Intézményvezető: Molnár Erzsébet

Alapítás éve: 2011

Alumni hallgatók száma: 91²⁴

Aktuális hallgatói létszám: 31

24 Roma szakkollégista alumni hallgatóként kezelünk minden olyan diplomát szerzett egyetemistát, aki sikeresen letett záróvizsgája időpontjában valamely roma szakkollégium tagja volt.

MISKOLCI GÖRÖGKATOLIKUS ROMA SZAKKOLLÉGIUM (MGRSZ)

Fenntartó: Miskolci Egyházmegye

Székhely: 3519 Miskolc, Görömbölyi u. 24.

Igazgató: Makkai László

Alapítás éve: 2011

Alumni hallgatók száma: 50

Aktuális hallgatói létszám: 28

JEZSUITA ROMA SZAKKOLLÉGIUM (JRSZ)

Fenntartó: Jézus Társasága Magyarországi Rendtartománya

Székhely: 1191 Budapest, Hunyadi utca 2-4.

Rektor-szakmai vezető: Oláh Zsolt

Alapítás éve: 2011

Alumni hallgatók száma: 70

Aktuális hallgatói létszám: 31

WÁLI ISTVÁN REFORMÁTUS CIGÁNY SZAKKOLLÉGIUM (WISZ)

Fenntartó: Magyarországi Református Egyház

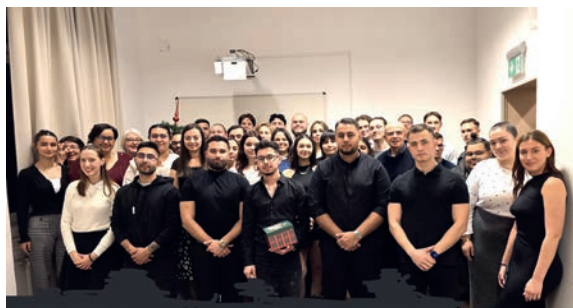
Székhely: 4024 Debrecen, Blaháné u. 15.

Igazgató: Mózes Áron

Alapítás éve: 2011

Alumni hallgatók száma: 74

Aktuális hallgatói létszám: 32

ESZTERHÁZY KÁROLY KATOLIKUS EGYETEM ROMA SZAKKOLLÉGIUM (EKKE)²⁵

Fenntartó: Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Székhely: 3300 Eger, Leányka út 2.

Igazgató: Hadnagy József

Alapítás éve: 2012

Alumni hallgatók száma: 76

Aktuális hallgatói létszám: 25

- 25 Az Eszterházy Károly Főiskola 2021-től bekövetkezett fenntartóváltás eredményeként az Egeri Főegyházmegye tulajdonába került.

SZENTANDRÁSSY ISTVÁN EGYETEMI ROMA SZAKKOLLÉGIUM (SZIERSZ)

Fenntartó: Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, Kaposvári Campus

Székhely: 7400, Kaposvár Guba Sándor u. 40.

Igazgató: Kovács Zoltán

Alapítás éve: 2012

Alumni hallgatók száma: 62

Aktuális hallgatói létszám: 30

LIPPAI BALÁZS ROMA SZAKKOLLÉGIUM (LBRSZK)

Fenntartó: Debreceni Egyetem

Székhely: 4220 Hajdúböszörmény, Désány István út 1-9.

Vezető tanár: Biczó Gábor

Alapítás éve: 2012

Alumni hallgatók száma: 115

Aktuális hallgatói létszám: 41

SZEGEDI KERESZTÉNY ROMA SZAKKOLLÉGIUM (SZOKERESZ)

Fenntartó: Szeged-Csanádi Egyházmegye

Székhely: 6725 Szeged, Indóház tér 1.

Igazgató-szakmai vezető: Mészáros Ferenc

Alapítás éve: 2012

Alumni hallgatók száma: 65

Aktuális hallgatói létszám: 32

BUDAPESTI REFORMÁTUS CIGÁNY SZAKKOLLÉGIUM (REFOROM)

Fenntartó: Magyarországi Református Egyház

Székhely: Budapest, Abonyi út 21.

Igazgató-szakmai vezető: Káli-Horváth Kálmán

Alapítás éve: 2015

Alumni hallgatók száma: 66

Aktuális hallgatói létszám: 27

SZENT MIKLÓS GÖRÖGKATOLIKUS ROMA SZAKKOLLÉGIUM (SZMGRSZK)

Fenntartó: Hajdúdorogi Főegyházmegye

Székhely: 4025 Debrecen, Petőfi tér 9.

Igazgató: Mező-Halász Krisztina

Alapítás éve: 2015

Alumni hallgatók száma: 50

Aktuális hallgatói létszám: 32

PÉCSI EVANGÉLIKUS ROMA SZAKKOLLÉGIUM (PERSZE)

Fenntartó: Magyarországi Evangélikus Egyház

Székhely: 7621 Pécs, Dischka Győző utca 6.

Intézményvezető: Békési Andrea

Alapítás éve: 2018

Alumni hallgatók száma: 17

Aktuális hallgatói létszám: 28

„Mit teszünk?” – beszélgetések a roma szakkollégiumok vezetőivel

A „megtett útnak”, a roma szakkollégiumi hálózat történetének egyik kiemelkedően fontos szemtanúcsoportját képezik az intézmények vezetői. Többségük a kezdetektől jelen van az egyetemi közösségek életében, de azok is, akik csak később kapcsolódtak be, ismereteik birtokában hiteles forrásai az elvégzett munkának. Nézőpontjuk sajátos, hisz vezetőkként egyidejűleg szerves szereplői a tehetségműhelyek mindennapjainak, de ezzel párhuzamosan munkájuk elvitathatatlan része, hogy miként képviselik annak érdekeit a szűkebb – a felsőoktatás – és a tágabb – a társadalmi – működéskörnyezet különböző szintjein. A komplex feladat, valamint az ezzel társuló személyes elkötelezettség jól kirajzolódik a vezetőkkel folytatott beszélgetések szövegrészeleiből²⁶.

Jellemző, hogy alapításuk, működési környezetük és szakmai tevékenységük tekintetében, habár a roma szakkollégiumok ugyanazt az alapcélrt szolgálják, mégis számos különbséget mutatnak. Igaz ez a közösségek irányítóira is, akik eltérő hátterű, képzettségű, valamint más és más szakmai előélettel rendelkező személyek. Ami viszont közös bennük, az a roma és/vagy hátrányos helyzetű fiatalok társadalmi integrációjának ügye iránti odaadás.

Miként lettek vezetők?

Az intézményeket irányító szakemberek munkájukban nem elszigetelt, vagy magányos személyek. A munkatársak közösségei az igazgatók koordinálása mellett dolgoznak a hátrányos helyzetű csoportok esélyeinek kiegyenlítéséért. A vezetőkre az életútjuk során szerzett szakmai ismereteik és gyakorlati tapasztalataik eredményeként talált rá a feladat, vagy kerültek felkérésre, hogy tevékenységükkel járuljanak hozzá a társadalmi együttélés minőségének az előmozdításához. A tehetségműhelyeket vezető személyek kiválasztódásának, vagy kiválasztásának eltérő körülményei önmagukért beszélnek. Láthatóvá teszik, hogy a hálózatot irányító szereplők önmagában is figyelemreméltóan

26 A szakkollégiumok vezetőivel feldolgozásra került interjúkat hallgatói közreműködők vették fel ezzel hozzájárulva a kötet megvalósulásához. Ayhan Gökhan (REFOROM), Suki Ernő Dániel és Gáspár Emília (EKKE), Demeter Dóra (ERSZ), Jankó Attila (JRSZ), Farkas Zsolt (LBRSZK), Hadházi Renáta (MGRSZ), Kárpáti József (PERSZE), Szabó Roland (SZOKERESZ), Ádám Tibor (SZMGRSZK), Nagy András (SZIERSZ), Balogh Roland Márk (WISZ).

heterogén „csoporth”. Lelkész, egyetemi oktató, szociális szakember, volt szakkollégista és megannyi különféle életút rajzolódik ki személyes háttérükként.

„A szakkollégium diákja voltam, itt folytattam egyetemi tanulmányaimat. [...] Később felkértek, hogy legyek a Jezsuita Roma Szakkollégium szakmai vezetője, majd megbízott intézményvezető, [...] Hogy milyen szempontok alapján választottak ki, jó kérdés. A biztos okokat nem tudom, de nyilván cél volt, hogy egy öregdiák kerüljön a pozícióba, másrészt bennem megbíztak, mivel már korábban bizonyítottam, és nem elhanyagolható, hogy tudják: a roma nép megsegítése a szívügyem.” (Oláh Zsolt, JRSZ)

Beszélgetés egy életút ürügyén (JRSZ)

„A kiválasztás felkérés, vagy meghívás módszerével történt. [...] Egy májusi este fél 10-kor, amikor itt dolgoztam a Luther kollégiumban, felhívtak a püspököm, pánikba estem, jaj, vajon mit akar az én püspököm tőlem, sosem szoktunk beszélni. [...] Meghívtak erre a feladatra és felajánlották, hogy legyek ennek a vezetője. [...] Nagyon jó kihívásnak érez-

Ökumenikus alkalom (ERSZ)

tem és azért, mert azt gondoltam hogy amit addig tanultam és amivel felvérteztem magam, mind a pedagógia, mind a teológia oldaláról, plusz a külföldi tapasztalataimmal, végre úgy éreztem, hogy hasznosíthatom őket.” (Molnár Erzsébet, ERSZ)

Idegennyelvi beszélgető klub (REFOROM)

Szakmai hétvége Orfűn (PERSZE)

Tanulmányi kirándulás Auschwitzban (EKKE)

„Ez volt az első olyan típusú visszafordulás a népemhez, hogy tudásmegosztásból és felelősségvállalásból ezt a feladatot elvállaltam. A cigány identitásom megerősödött az évek, évtizedek alatt.” (Káli-Horváth Kálmán, REFOROM)

„2018 óta vagyok a Pécsi Evangélikus Roma Szakkollégium vezetője. Előtte és mellette párhuzamosan cigány közösségekben dolgoztam. Egy egyesületet vezetek, tanodákat, társadalmi mobilizációt segítő programokat működtetünk kollégáimmal egy ormánsági hátrányos helyzetű kistelepülésen, ahol kizárólag beások élnek.” (Békési Andrea, PERSZE)

„Nagyon sok roma származású szociálpedagógusunk volt, ami föl se tűnt. Az egyik este velük kezdtünk el beszélgetni a tanszéken, hogy milyen kihívásokkal találjuk magunkat szembe az egyetemen. Ezek a kihívások ismerősek voltak számomra, és nagy motivációt éreztünk a hallgatók részéről, hogy kezdjünk el ezzel foglalkozni. Ezért keveredtem bele a programba, illetve magába a szakkollégiumba. [...] Igazából engem az érdekelt, hogy miként lehet úgy együtt tevékenykedni egyetemistákkal,

hogy közben a valódi életre nevelés is megvalósul. A szakkollégium erre kiváló lehetőségeket és keretet kínál.” (Hadnagy József, EKKE)

„Talán Fülöp atyát is meg lehetne kérdezni, miért éppen rám gondolt annak idején. Ugyanakkor fontosnak érzem, hogy köszönetet mondjak Atanáz püspök atyának is a belém helyezett bizalomért. [...] Visszatekintve talán úgy fogalmazhatok: két püspök szándéka és bizalma találkozott ebben a döntésben, és mivel mindketten támogatásukról biztosítottak, ez számomra mély megerősítést jelentett. Úgy éltem meg, hogy nem csupán egy feladatba kaptam meghívást, hanem egy nemes küldetésre is.” (Makkai László MGRSZ)

„Már korábban is foglalkoztam, mint rektorhelyettes hátrányos helyzetű roma hallgatókkal és közösségekkel. Tulajdonképpen ez vezetett ahhoz, hogy elvállaljam a munkát.” (Kovács Zoltán, SZIERSZ)

„Részt vettem a Református Egyház Cigánymissziós Stratégiájának a kialakításában 2013-ban, és utána is voltak még ilyen jellegű elkötelezettségeim. Szakmai utamat, viszonyomat a cigánymisszió ügyéhez az egyházi stratégiák alkotásában való részvétel, illetve a középiskolai

Szakmai kirándulás Pécsen (MGRSZ)

Részvétel a Cigánykerék fesztiválon (SZIERSZ)

„Árvaság szakralitása” kiállítás megnyitója (WISZ)

oktatói-tanári tevékenységem befolyásolta. Ezeket figyelembe véve ajánlották az állást a Wáliban, és utána viszonylag rövid időn belül megválasztottak igazgatónak.” (Mózes Áron, WISZ)

British Petrol mentor-mentee találkozó (SZOKERESZ)

„A szakkollégium fenntartója, a Szeged-Csanádi Egyházmegye kért fel. Izgalmas pedagógiai feladatnak és rendkívül összetett vállalkásnak láttam megszervezni egy induló intézményt. Inspirált! Felelősségteljes kihívásnak élem meg a mai napig.” (Mészáros Ferenc, SZOKERESZ)

„Élő könyvtár” (SZMGRSZK)

„Fenntartónk a Hajdúdorogi Főegyházmegye vezetője, Kocsis Fülöp érsek-metropolita kért fel a feladatra. Ez nagyon megtisztelő felkérés volt, amelyre örömmel mondtam igent, mert nagyon vonzott az egyetemistákkal való közös munka, ugyanis ez a korosztály áll hozzám a legközelebb. A másik fontos motivációm volt, hogy a roma értelmiség megfelelő szakmai és morális képzettségével,

úgy vélem eredményesebben tudunk bekapcsolódni egyházunk romapasztorációs tevékenységébe éppúgy, mint a magyarországi társadalmi folyamatokba.” (Mező-Halász Krisztina, SZMGRSZK)

Kutatás közben (LBRSZK)

„A szakkollégiumi munkámban mindazon területek, amelyeket fontosnak tartok az életemben, megjelennek. A hétköznapiak során hivatásomat tekintve egyetemi tanárként tevékenykedem több évtizede. Ezzel párhuzamosan társadalomkutatóként, kulturális antropológusként olyan

kérdések foglalkoztatnak, amelyek segíthetnek megérteni például azt, hogy miért alakul ki egyes csoportokkal szemben előítéletesség, vagy éppen kirekesztés. A roma szakkollégium vezető tanáráként fontosnak gondolom, hogy a hallgatóink támogatásán túl a cigánysággal szemben elterjedt megkülönböztetés és ennek következményei ellen aktív lépéseket tegyünk.” (Biczó Gábor, LBRSZK)

Mi az, amiért dolgoznak?

Annak ellenére, hogy a tehetségműhelyek vezetőinek előélete sokszínű és az intézmények sajátosan egyedi karaktere is szembeötlő, éppoly érdekes a szakmai munkát megalapozó közös platform. A roma szakkollégiumok funkcióját meghatározó éthosz, egységes szellemiség, ami lehetővé tette, hogy a tizenegy közösség magas kooperációs minőségű országos hálózattá fejlődhetett az elmúlt években. A vezetők szakmai szemléletének közös értékelvei olyan általánosan képviselt szempontok, amelyek a beszélgetésrészletekből folyamatosan visszaköszönnék.

„Munkatársaimmal azon dolgozunk, hogy hallgatóink felsőfokú tanulmányait támogassuk. Ugyanakkor szeretnénk, ha erős identitású, jó szakemberek lennének, akik nem csak a szakmájukban tudnak helytállni, de értelmiségiként képesek jövőképet adni, tudják formálni, alakítani saját közösségeiket és az együttműködésben érdekeltek. Úgy látjuk, ez nagymértékben hozzájárul a társadalmi párbeszédhez és segíti az együttélést.” (Mészáros Ferenc)

Gólyatábor (SZOKERESZ)

„Nagy felelősséget érzek a jövő társadalma iránt, mert nem mindegy kiknek a kezében lesz mindannyiunk jövője, és a következő generációk formálása a jelen feladata. [...] Nagyon fontosnak tartom az értelmiségi magatartás fejlesztését, és azt remélem, hogy néhány területen munkatársaim, meghívott

Virágvasárnap Szentandrassy István festőművész társaságában (SZMGRSZK)

Cigány irodalom képzés Beck Zoltánnal (WISZ)

Beszélgetés a hitről és az életről (MGRSZK)

előadóink és magam is mintaként szolgálhatunk a most képződő szellemi elitnek. Hitben és jellemben szilárd hallgatókat szeretnénk nevelni, és ha ez megvalósul, a többi hozzáadatik.” (Mező-Halász Krisztina)

„Nagyon nagy számban segítette hozzá ez a rendszer a hátrányos helyzetű fiatalokat diplomához. [...] Kinyílik a karrier előttük. [...] Azt tapasztaljuk, hogy sokan még mindig nem tudnak rólunk, bár a közéleti kommunikációban gyakran hivatkoznak a roma szakkollégiumokra, mint a társadalmi felzárkózás zászlóshajójára.” (Mózes Áron)

„Láttam azt a küzdelmet, azt a hosszú, sokszor szinte emberfeletti utat, amelyet egy roma fiatal megtett addig, amíg eljutott az egyetemig. És ez a tapasztalat – bármilyen meglepő – nem csupán együttérzést ébresztett bennem, hanem belső elköteleződést is. Hiszen ha ők nem hátráltak meg, ha sokszoros akadályok között is képesek voltak hűségesen előre menni, akkor én sem engedhetem meg magamnak a kényelmes visszalépést. Úgy éltem meg: az ő kitartásuk engem is kötelez. Emberileg, szakmailag és lelkipásztórilag egyaránt.” (Makkai László)

„A szakkollégiumunk egy régóta összeszokott, szakmailag felkészült és elhivatott gárdával dolgozik azon, hogy a hallgatókat a diplomaszerezés

útján végigkísérje és felkészítse őket a munka világára, segítse őket a stabil egzisztencia és a felelősségteljes életvezetés megteremtéséhez szükséges képességek kibontakoztatásában. Ebben mentoraink kiemelt szerepet játszanak. Vannak olyan mentorok, akik az alapítás óta dolgoznak intézményünkben és vannak olyanok, akik kicsit később csatlakoztak közösségünkhöz. A célunk, hogy összetartó szakmai stábot alkotva tegyünk a mindennapok során a hallgatók támogatásáért. A szakkollégium működtetésében a másfél évtized alatt kialakult szakmai közösség jelenti a siker garanciáját.” (Biczó Gábor)

Kötetlenül a közösségben (LBRSZK)

Miből áll a munkájuk?

A roma szakkollégiumok hálózatjellegű működésének nem csak a funkcióval és az ehhez társuló feladatokkal kapcsolatos szemléleti hasonlóság képezi az alapját. Legalább ennyire fontos tény, hogy a tizenegy közösség az elmúlt másfél évtizedben elvégzett tapasztalatok tükrében hasonlóan ítéli meg a tehetségműhelyek társadalmi létjogosultságát. A közös nézőpont formálódásában elévülhetetlen szerepe volt annak a folyamatos párbeszédnek és a fokozatosan elmélyülő kollegiális kapcsolatrendszernek, ami az intézmények vezetői között alakult ki.

„Addig, amíg egy egyetemista roma/cigány hallgató a többségi társadalom szemében még mindig kuriózumnak számít egy felsőoktatási intézményben, addig nagyon fontos, hogy az egyetemre bekerülő fiatalokat változatos módon segítsük abban, hogy sikeresen el is végezzék. Ehhez véleményem szerint a legfontosabb a támogató közösség és a biztonságot nyújtó háttér kialakítása.” (Békési Andrea)

Szakkollégista szakmai előadása a XI. Romológus Konferencián Pécsen (PERSZE)

„Volt olyan hallgatónk, akinek nem sikerült lediplomáznia. Nem lett »roma értelmiségi«. De itt volt a szakkollégiumban, része volt a közösségnek. A kollégiumtól sok segítséget kapott. Elsősorban értékrendet, attitűdöt, identitáserősítést. És a közösség is sokat kapott tőle, központi figura volt a Szokereszben. Ma családja van, otthona és munkahelye. Egyáltalán nem sikertelen az élete. Ezt csak azért meséltem el, mert nem mindig az jelenti a sikerességet, amit az adatok mutatnak. A szakkollégiumok sikerességét – mint ahogy az oktatás-nevelését általában – inkább mutatja az, hogy a kikerülő fiatalok miként boldogulnak az életben mindazzal, amit a szakkollikban kaptak. És ha ezt nézem, jól állunk!” (Mészáros Ferenc)

Spirituális modul (SZOKERESZ)

„Az év szakkollégistája” díjátadó (JRSZ)

„Az elmúlt 15 év során a roma szakkollégiumi hálózat már több mint nyolcszáz diplomást adott ennek az országnak. Ezt szerintem nem is nagyon kell külön indokolni. [...] Mindannyiuk életében, életszínvonalában előrelépés figyelhető meg ahhoz képest, ahonnan elindultak. A diplomájuk, valamint a megszerzett készségek és kompetenciák révén jelentős javulás

tapasztalható az életminőségükben. A szakkollégisták és a végzett hallgatók körében tehát egyértelműen megfigyelhető a társadalmi mobilitás.” (Oláh Zsolt)

„Azok a fiatalok, akikkel dolgozhatunk, egyetemisták, elsősorban roma vagy nehéz sorsú hátrányos helyzetű fiatalok. Tudjuk őket úgy segíteni, hogy a tanulásban kapjanak támogatást, tehát az egyetemen meg tudjanak maradni és a diplomát megszerezni. Emellett ahhoz is hozzá tudunk járulni, hogy a munka világában, a kezdés sikeres legyen. Világosan kell látni, hogy az előítéletesség nem csökken Magyarországon. Tapasztalati élményünk a 15 év alatt, hogy nagyon sok fiatalnak kellett segítenünk, mert nehézségekből épített falakba ütköznek, amit önerőből nem tudnak áttörni.” (Molnár Erzsébet)

Két közösség találkozósa: pécsi és nyíregyházi egyetemisták Balatonszárszón (ERSZ)

„Nagyon fontos dolog, hogy a hallgató sorstársak között éli a mindennapjait. A közösség erőforrásként, második – sőt mi több, sok esetben első – családként működik.” (Mező-Halász Krisztina)

Bevonótábor (SZMGRSZK)

Tanévkezdés (REFOROM)

„Ez az első olyan kezdeményezés, amely az ökumené szellemi-lelki áramvonalába bekapcsolódva erősíti meg a keresztény egyházak között az együttműködést.” (Káli-Horváth Kálmán)

„A kezdeményezés sikeressége abban is látható, hogy hosszú távú társadalmi hatása van: nem pusztán egyéni történeteket formál át, hanem közösségek életére is visszahat. Amikor egy roma fiatal diplomát szerez, szakmát épít, felelős munkát vállal, az a családja és szűkebb közössége számára is üzenet: létezik előre vezető út, van értelme a kitartásnak, és a tanulás valóban kiemelkedési lehetőség.” (Makkai László)

Közösségi alkalom (MGRSZ)

Példaképszerűség

Számos olyan történet kering, amelyek emblematikusan fogalmazzák meg a tehetségműhelyek hitvallását és társadalmi küldetését. Az egy-egy hallgatóhoz köthető sztorik a kollektív emlékezet olyan narratívái, amelyek sűrítve tartalmazzák mindazt, amit egyfajta hitvallásként mutathat fel a hálózat közössége. A történetek példaképszerűsége metaforikusan juttatja kifejezésre, hogy mi a roma szakkollégiumi munka értelme és jelentősége.

„Az egyik hallgató osztotta meg azt a történetet, hogy számára az volt a legmegdöbbentőbb tapasztalás egy vidéki iskolában, amikor bement, bemutatkozott, azt mondta, hogy »roma szakkollégista vagyok és az egyetemre járok«, akkor miként reagáltak. Egy gyerek gyorsan föltette a kezét, amikor a hallgató arra gondolt, hogy de jó, megindulnak a kérdések, és elkezdenek érdeklődni a diákok.

Megadta a szót a srácnak, aki azt mondta, hogy te biztosan hazudsz, mert a cigányok nem járnak egyetemre. Azt gondolom, hogy amíg egyetlen egy gyerek is így gondolkodik, addig nagyon sok tennivalónk van.” (Hadnagy József)

„Az egyik volt hallgatónk azt mondta, hogy ő kevésbé érzi magát egyetemistának, hanem ő inkább szakkollégistának tartja magát.” (Kovács Zoltán)

„Egy másik közösségben kezdte a szakkollégiumi létét. [...] Ő nagyon-nagyon mélyen értette, hogy mi is a szakkollégium küldetése, mit kellene tennünk. Így már diákként is nagyon komolyan vette a felelősségét annak, hogy mint roma származású egyetemista a fiatalabb generáció felé le kell nyúlni. A középiskolások felé, hogy a roma szakkollégisták ezzel szolgáltatást teljesítsenek. Annyira jól csinálta, hogy igazából ő kezdte el kidolgozni a középiskolás programunkat. [...] A végzés után kértük, hogy maradjon nálunk, dolgozzon. Először csak négy órában tudtuk foglalkoztatni, aztán elindult egy pályázat,

Gólyatábor Tiszafüreden (EKKE)

Részvétel az országos tanévnyitó ünnepségen (SZIERSZ)

Középiskolások hétvégéje: pályaeorientáció, tanulási motiváció szakkollégistákkal (ERSZ)

amiben már teljes munkaidőben volt mód alkalmazni 2016-tól. Olyan jól dolgozott és olyan sokrétűen funkcionált, hogy amikor Budapesten a diakóniai osztályon megürült egy állás, akkor a vezető felvette munkatársnak. [...] Nyilván ez előrelépés volt, úgyhogy elvállalta és a mai napig is ott dolgozik.” (Molnár Erzsébet)

Szakkollégisták a Romológia Tanszéken (PERSZE)

„Van köztünk most is egy olyan ember, akiről azt gondolom, hogyha nincs a roma szakkollégium, akkor nem biztos, hogy egyetemista marad. Kellett egy esemény, ami sorsfordító volt a számára. Talán elveszett volna. Nem azért, mert nem voltak jók a képességei, vagy nem volt elég elhivatott a választott szakmájában. Egész egyszerűen olyan környezetből jött, ami nem fel-

tétlenül segítette abban, hogy megtanulja miként kell egy ilyen közösségben viselkedni mint a szakkollégium. Nem tudott konfliktust kezelni, kommunikálni, válsághelyzetben higgadtnak maradni. A kisebb-nagyobb fegyelmi és más problémák miatt odáig jutott az ügye, hogy a problémakezelő esetmegbeszélés után a szakmai team döntése a hallgató eltanácsolását javasolta. Akkor úgy éreztem, hiába gondolja a kollégáim többsége, de ez nem jó döntés. Azt gondoltam, hibát követünk el, és kell még egy esélyt adni a hallgatónak, mert nem lehet csak úgy elveszíteni egy tehetséges fiataalt. Azt reméltem, hátha képes lesz változni, talán megérti, hogy így nem lehet, itt mások a viselkedési normák, elvárások. Csapatban szeretek és tudok a legjobban dolgozni, szinte soha nem szoktam szembe menni a többségi véleménnyel, még akkor sem, ha az egyáltalán nem tükrözi az enyémet. Elfogadom a többség akarátát. De ott és akkor kivételesen megtettem, elfogadtattam néhány kollégám segítségével, hogy kell még egy esélyt adnunk. Minden érvet bevettem, hogy megváltoztassuk a döntést. Ma is azt gondolom, jól tettem, hogyha akkor nem lépek fel határozottan, akkor nagy valószínűséggel elvesztettünk volna egy ma már sikeres szakembert.” (Békési Andrea)

„Amikor igazgató lettem, egy bölcs atya azt tanácsolta nekem: »Jól gondold meg, kit engedsz el, kit küldesz el a kollégiumból még akkor is, ha jogosan tehetnéd a házi-rend megszégése miatt. Mert lehet, hogy belőle többet nem lesz egyetemista. És lehet,

hogy ha most elküldöd, nemcsak egy szabályszegést torolsz meg, hanem egy életutat törsz ketté.« Ez a mondat belém égett. Mert valóban: a szakkollégium nem egyszerűen egy intézmény a sok közül. Több hallgatónk számára az utolsó kapaszkodó, az első stabil pont, az a tér, ahol valaki végre azt mondja neki: »van helyed a világban, van jövőd, és nem kell elveszned.«” (Makkai László)

”Beszéljük meg!” – személyiségfejlesztő foglalkozás (MGRSZ)

Szakmai-munkatársi közösség

A szakkollégiumok vezetői természetesen nem elszigetelt szereplők. Munkájuk sikere és hatékonysága, ahogy az egész intézmény boldogulása nagyban függ a munkatársak támogatásától és számos más személy, szakember segítő hozzáállásától. Úgy tűnik, hogy mindennek az igazgatók teljes mértékben a tudatában vannak. A tehetségműhelyek bázisát képező munkatársi közösségek lényegében jól összecsiszolt speciális szakmai műhelyek. Létrejöttük minden esetben hosszú fejlődésfolyamat eredménye.

„Nagyon sokat köszönhetek a munkatársaimnak, nélkülük nem tudnám ezt az emberpróbáló, komplex feladatot elvégezni. A kedves férjem támogatása, tizenhárom év vezetői tapasztalata, valamint minden hiba vagy kudarc, amiből fel tudtam állni képezi a hátterem. Tizenöt év önismereti munka és egy elhivatott görögkatolikus szervezetfejlesztővel való folyamatos kapcsolattartás, együtt gondolkodás. Mindezek együtt segítették a munkám.” (Mező-Halász Krisztina)

Cigánybúcsú Máriapócscon (SZMGRSZK)

Közösségi nap (SZIERSZ)

„A többi szakkollégium támogatása is rendkívül fontos volt. Főleg abban az időszakban amikor nekünk is intézményszerűsíteni kellett. Muszáj volt jobban építeni intézményként a szakkollégiumot, abban az értelemben, hogy mindenféle okiratot, űrlapot, meg fejlesztési tervdokumentumokat kellett elkészítenünk. Meg, hogy egyáltalán ki miként dolgozik hatékonyan a

saját közösségében, divatos szóval jógyakorlatokat kértünk a többi intézménytől, amelyeket aztán igyekeztünk beépíteni, hogy a működésünk minél sikeresebb legyen.” (Kovács Zoltán)

„Az is nagyon fontos, hogy létezik az ökumenikus, felekezeti kapcsolatterendszer a hálózatunkban, amiben le tudjuk vetkőzni az esetleges felekezeti előítéleteket. Én ezt nagy örömmel élem meg. Abszolút pozitívan tudok beszélni a fenntartói képviselőről és az igazgatókról. Ez a fajta nyitottság egymás iránt kiemelkedően fontos.” (Mózes Áron)

Szakkollégiumközi kapcsolatépítés: a nyíregyházi evangélikus és a debreceni református közösségek találkozója (WISZ)

„Talán Bőjte Csabának tulajdonítható az a mondás, miszerint kezdj el valami jót tenni és meglátod, mennyien állnak melled. Szóval nem tudom, ki vagy mi segített a legtöbbet. [...] Talán nem tűnik nagyon álságosnak, de egy tanáron a legtöbbet a diákjai formálnak. Rengeteget tanultam a hallgatóktól a munkám során.” (Mészáros Ferenc)

Sokat tanulhatunk egymástól (SZOKERESZ)

„Hát a legnagyobb támogatója egy vezetőnek maga az a csapat, akivel dolgozik, meg azok az emberek, akikkel dolgozik. [...] A másik meghatározó segítő nyilván az egyetem vezetése, mert ha ezt nem gondolják komolyan, vagy nem gondolják fontosnak, akkor nyilván nagyon komoly akadályokba ütközhattünk volna. [...] Sok segítséget kaptunk kezdetektől Langerné Katától, és a felzárkózásügyért felelős államtitkárság szakembereitől, akik mind nem azért kezdtek ebbe bele, mert bármilyen előnyt jelentene, hanem azért, mert fontos. Úgyhogy a segítségük nélkül sem ment volna ez az egész.” (Hadnagy József)

Társadalmi szerepvállalás kurzus (EKKE)

A sokféleség ereje

A hálózat működését meghatározó közös szellemi platformon túl, tehát a roma származású és/vagy hátrányos helyzetű egyetemisták társadalmi integrációja iránti elkötelezettség mellett számos egyedi sajátosság is megfigyelhető az intézményekben. Az egyes tehetségműhelyek történetének, a fenntartói környezet jellemzőinek, a hallgatók szakos összetételének, vagy éppen a munkatársak szakmai képzettségének különbözőségeiből levezethető specifikus tulajdonságok a hálózat egészének

működése szempontjából előnyös feltételek. A vezetői megbeszélések, a Roma Szakkollégiumok Egyesület²⁷ közgyűlési alkalmai a rendszeres és termékeny párbeszéd színterei, ahol mód kínálkozik a jógyakorlatok kölcsönös megismerésére, az egymástól történő folyamatos tanulásra. A közösségek sokszínűsége olyan adottság, amelynek szinergiája hozzájárul a folyamatosan változó társadalmi környezethez történő sikeres alkalmazkodáshoz, fokozza a kollektív rezilienciát.

Karácsonyi közösségi program (REFOROM)

légiumban van bentlakó gondnok, aki egyfajta karbantartói és mentor-koordinátori feladatot is ellát. Családpótló védett közösség a RefoRom.” (Káli-Horváth Kálmán)

Szervezetfejlesztés Parádán (EKKE)

„Szolgálati lakásban vagyunk, a hallgatók láthatják, hogy élünk, ezáltal együtt alkotunk egy nagy közösséget. Láthatják a családnunk működését, engem magánemberként és igazgatóként, így betekintést nyerhetnek az életembe, a mindennapjaimba. Az összes szakkollégium között ez a fajta »jelenléthalapú« közösségvállalás unikálisnak számít. A szakmai programunknak ez nagyon fontos eleme. Ahogyan az is, hogy a kol-

„Szerintem az a típusú részvételi demokrácia, ami jellemzi az egri közösséget, az már önmagában sajátosság. Tehát munkacsoportokban dolgozunk és ezek lefedik a szociálpedagógiának a roma szakkollégiumhoz kapcsolódó tevékenységeit, a kötődő szakmai elemeket, és azon belül azokat az alternatívákat, amelyek szakmailag fontosak. Azt gondolom, hogy ez egy egyedülálló működés.” (Hadnagy József)

27 A Roma Szakkollégiumok Egyesület részletes bemutatását lásd a „Mit építettünk?” – beszélgetések a Roma Szakkollégiumok Egyesület egykori és mai vezetőivel fejezetben!

„Egy ideje megfogalmaztuk magunkban, hogy olyan fiatalokat szeretnénk nevelni, akik a társadalmi felelősségvállalásra érzékenyek, és készek szolgálni másokat, főleg a közösségeket. Akikben felismerjük ezt a késztetést, segítjük őket abban, hogy a krisztusi mintát követve szolgáló vezetők, másokért élő emberek legyenek. Ezt az ideált a legfőbb céljaink közé soroljuk.” (Oláh Zsolt)

Tanulmányi nap – romák a társadalomban (JRSZ)

„Bár a roma szakkollégiumok egységes szabályozási és módszertani keretek szerint működnek, a miskolci sajátosság számomra abban ragadható meg, hogy a tehetséggondozást komplex életút-kísérésként értelmezzük, és ennek megfelelően a hallgatói támogatást személyre szabott, több szinten működő rendszerként építjük fel. A tanulmányi előmenetel támogatásán túl kiemelt hangsúlyt kap nálunk a nyelvi fejlesztés is, amely intézményi sajátosságként nem külső nyelviskolai formában, hanem a tehetségműhelyen belül, személyre szabott módon történik. Ez azért különösen fontos, mert így a nyelvoktatás illeszkedni tud a hallgatók élethelyzetéhez, előképzettségéhez és tanulmányi terheléséhez, tehát valódi megtartó és eredményességet növelő eszközzé válik.” (Makkai László)

Barangolás a festészet világában (MGRSZ)

„A Lippai Balázs Roma Szakkollégium egyik alapvető sajátosságának tekintem, hogy az antropológiai szemlélet már a kezdetektől fogva meghatározó elemét képezi a szakmai munkánknak. Hiszünk abban, hogy ha a hallgatók személyes tapasztalatra tesznek szert a lokális életvilágok sokszínűségéről,

megismerkednek egyéni sors történetekkel, az hozzájárulhat boldogulásukhoz. A társadalmi felelősségvállalás erősítése a saját lokális környezet problémái iránti érzékenyítés formájában kiemelt módon jelenik meg intézményünkben. Az évente megszervezett módszeres terepgyakorlatok során, a hallgatók különböző társadalomkutatási módszerek alkalmazásával vidéki és marginalizálódott települések életébe nyernek bepillantást. Célunk annak elérése, hogy a végzett szakkollégisták a diplomaszerzést követően vállaljanak szerepet a rászoruló, hátrányos helyzetű és/vagy roma közösségek esélyteremtésében.”
(Biczó Gábor)

*Terepkutatás Paszabon, látogatás
egy helyi adatközlőnél (LBRSZK)*

Hallgatói közösség

A roma szakkollégiumok egyedi karakterét meghatározó jellemvonások mellett minden intézményben kitüntetett szerepe van a közösség szervezésnek. Mivel a szakkollégisták egyetemistaként kerülnek a speciális hallgatói csoport számukra ismeretlen közegébe, ahol szempontjukból az eleve adott szabályrendszerhez másokkal együtt és másokhoz alkalmazkodva kell időmultniuk, ezért minden tehetségműhely működésében fontos feladat a hatékony közösség megszervezése. Mindezt annak a tudatában, hogy a tagság

folyamatosan alakul, változik, cserélődik. A hároméves alapképzés után a diplomások többsége elhagyja az alma matert, és vannak, akik minden erőfeszítés ellenére lemorzsolódnak, esetleg kilépnek. Mindez az összképen nem változtat. A közösségek immár másfél évtizede jelentenek biztonságos környezetet ahhoz, hogy a roma származású és/vagy hátrányos helyzetű egyetemisták boldogulását előmozdítsák: ez kétségtelenül hatalmas siker.

„A mi szakkollégiumunk fontos vonása szerintem a közösségi együttműködés színtereinek biztosítása, a közösségünk »self-help« jellegű tevékenységeinek elősegítése, generálása. Úgy érzem elveszik a társadalmunkból a közösségi kooperáció, az egymásra figyelem, a kölcsönös segítségnyújtás, a szolidaritás eszméje. Sokszor azt érezzük, talán jogosan, hogy széthullik körülöttünk a világ. Szeretnénk kicsit szembe menni ezzel az individualizálódó világgal, valamit megtartani a kölcsönösen támogató közösség eszméjéből. [...] Igen, a küldetésünk, hogy megtanítsuk a hallgatóknak a közösségi együttműködés fontosságát, az ebben rejlő erőt, valamint felkeltsük a kritikus gondolkodásra és a körülöttünk zajló társadalmi folyamatok megismerésére való törekvést.” (Békési Andrea)

Szakmai hétvége Bodrogkeresztúron (PERSZE)

„Az Evangélikus Roma Szakkollégium specialitása, hogy ökumenikusan gondolkodunk, tehát a felekezetiségről nem úgy, hogy nekünk feladatunk bárkit is kényszerrel téríteni. Bár minden intézményt ökumenikus jelleggel hoztak létre, de azért ebben mi szeretünk nagyon nyitottak lenni és azt gondolom, hogy ez sikerül is. Ugyanakkor nagyon

Ének-szolgálat (ERSZ)

fontos volt a közösségünk olyan formán való létrehozása, amit a hallgatók alulról építkezése határozott meg. Ez nem volt akadálymentes, sok nehézséggel járt az első 5-6 évben, mert a különböző személyiségű szakkollégisták nehezen találták meg a helyüket, egyszerre több vezéregyéniség volt.” (Molnár Erzsébet)

Akadályok és sikerek

Természetesen nem szeretnénk azt az illúziót kelteni, hogy a sikereket megalapozó erőfeszítés, a roma szakkollégiumok működtetése minden zökkenőtől mentes volna. Az eredmények reális értékelésének előfeltétele, hogy a megküzdés, az intézmények működtetésével járó nehézségek megoldása ne essen ki az emlékezetből. Mindennek tükrében válik nyilvánvalóvá, hogy a roma szakkollégisták által szerzett 971 diploma fényes bizonyítéka a befektetett munka megtérülésének.

Színházlátogatás (WISZ)

„Olyan tömeghatás éri a hallgatóinkat, hogy a több pénzért beáldozzák az idejüket, energiájukat. Hangsúlyozom, ez részben reális, részben irreális. Igyekezzünk emelni az ösztöndíjakat, amennyire csak tudjuk, de olyan mértékben nem vagyunk képesek, mint ami szerintem és a felméréseim szerint indokolt lenne. A hallgató a több pénzhez jutásért elkezdett dolgozni. Pontosabban mindig is dolgozott, én is dolgoztam. 2-3 havonta egy

hétvégén elmentem vagonat pakolni. De ahhoz képest, hogy valaki félmunkaidőben vagy nagyobb lekötöttségben vállal munkát, ráadásul nagyon sokszor nem is a szakirányának megfelelő területen, az hatalmas különbség. Az egyik kihívás ez. Ahhoz, hogy az intézmény megőrizze szakkollégiumi jellegét és betöltse eredeti funkcióját, ahhoz vissza kellene téríteni a hallgatókat a túlzó munkavállalásból. Ezt mindenképpen egy megoldandó problémának látom.” (Mózes Áron)

„Kihívás, hogy a mostani egyetemista korosztály tagjai közül sokan lelki nehézségekkel küzdenek. Emiatt nagyobb fókuszra kell fektetnünk arra, hogy bent tudjuk tartani őket a rendszerben, és ezért fontos a mentoráció erősítése.” (Oláh Zsolt)

„A szakkollégiumnak mindig van egy aktuális karaktere, ami a hallgatóktól függően akár évente változhat. A működés kihívás, mert mindig adaptálódni kell a társadalom és a közösségünk valóságához. Ha ezt egy idealizált valósággént akarnánk elgondolni, úgy nem találkozhatnánk a hallgatóink valós szükségleteivel, amelyekben mellettük kell állnunk, hogy kiteljesedhessenek személyiségükben, hivatástudatukban, hitükben, emberi méltóságukban, szakmai kiválóságukban, embertársaik iránti elkötelezettségükben és Isten iránti hűségükben.” (Káli-Horváth Kálmán)

„Vannak megoldhatatlan vagy csak részben kezelhető problémák, de ezek nem veszik el a munka értelmét. Inkább arra tanítanak, hogy a szakkollégiumi kísérésben egyszerre kell jelen lennie a szakmai felelősségnek és az alázatnak. Nem minden helyzetet tudunk »megoldani«,

Adventi közösségi est (JRSZ)

Alkotóház: vendégek a Romani Design munkatársai (REFOROM)

Karácsonyi összejeövetel (MGRSZ)

de sok esetben el tudjuk érni, hogy a hallgató ne maradjon egyedül a nehézségeivel.” (Makkai László)

Tréning (SZOKERESZ)

„Minden hallgató egy külön történet. Vannak nagyon súlyos történeteink. Talán ez a legnehezebb. [...] A kihívások másik része az intézmény működtetéséből fakad. Villanyszámla, nyílászáró, dugulás, hűtőszekrény és így tovább. Van egy nagycsomó napi szintű kihívás, amit meg kell oldani. Olykor hirtelen. De eddig még mindent megold-

dottunk! [...] Na, jó. A szakkollégium egy több mint százéves épületben működik. Ráadásul nem is saját tulajdon, hanem bérlemény. Egy teljeskörű felújítás már nagyon ráférne a pincétől a padlásig. Eddig ez nem valósult meg, bár vannak már egyeztetések és bizakodók vagyunk.” (Mészáros Ferenc)

A problémákkal megküzdés képességének és a reziliens működésnek a fényében az elért eredmények talán még értékesebbnek mutatkoznak és visszaigazolják, hogy a tehetségműhelyek ügyébe történt társadalmi befektetés sokszorosan megtérül. Egy-egy sors multiplikáló ereje környezetében, a mobilitás és a személyes életutakban megmutatkozó kiemelkedéstörténetek példaképszerűsége, az együttélés minőségére gyakorolt közvetlen és közvetett hatása rendkívüli érték.

Roma Cooking Night (EKKE)

„Az egyik legfontosabb, hogy itt ül velem szembe két hallgató, aki folyamatosan kérdéseket tesz föl. [...] A roma szakkollégiumok több mint 900 diplomája, én azt gondolom, hogy egy nagyon fontos eredmény. [...] És természetesen ott van a Roma Cooking Night programunk, ami meg majdhogynem világhírűvé vált, vagy fog válni.” (Hadnagy József)

„Amikor azt éljük meg, hogy a nagyon nehéz indulásból egy nagyon szép történet formálódik, és amikor azt látjuk, hogy az eredmények mögött hatalmas elszántság és küzdelem rejlik, és minden nehézség ellenére szépen alakul egy fiatal pályája, élete, akkor azt érzi az ember, hogy milyen jó dolog a munkánk. Ez büszkeséget okoz. [...] Négy hallgatónk doktori képzést is végzett. De ennél fontosabb eredménynek látom, hogy a kikerülő hallgatóink megállják a helyüket az életben. Dolgoznak, családot alapítanak és talán a szakkollégiumban is formálódott attitűdjüknek, értékviláguknak köszönhetően büszkéek a származásukra, és a nehéz élethelyzetekben is van megküzdési stratégiájuk.”
(Mészáros Ferenc)

Pénzügyi tudatosság workshop (SZOKERESZ)

„Eredmény, hogy már a városon túl, a régióban is egyre ismertebbek vagyunk. Az ismertségünket segíti az is, hogy az idén szélesítettük a közösségi médiafelületeink skáláját, így már nem csak Facebookon és YouTube-on, hanem Instagramon és Tiktokon is megtalálhatóak vagyunk.” (Kovács Zoltán)

Tanulmányúton Szlovéniában (SZIERSZ)

„Kétségtelenül nagyon fontos eredmény, hogy sok diplomát szerzett hallgatónk saját elhatározásából visszatér abba a környezetbe ahonnan kiemelkedett azért, mert hivatástudatának részeként tekint arra a feladatra, hogy másokon segítsen.” (Biczó Gábor)

Ismerkedés a Felvidék tájaival és kultúrájával (LBRSZK)

Alkotóház (REFOROM)

Karaván Família előadása Csobánkán (JRSZ)

Szinapszis mentorprogram oklevélátadó (PERSZE)

„Mindenképpen eredménynek tartom, hogy már nem kérdés az, hogy itt vagyunk, és miért vagyunk itt. Nem kísérleti projektek a roma szakkollégiumok, hanem mindegyiknek megvan a maga víziója, igaz, a közös cél ugyanaz.” (Káli-Horváth Kálmán)

„Van olyan hallgatónk, aki tavaly csúszás nélkül elvégezte az ELTE jogi karát és a kutatási témájával még OTDK-t is nyert. Megemlíteném a szaxofonművész hallgatónkat is, aki nemrég egy nemzetközi versenyt nyert, és a jezsuiták segítségével, adománygyűjtésen keresztül sikerült számára egy saját, igen értékes hangszert beszerezni. De nagy öröm volt számunkra az is, amikor két szakkollégistánk összeházasodott és családot alapított. Ezek mind valódi sikerek.” (Oláh Zsolt)

„Azt tekintem a legnagyobb eredménynek, ha a hallgató, aki nálunk végzett jó szívvel emlékszik vissza az itt töltött évekre, a találkozásokra, ha azt gondolja, hogy ez volt a második családja. Láthatóan érti, hasznosítani tudja és továbbviszi az elsajátított tudást, nyitottságot, közösségi együttműködést, társadalmi problémákra való érzékenységet, odafigyelést. Siker

az, ha megérti, hogy egy közösségből annyit vehet ki, amennyit beletesz.” (Bé-
kési Andrea)

Hogyan tovább?

A hálózat eddigi történetének ismeretében és az elmúlt másfél évtized értékelése kapcsán minden érintettben felvetődik a „hogyan tovább kérdése”. A sok bizonytalansággal terhelt társadalmi működési környezet közepette fontos azoknak az időtálló stratégiáknak az érvényesítése, amelyek alkalmassá teszik a közösségeket az alkalmazkodásra. A hazánkban élő majd egymillió roma származású honfitársunk, akik között a fiatalok aránya messze felülreprezentált, az ország jövője szempontjából meghatározó társadalmi csoport. Jelenlétük az oktatás minden szintjén, majd tanuláskarrierjük eredményeként belépésük a munkaerőpiacra az egész társadalom jövőjére hatást gyakorol. Ebben az összefüggésben a roma szakkollégiumok társadalmi integrációs szerepe az egyre komolyabb mennyiségű és minőségű feladat tükrében megkérdőjelezhetetlen jelentőségű tény.

„Én azt gondolom, hogy ez egy nagyon jó projekt, és bárki is viszi tovább az ország jövőjét, én azt gondolom, a jó kezdeményezéseket nem szabad megszüntetni, így a roma szakkollégiumokat sem, dehát ez egy komoly kihívás.” (Molnár Erzsébet)

Tanoda Olimpia Ibrányban (ERSZ)

Bózscai táborban (WISZ)

„Hálásak lehetünk azért, hogy ennyire beágyazott lett a roma szakkollégium. Amit magam egy Pál apostoltól vett ige alapján vallok: »nem mintha már elértem volna«. Soha nem szabad abba a gondolatba belesüllyedni, hogy nem értünk el semmit. Ellenben azt is tudnunk kell, hogy mindig van mit csinálni, mindig van mit fejleszteni.” (Mózes Áron)

Szakkollégiumi évnyitó (REFOROM)

„Folytatni kell, amit most csinálunk, ez az alpműködésünk az értékeinkkel együtt. Ez egy intézményrendszer, nem csak egy jó gyakorlat. Kérdés, tudunk-e ebből új gyökereket fakasztani, jobban terebélyesedni.” (Káli-Horváth Kálmán)

”Szükség van ránk” (SZOKERESZ)

„Ma már vannak kutatások azzal kapcsolatban, hogy a roma szakkollégiumoknak milyen társadalmi hatása van. Ezek visszaigazolják, hogy hatalmas szükség van rájuk. Bízom benne, hogy a döntéshozók, a támogatók is látják ezt.” (Mészáros Ferenc)

„Azt gondolom, hogy a hálózat elmúlt másfél évtizedének története bebizonyította, lehetséges olyan társadalmi minimumcélok meghatározása és menedzselése, amelyek széleskörű összefogást generálnak. Az ilyen ügyeket és az ebben közreműködni képes aktorokat fel kell karolni, a tevékenységükhöz szükséges támogatást meg kell adni. Személy szerint meg vagyok arról győződve, hogy a roma szakkollégiumi mozgalom nem csak itthon lehet eredményes, de a legkülönbözőbb társadalmi kihívások kezelésére alkalmas széleskörűen használható példaértékű integrációs modell. A feladat, hogy erről beszéljünk és ebbéli hitünket másokkal is megosszuk.”
(Biczó Gábor)

Nemzetközi Roma Nap a Debreceni Egyetemen (LBRSZK)

Roma Szakkollégiumok Egyesület

A „hálózat” valósággá válásában fontos szerepe volt és van a 2017-ben alakult Roma Szakkollégiumok Egyesületnek (RSZE), amely egyfajta ernyőszervezetként fogja össze, támogatja és képviseli a szélesebb nyilvánosság felé a tehetségműhelyek érdekeit és céljait. Az Egyesület az együttműködés kiemelkedő eredménye, ami meghatározó tényező a tehetségműhelyekben felhalmozott szellemi tőke megmutatásában. A szaktudás szinergiájának nyilvános tereként szélesebb láthatóságot biztosít a roma szakkollégiumok ügyének. Mindezt azért fontos leszögezni, hogy világosan lássuk, ez az egész Európában egyedülálló felsőoktatási intézményrendszer az önszerveződésnek elérte azt a színvonalát, amikor valós társadalmi aktorként képes hozzájárulni a roma és/vagy hátrányos helyzetű személyek integrációjához.

Az RSZE létrejöttének jelentősége azonban közel sem merül ki az érdekképviselési funkciókban. Legalább két összefüggést tekintve a kapcsolaterendszer intézményesülésének ez a mérföldköve messze túlmutat egy újabb civilszervezet megszületésének a pusztá tényén.

Az RSZE megalapítása a társadalmi együttműködés példaszerű eredménye. Páratlan esemény, mert bizonyíték arra, hogy léteznek együttélési közösségünk egészének érdekeit reprezentáló ügyek, amelyek túlmutatnak egyedi meghatározottságainkon. Az a tény, hogy az Egyesület a történeti egyházak közötti felekezeti közti ökumenikus diskurzus folyamatos színtereként szolgál úgy, hogy nem létezik másik ehhez hasonló volumenű konkrét társadalmi ügy, – ahol ez megvalósulna, – önmagában is figyelemreméltó. Ha megvizsgáljuk az Egyesület megalakulásának evolúcióját, és rögzítjük a tényt, hogy ebben az egyházi és egyetemi fenntartású tehetségműhelyek gördülékeny kooperációját látjuk valósággá válni egy közös cél érdekében, akkor igen elégedettek lehetünk. Az Egyesület létezése igazolása annak, hogy világnézettől, ideológiai meggyőződéstől, pártállástól, társadalmi státusztól és rangtól függetlenül lehetséges az eredményes transzkulturális párbeszéd. A roma és/vagy hátrányos helyzetű társadalmi csoportok integrációja – ezen belül is a felsőoktatásba bekerülő hallgatók sikere – általános érdekünk, ami messze túlmutat parciális

szempontjaikon. Itt olyan ügyről van szó, ami az érintett szereplőket különbségeiktől függetlenül magas minőségű együttműködés formájában kapcsolja össze. Zilált és megosztottsággal terhelt korunkban a roma szakkollégiumok hálózata ékes példája annak, hogy a széleskörű összefogás lehetséges. Erre akkor nyílik mód, ha felismerjük, hogy társadalmi létezésünk feltétele a közös minimumként elismert célok és az ezt kifejező érdekek definiálása. A Roma Szakkollégiumok Egyesület léte és ethosza ennek a letéteményese.

Ahogy minden intézmény történetében úgy az RSZE esetében is meghatározó azoknak a vezetőknek a szerepe, akik összefogják és tematizálják a működési tevékenységet a mindennapokban. Az érdekképviselő kihívásai és a különösen szenzitív téma, a roma és/vagy hátrányos helyzetű fiatalok támogatásának előfeltételét képező társadalmi körülmények fejlesztése az Egyesületet irányítóknak mindenkor fontos feladata. Az elnökségek tagjai személyükben hitelesen tudnak emlékezni a szervezet történetére. Az RSZE vezetőségét a közgyűlés szavazati jogú tagjai, tehát az igazgatók és a fenntartói képviselők választják három évre. Az elnökség tagjai a civil szervezet ügyeinek intézését és a szervezőmunkát társadalmi munkában végzik. Az Egyesület eddigi történetét két időszakra oszthatjuk. A következőkben a vezetőség tagjainak tolmácsolásában járjuk körül a szervezet működését, az elért eredményeket és a vállalt feladatokat.

„Mit építettünk?” – beszélgetések a Roma Szakkollégiumok Egyesület egykori és mai vezetőivel

Az Egyesület alapítása és a kezdetek (2017–2020)

Az Egyesület vezetőségének tagjai 2017–2020 között Laborczy Géza²⁸, Mészáros Ferenc²⁹ és Juhász Éva³⁰ voltak.

28 Az Egyesület alapításakor az evangélikus egyház fenntartói képviselője és elnöke a KRSZH-ban, majd az RSZE első ciklusában a szervezet elnöke.

29 Az Egyesület alapításakor a szegedi RSZK vezetője, majd az első elnökségi időszakban a szervezet pénztárosa.

30 Az Egyesület alapításakor a debreceni görögkatolikus RSZK vezetője, majd az első elnökségi időszakban 2019-től a szervezet titkára. A 2017-es alapításkor az RSZE első titkára Antal István, a budapesti jezsuita RSZK vezetője volt, akit rövid időre Hámori Orsolya követett mind a szakkollégiumi vezetésben mind az egyesületi titkári pozícióban 2019-ig.

Egy olyan különböző intézmények munkáját összefogó szervezet, mint amilyen az RSZE, megalapítását és az ehhez kapcsolódó előkészítő munkát tekintve bonyolult szervezést igénylő feladat volt.

„2015-ben Nyíregyházán került megrendezésre a Keresztény Roma Szakkollégiumi Hálózat országos tanévnyitó ünnepsége. Ennek a – Történelem, hagyomány, emlékezet című – találkozóinak az volt az egyik, akár szimbolikusnak is mondható különlegessége, hogy először vettek részt rajta a nem egyházi fenntartású, hanem felsőoktatási intézmények által alapított roma szakkollégiumok is. Első alkalommal voltak jelen a hajdúböszörményi, a kaposvári, a pécsi és – az akkor még szintén egyetemi fenntartású – egri tehetségműhelyek hallgatói és oktatói. Ezen a találkozón Balog Zoltán társadalmi felzárkózásért is felelős miniszter felvetésére fogalmazódott meg egy olyan szervezet létrehozásának fontossága, amely megfelelő módon tudja – ernyőszervezetként

A KRSZH országos tanévnyitó ünnepsége
Nyíregyházán 2015-ben

– egybefogni a különböző fenntartási modellekben működő tehetségműhelyeket, és alkalmas az intézmények közötti szakmai és operatív feladatok koordinálására, ugyanakkor olyan képességgel is rendelkezik, ami alkalmassá teszi jogi aktusok megtételére a hálózat hatékony működése érdekében. Minderre az egyesületi forma tűnt a legalkalmasabbnak.” (Mészáros Ferenc)

„A Roma Szakkollégiumok Egyesülete egy természetes igényből született meg 2017-ben, de az előkészítő munkálatok már a 2015-ös nyíregyházi tanévnyitón elkezdődtek. A különböző fenntartású közösségek felismerték, hogy bár mindannyian saját intézményi keretek között működünk, a küldetésünk közös. Szükség volt egy fórumra, ahol nem versenytársakként, hanem partnerekként tudunk jelen lenni. Az Egyesület célja az volt – és ma is az –, hogy egységes szakmai és érdekképviselői keretet adjon, miközben tiszteletben tartja az intézményi sajátosságokat.” (Juhász Éva)

Az Egyesület megalapítása a kapcsolatszervezés izgalmas korszaka volt. Így került sor az első találkozásokra, amikor az egyetemi keretek között működő közösségek képviselői is meghívást kaptak az egyházi fenntartású intézmények megbeszéléseire. Érdekes, inspiratív szellemi környezet volt, mivel nemcsak az igazgatók, hanem a fenntartói képviselők is részt vettek az alkalmakon. Különböző felekezeti püspökök, teológusok, gyakorló papok, egyetemi tanárok, szociális szakemberek, tehát eltérő háttérű, képzettségű és beágyazottságú személyek. A megbeszélések célja az volt, hogy meghatározásra kerüljenek azok az alapelvek, amelyek mentén megvalósulhat a közös érdek szerinti együttműködés. Mondhatni, jószándékú emberek találkoztak itt, akik meg voltak győződve arról, hogy a roma és hátrányos helyzetű csoportok támogatása a társadalom előtt álló legnagyobb kihívások egyike, ezért muszáj erőfeszítést tenni egymás kölcsönös megértése érdekében. Mivel a hét felekezeti fenntartású roma szakkollégium már 2011-től informális keretek között együttműködött (KRSZH), ezért a négy egyetemi tehetségműhely szervezése nem csupán formai, hanem tartalmi kérdésként merült fel. Lényegében egy teljesértékű intézményhálózat kiépítésének keretként került megfogalmazásra az Egyesület ötlete, ami bejegyzett civil szervezetként alkalmasnak tűnt arra, hogy az összes közösséget képviselje. Az Egyesület bejegyzését kísérő jogi procedúrát Laborci Géza irányította, és ennek eredménye lett, hogy 2017-ben Nyíregyháza működési telephellyel megalakult a szervezet, amelynek létrejöttét a szakpolitikai döntéshozók is messzemenően támogatták.

Szakmai egyeztető megbeszélés

„A KRSZH 2011-es megalakulását követően viszonylag rövid időn belül világossá vált, hogy az egyházi és az egyetemi fenntartású szakkollégiumok közösen alkotnak egy olyan felsőoktatáshoz kötődő intézményi rendszert, amely együtt tudja segíteni a hátrányos helyzetű roma/cigány fiatalok diplomához jutását és a harmonikus roma-magyar együttélés megteremtését. Egymás megismerése, elfogadása sok-sok beszélgetést igényelt, de így jött létre két példaértékű szerveződés: a KRSZH, mint egyetlen működő felekezeti közti program, és az RSZE, mint az egyetlen egyesület,

ahol egyházi és egyetemi fenntartók együttműködnek. Úgy is mondhatom, hogy ezzel a közös tevékenység kultúráját hoztuk létre. A KRSZH elnökeként fontosnak gondoltam az egységes szakmai kritériumrendszer és finanszírozás kimunkálását. Ez találkozott az akkori szakpolitikai döntéshozók elképzelésével, így elkezdődött egy új egyesületi forma kidolgozása. Az egyesületi közgyűlés tagja lett minden roma szakkollégiumot fenntartó intézmény képviselője, valamint a tehetségműhelyek vezetői. Ezzel az árnyos érdekképviselőt valósult meg a szervezet működésében. Az Egyesület közgyűlése rendszeresen összeül, hogy meghozza a szükséges döntéseket, koordinálva az intézményekben folyó képzést. Az Egyesület fontos feladata az állami szakmapolitikai szereplőkkel való kapcsolattartás is.” (Laborci Géza)

Ahogy ez bármely szervezet működésének történetében megfigyelhető jelenség, a megalapítást követő időszak gyorsan szembesíti a szereplőket azokkal a kihívásokkal, amelyek megoldása a hosszú távú fennmaradás előfeltétele. A küzdelmes periódus ma már szervezettörténeti emlék, amit az egykori szemtanúk nosztalgizálva, vagy éppen ironiától sem mentes önkritikával emlegetnek fel. Ami manapság a múltban megalapozott eredmény, az egykor nehezen megoldható feladat volt, és mindenki részéről sok munkát, türelmet és bölcsességet követelt.

„A munka rendszeres egyeztetéseken, közös stratégiai tervezésen, szakmai fórumokon zajlik. Ami összeköt bennünket, az nemcsak szakmai érdek, hanem valódi elhivatottság. [...] Az első időszak az alapozásról szólt. Sokat beszélgettünk, vitatkoztunk, kerestük a közös hangot. Akkor tanultuk meg igazán, mit

„A munka soha nem állt meg!”

jelent hálózatban gondolkodni. A roma fiatalok felsőoktatási részvétele nemcsak oktatási kérdés, hanem társadalmi igazságossági kérdés is. Az Egyesület létrejötte azt jelenti, hogy ez az ügy intézményes keretet kapott. Az RSZE hozzájárul ahhoz, hogy megerősödjön egy olyan roma értelmiségi réteg, amely szakmailag felkészült, közösségéhez kötődő és társadalmilag felelős.” (Juhász Éva)

Az Egyesület első időszakában a kapcsolatrendszer működési kereteinek részletes kimunkálása volt a legnagyobb kihívás. Mivel a tehetségműhelyek finanszírozása, a hátrányos helyzetű hallgatóság számára létrehozott szolgáltatások, a mentorálás, az ösztöndíj és ezernyi más elem anyagi feltételeinek biztosítása kulcskérdés volt, ezért a kiszámítható támogatás problémája prioritást élvezett. Minden érintett egyetértett abban, hogy az egyes intézmények tevékenységét egy közösen kidolgozott minőségi sztenderdnek kell megfeleltetni. Ezért került megalkotásra a roma szakkollégiumok minősítésének eljárásrendje. Az akkreditáció elérése érdekében minden tehetségműhelynek szakmai programot kell benyújtania az előre meghatározott tartalmi szempontok és formai elvárások mentén. A benyújtott programokat a Roma Szakkollégiumi Tanácsba delegált szakértők testülete vizsgálja, és az eredmények alapján tesznek javaslatot a minősített roma szakkollégium cím megítélésére, ami egyúttal a költségvetési támogatás előfeltétele. Az akkreditációra ötéves rendszerességgel kötelezőn sor kerül. Az egyesületi közgyűléseken a szakpolitikai közreműködőkkel kiegészülve sok vita folyt arról, hogy milyen általános formai és tartalmi elvárások kerüljenek megfogalmazásra a sikeres akkreditáció feltételeként úgy, hogy ezek figyelembe veszik az egyes közösségek sajátosságait is.

„A formai keretek kialakítása után a működés körülményeinek rögzítése és ennek finanszírozása volt a legfontosabb dolog, ugyanis véget értek a kezdeti

Megbeszélés közben

időszakot finanszírozó európai uniós pályázatok. Erre az időszakra esett az intézmények szakmai programjainak felülvizsgálata és a roma szakkollégiummá minősülés feltételrendszerének kidolgozása is. Mindez hosszabb, sok egyeztetést igénybe vevő és rengeteg munkával járó folyamat volt, ami az intézményvezetők, a fenntartók és a szakpolitikai szakértők bevonásával zajlott. Az első időszak főként az építkezéssel telt.” (Mészáros Ferenc)

A hálózat fejlődése 2019 ősztől új lendületet vett, amikor az intézmények anyagi támogatása beépült az állami költségvetésbe. Az esemény jelentősége abban áll, hogy ezzel a szakkollégiumok létrejöttének okaként definiálható társadalmi kihívások összekapcsolódtak az egyes tehetségműhelyekben megvalósuló hatékony megoldásokkal. Az RSZE kétségtelenül hozzájárult ahhoz, hogy a diplomás roma értelmiségiek képzésének feltételei sikeresen megvalósuljanak. Igaz, az elmúlt szűk évtizedben a tágabb értelemben vett társadalmi körülmények több váratlan eseménye komoly akadályozó tényezőként merült fel, mégis minden esetben sikerült megoldást találni.

„A legfontosabb feladat az intézményi autonómia és a közös szakmai protokoll összehangolása volt. Ez a folyamat nem volt vitáktól mentes, de a szakpolitikai szereplőkkel közösen ki tudtunk munkálni egy minőségbiztosítási rendszert, ami egyrészt a saját intézményeink szinten tartását szolgálta, másrészt a további belépők számára adott szakmai eligazítást. Nyilván, mint minden induló szervezet, a miénk is magában hordozta a gyermekbetegségeket, végül azonban létrejött egy közös szervezeti kultúra, ami segíti továbbfejleszteni eredményeinket. Az Egyesületben megvalósult a vertikális és horizontális információ áramlás, stabillá váltak a közös programok és megtanultuk a koordinálás fontosságát is. [...] Az RSZE számomra olyan, mint a lakmuszpapír. Látszik rajta az együttműködés, az áttekinthető gazdálkodás, a társadalmi egyenlőtlenségek hatékony csökkentése, a minőség és az elköteleződés. [...] A fejlődés nálunk sem egyenes vonalú, vannak benne hullámok, de úgy ítélem meg, mint a jó részvények tőzsdei indexét: az árfolyam folyamatosan erősödik. Közös feladatunk, hogy ez így is maradjon. (Laborczy Géza)

Az Egyesület második működésperiódusa (2020–2026)

Az Egyesület vezetőségének tagjai 2020-tól Biczó Gábor³¹, Molnár Erzsébet³² és Juhász Éva.

A civil szervezet második és harmadik ciklusát a megkezdett folyamatok erősítése, az együttműködést ösztönző programok szervezése, a roma szakkollégiumok közösségének nyilvános érdekképviselése és céljainak társadalmi

31 Az Egyesület alapításakor a hajdúböszörményi RSZK vezető tanára, majd 2020-tól két cikluson keresztül az RSZE elnöke.

32 Az Egyesület alapításakor a nyíregyházi evangélikus RSZK vezetője, majd az RSZE második és harmadik elnökségi ciklusában a civil szervezet pénztárosa.

Az Egyesület elnöksége

népszerűsítése jellemezte. A tehetségműhelyek közötti kapcsolatok fejlődésének eseménytörténetét az elmúlt hat évben látványos eredmények bizonyítják.

„Meggyőződésem, hogy az Egyesület sikerében döntő szerepe volt annak, hogy a kezdetekben egymás számára sokszor idegen személyek közös hangot találtak. A szakmai kooperáció mellett baráti kapcsolatok alakultak ki. Az egyesületi közgyűlések a hivatalos funkción túl az intézményközi tapasztalatcsere informális színterévé váltak és számtalan kötetlen beszélgetésre kínáltak teret. Mondhatjuk, hogy a napjainkban egyre kevésbé jellemző diszkurzív szervezeti működés az RSZE találkozási alkalmain az idő előrehaladtával erőteljesebbé vált.” (Biczó Gábor)

„Egyre több közös program, konferencia, egyeztetés valósult meg. Érezhető volt, hogy az

Egyesületi ülések, tájékoztatók és megbeszélések aktuális programokról

Egyesület hangja súllyal jelenik meg a szakmai térben. Már nem az volt a kérdés, hogy működünk-e, hanem az, hogy miként tudunk még magasabb szakmai minőséget képviselni és fenntartható módon fejlődni. Az Egyesület fog össze minden olyan szakmai rendezvényt, melyen a 11 szakkollégium közösen jelenik meg. Ilyen esemény volt például 2021-őszén a római zárandoklat, melyen Ferenc pápa fogadta a roma szakkollégistákat.” (Juhász Éva)

Az Egyesület szervezésében két nagyobb utazás is megvalósult, amelyek célja a roma szakkollégiumi hálózatban kimunkált modellértékű integrációs „jógyakorlat” nemzetköziesítése volt. A szervezet tagsága úgy ítélte meg, hogy a speciális tehetségműhelyek társadalmi szerepének megismertetése külföldön a hazai működéskörnyezetre is jótékony hatást fejthet ki. Az integráció a

Pápai audiencián

multikulturális Európában kiemelkedő kérdés és az együttélési folyamatok értelmezésével összefüggésben nyert teret. A felhalmozott tapasztalatok bemutatása nemzetközi környezetben egyúttal a modell adaptálhatóságának a lehetőségét is kínálja. Az első és 2021-ben megszervezett út célja Róma volt, ahol a busznyai hallgatóból és néhány vezetőből álló delegáció ellátogatott a Vatikánba, majd szakmai konferenciát rendezett az eredmények megismertetésére a Római Magyar Akadémián.

Szakmai konferencia a Római Magyar Akadémián

A második kiemelt látogatás 2022 tavaszán valósult meg. Célja a brüsszeli Európa Parlament volt, ahol a magyarországi roma szakkollégiumok küldöttsége tematikus szakmai program keretében képviselte közösségünket. Az esemény szimbolikus helyszínére tekintettel fontos megmutatkozás jelentősége elvitathatatlan. Az a tény, hogy az RSZE szervezésében és a társadalmi integráció szakpolitikai szereplőinek támogatásával a szakkollégisták az Európai Unió székhelyén léptek fel, az általuk képviselt ügyet kontinentális kontextusba emelték, és ez mindenképpen hatalmas eredmény.

Az Európai Parlamentben

Az Európai Parlamentben

Az „Összetartozunk” nap színes programjából

„A 2023-as év eleje ki-fejezetten sűrűre sikeredett, áprilisban Budapesten szerveztünk *Összetartozunk* címmel a felzárkózásban tevékeny civil szervezetek részvételével szakmai napot. [...] Számomra azonban a legnagyobb eredmény nem egy-egy konkrét projekt vagy döntés, hanem az, hogy valódi szakmai közösséggé váltunk. Olyan közeggé, ahol lehet kérdezni, tanácsot kérni, megosztani a nehézségeket.” (Juhász Éva)

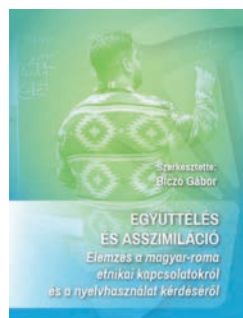
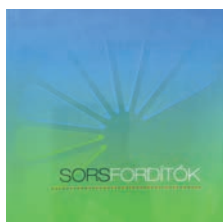
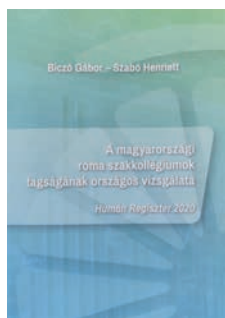
Az *Összetartozunk* az RSZE legnagyobb nyitott rendezvénye volt megalakulása óta. Célja, hogy a hálózat szakmai tanácskozás keretében bemutakozzon a társadalmi integrációban érintett civil szervezetek képviselőinek, a tanodák, gyermekházak, alapítványok és egyesületek meghívott képviselőinek. A hálózati szemlélet kiterjesztésének igénye az integráció előmozdítása érdekében azt célozta, hogy a társadalmi élet különböző színtereinek szereplői meg-

ismerjék egymást és együttműködés alakuljon ki közöttük. Az *Összetartozunk* a társadalmi nyilvánosság irányába történő nyitást célzó legsikeresebb szakmai esemény volt.

„Az utóbbi években aztán kiteljesedtek az Egyesület lehetőségei és számos tudományos konferenciát szervezett, lebonyolítója volt országos rendezvényeknek. Az egyesületi működést kis összegű civil szervezeteket támogató pályázatok is segítették. Egy jelenleg is futó projektben a szakkollégisták és alumni hallgatók, mint megvalósítók vesznek részt három szegregátum drogproblémáinak kezelésében.” (Molnár Erzsébet)

A szakpolitikával történő együttműködés részeként az utóbbi években a szakkollégiumok egyre több fontos társadalmi feladatot vállalnak, amit az Egyesület koordinál. A drogprevenciós program konkrétan a hátrányos helyzetű és lokális roma közösségeket fenyegető egyik legsúlyosabb kihívás kezelésében történő aktív közreműködést jelent.

Az RSZE tevékenységének látványos és fontos szakmai teljesítménye a saját gyártású tematikus kiadványok megjelentetése. Ezek a tehetségműhelyek tevékenységéhez, tagságának összetételéhez kapcsolódó elemző munkák alkalmasak az eredmények disszeminálására, de akár a döntéshozók számára is hiteles háttéranyagul szolgálnak.

Az Egyesület kiadványai

Az utóbbi években az Egyesület lett a hálózat legnagyobb éves rendezvényének, a KRSZH évnyitóknak a társlelebonyolítója. Az operatív és a szakpolitikai döntéshozókkal történő kapcsolattartás révén vállalt szerepével hozzájárul ahhoz, hogy a tizenegy intézmény hallgatósága évről-évre kétnapos szakmai rendezvény keretében találkozhatson egymással.

A Roma Szakkollégiumok Egyesületének története az elmúlt szűk évtizedben megalapozta a lehetőségét annak, hogy a szervezet a társadalmi hatását kiterjessze. Ennek első nagyobb volumenű eleme a 2026-ban induló középiskolai tagozat működésének intézményközi koordinálása lesz. A fiatalabb

korcsoportok társadalmi mobilitását célzó program feladata, hogy a roma származású és/vagy hátrányos helyzetű fiatalok tanuláskarrierjének előmozdításán keresztül járuljon hozzá a folyamatos utánpótláshoz.

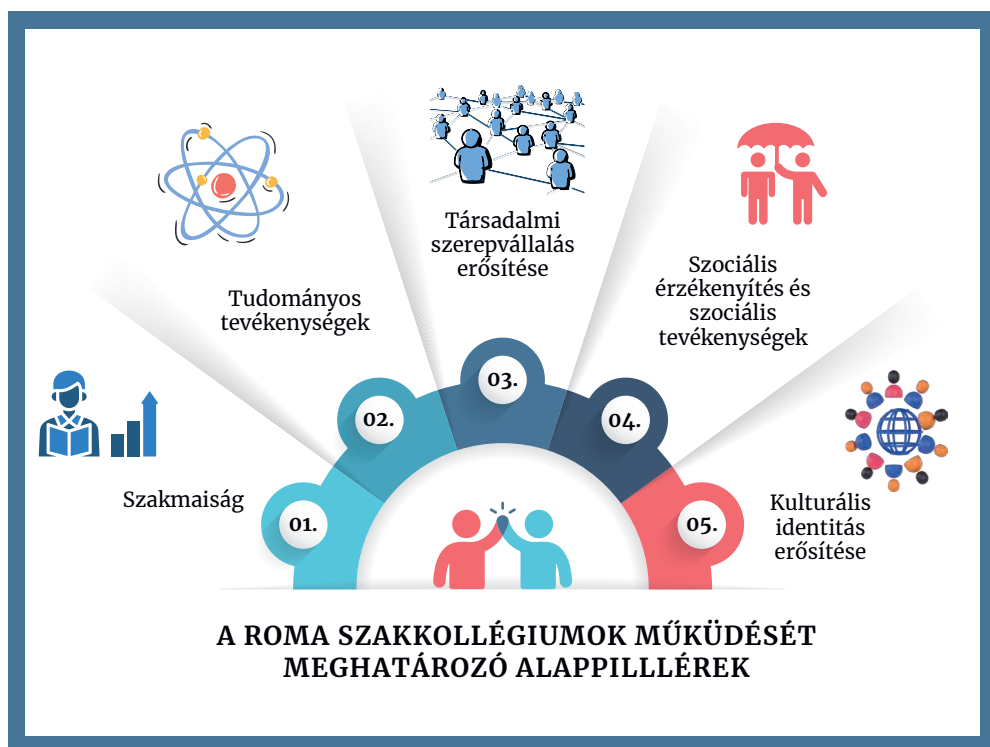

A 2025/2026-os tanév országos évnyitó rendezvénye Kaposvárott

Az eredmények tükrében

A roma szakkollégiumok az elmúlt másfél évtizedben létrehozott eredményei szerteágazó és sokszínű tevékenységet tükröznek. A hálózat teljesítményének sokoldalú mutatói egyúttal a sikeres működés bizonyítékai. Az eredmények bemutatását megalapozó adatbázist kérdőíves kutatás és az intézményekben elvégzett módszeres kutatás alapozta meg.

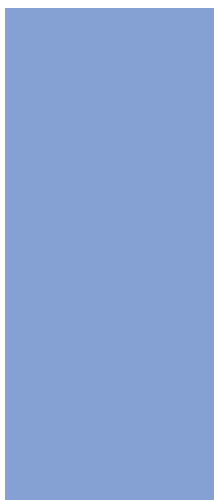

Amikor arról beszélünk, hogy a tehetségműhelyek munkája milyen tényszerű produktumokban ölt testet, akkor muszáj utalni a létrejöttüket meghatározó célok rendszerére. Eredetileg öt egymást kiegészítő és társadalmi szempontból kritikus jelentőségű tevékenységterület alkotta a szakkollégiumok koncepciójának alappillérét. A „szakmaiság” a hallgatók választott felsőoktatási képzési területe iránti elkötelezettségre és a diplomaszerzésre apellál. Ennek logikus folyománya a „tudományos tevékenység” ösztönzése. Harmadrészt, a „társadalmi szerepvállalás erősítése” önmagáért beszél: arra a kimondott reményre vonatkozik, hogy a roma szakkollégisták a kibocsátó környezetből hozott szociális érzékenységüket fejlesztve elkötelezett támogatói lesznek az integrációnak. Ettől elválaszthatatlan, mintegy előfeltételként elhatározott intézményi törekvés a „szociális érzékenyítés”, ami a hallgatók közéleti szerepvállalásának záloga. Végül, de nem utolsósorban a szakkollégiumi munka kereteit képező ötödik szakmai pillér a „kulturális identitás erősítése”, ami a magyar-roma kötődést megalapozó önazonosság kibontakoztatásának a támogatását jelenti. A fejezetben az „öt alappillér” mentén összegezzük a 15 év eredményeit.

A roma szakkollégiumi hálózat alumni tagozatának jellemzése

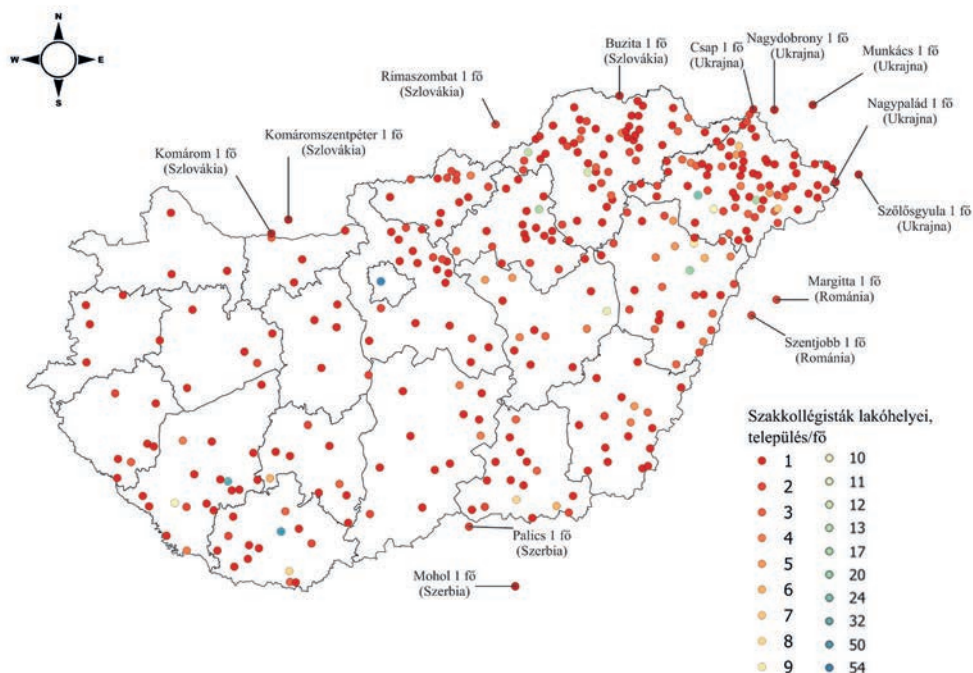
A tehetségműhelyekben végzett munka legfontosabb konkrét eredményét a megszerzett diplomák számában mérhetjük.

Az elmúlt másfél évtizedben végzett 867 roma szakkollégista és az általuk szerzett 971 diploma jelentőségét elsősorban a munkaerőpiacra kikerülő fiatal értelmiségiek multiplikáló hatásaként foghatjuk fel. Ez azt jelenti, hogy családjaikban, környezetükben és munkahelyükön párhuzamosan válnak példaképszerű bizonyítékaivá annak, hogy hátrányos helyzetű körülményekből is lehetséges a kiemelkedés, a sikeres integráció, ha a támogató környezeti feltételek és az egyéni motiváció találkoznak.

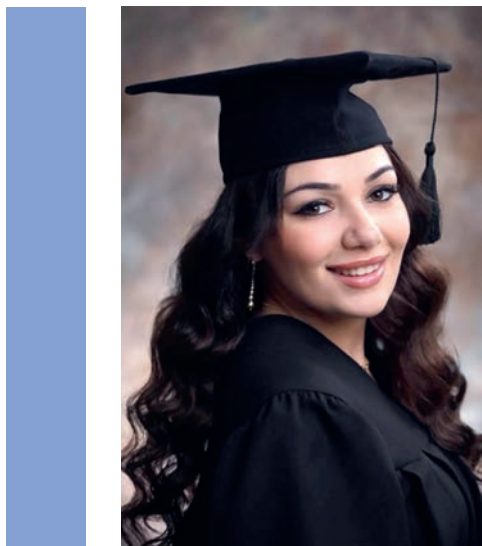
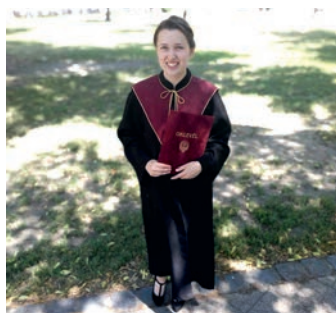
A mi történetünk: képválogatás a budapesti jezsuita RSZK alumni tagozatáról

Amint az alábbi térképen látható a végzettek jelentős része perifériális vidéki kistelepülésekről és régiókból került a felsőoktatásba. Jellemző, hogy a kibocsátó 353 település túlnyomó többsége legfeljebb egy-két szakkollégistát adott a hálózatnak, igaz az egyetemi centrumok városainak a súlya is jól kirajzolódik.

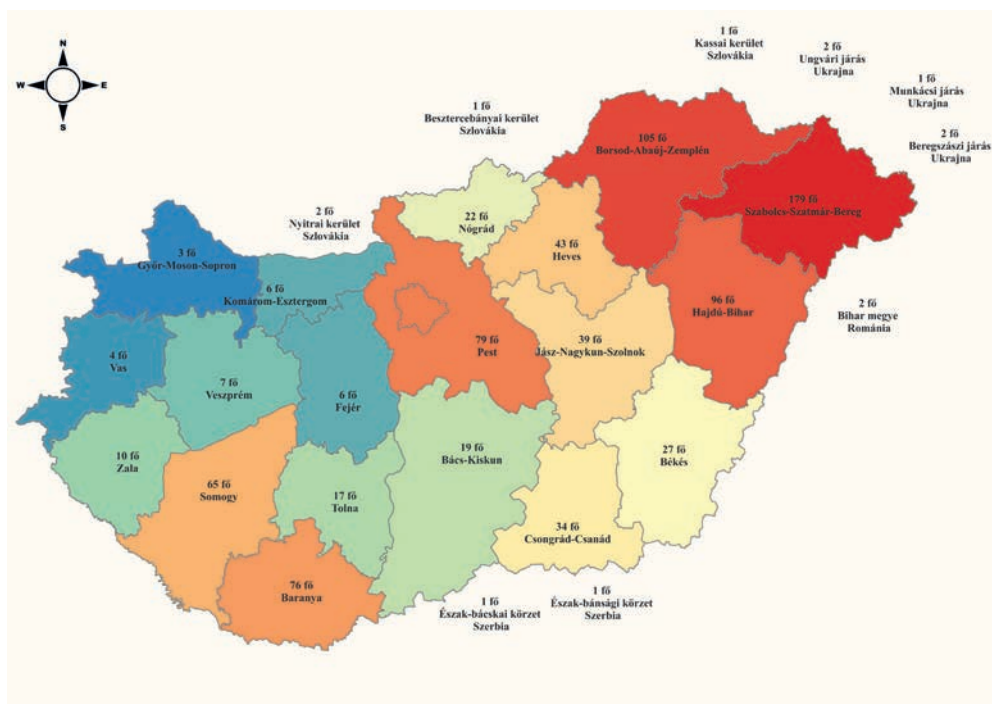

867 fő alumni státuszú roma szakkollégista lakótelepülései egyetemi tanulmányaik idején

A roma szakkollégisták regionális arányait ugyancsak jól tükrözik a megyei bontás szerinti számszerű adatok. Ebből kirajzolódik, hogy a legtöbb szakkollégista azokból a térségekből érkezik, ahol a roma népesség aránya az országos átlagnál magasabb. Konkrétan, három északkelet-magyarországi megyéből (Borsod-Abaúj-Zemplén, Szabolcs-Szatmár-Bereg és Hajdú-Bihar) származik a tehetséggondozó hálózat hallgatóinak a 43%-a.

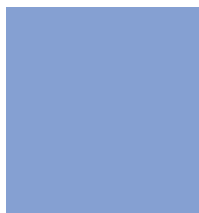
A mi történetünk: képválogatás a budapesti református RSZK alumni tagozatáról

867 fő alumni státuszú roma szakkollégista megyénként

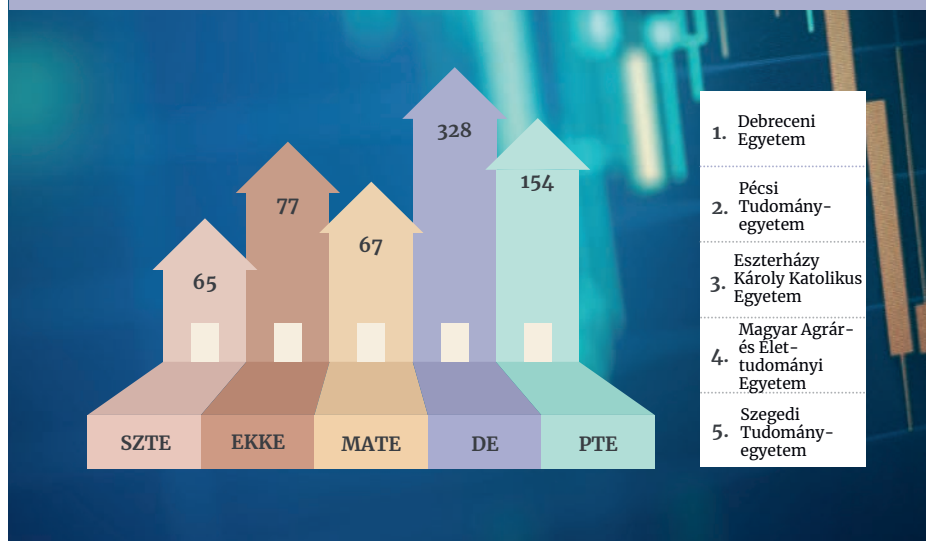
Ugyanígy kirajzolódik a délnyugati súlypont, hisz Somogy és Baranya megyékből érkezett az összes végzett hallgató 16%-a. Az a tény, hogy a roma szakkollégisták többsége olyan helyi közösségekből jön, ahol eleve magas a hátrányos helyzetűek és/vagy roma származásúak aránya, jól illeszkedik a diplomaszerezést követő társadalmi érvényesüléssel kapcsolatos várakozásokhoz. Egyrészt azért, hogy munkába állva eséllyel vállalhatnak szerepet kibocsátó környezetükben hozzájárulva közösségeik polgárosodásához. Másfelől, ha nem származási településükön vagy annak környékén helyezkednek el, hanem lakóhelyet változtatnak, akkor is közvetlen tapasztalataik birtokában képviselhetik a hátránnyal küzdő közösségek társadalmi beilleszkedésének ügyét.

Az alumni hallgatók körében végzett kutatásból kirajzolódott, hogy az intézmények szerinti megoszlásuk legalább annyira sokszínű, mint földrajzi-regionális hátterük. A végzetek összesen 35 magyarországi felsőoktatási képzőhelyen folytatták tanulmányaikat.

A mi történetünk: képválogatás a debreceni görögkatolikus RSZK alumni tagozatáról

ALUMNI HALLGATÓK INTÉZMÉNYI HÁTTERE

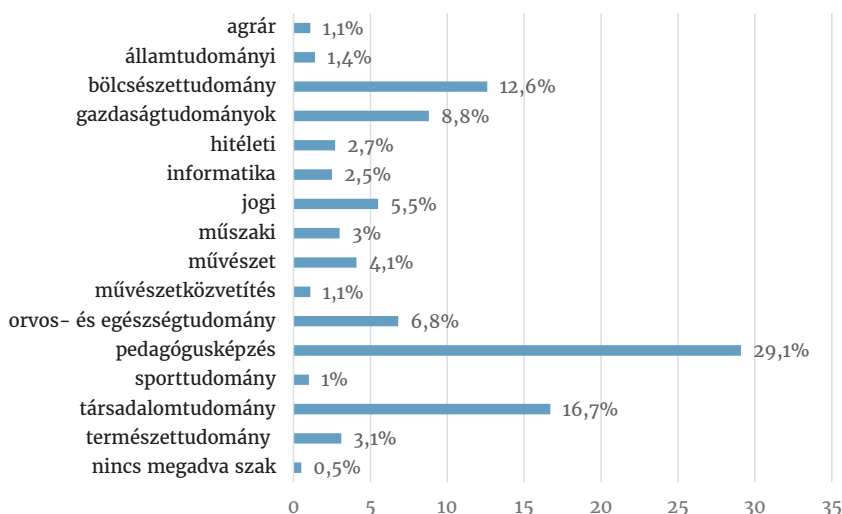
Amint az a fenti ábrán is jól követhető öt nagy magyarországi egyetem kiemelkedik a roma származású és/vagy hátrányos helyzetű hallgatók fogadásában, hisz ezekben tanult a végzettek 80%-a. Ennek nyilvánvaló oka, hogy a felsőoktatási centrumok egyúttal a tehetségműhelyeknek otthont adó nagyvárosok. Egyedül a Debreceni Egyetem magának tudhatja az összes diplomát szerzett hallgató 38%-át, ami egyúttal arra is magyarázatul szolgál, hogy miként képes az intézmény három – a debreceni görögkatolikus és református, valamint a hajdúböszörményi egyetemi – szakkollégium működését is megalapozó hallgatói létszámot biztosítani. Az egri, a kaposvári, a pécsi és a szegedi felsőoktatási centrumok ugyancsak meghatározó szerepet töltenek be a működésben.

Természetesen önmagában a végzett szakkollégisták és a megszerzett diplomák száma vagy ezek egyetemek szerinti megoszlása, ahogy a földrajzi-rekrutációs háttér részletei sem árulnak el túl sokat a hálózatban végzett munka sikereinek hatásáról. Ennek mértékére a sok jól mérhető tény mellett a képzési területek szerinti megoszlás adatai utalnak.

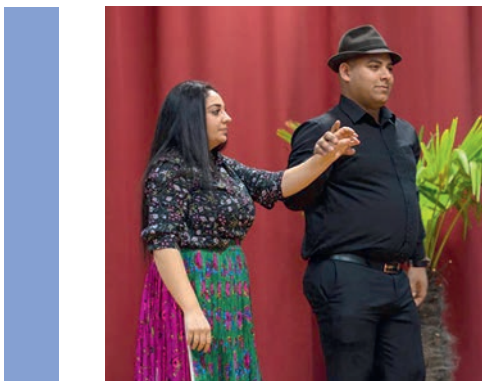
A mi történetünk: képválogatás a debreceni református RSZK alumni tagozatáról

Alumni hallgatók képzési terület szerinti megoszlása 2011–2025

A fenti ábráról jól leolvasható, hogy a roma szakkollégisták a hazai felsőoktatás mind a tizenöt képzési területén jelen vannak és összesen 306 szakon tanultak 2025-ig. A két adat lehetőséget kínál következtetni a tehetségműhelyeknek a társadalmi integrációt alakító hatásspektrumára. A diagramról jól leolvasható, hogy a pedagógusképzés nagyságrendi léptékben emelkedik ki a többi képzési területtel összevetésben. A végzett hallgatók majd' harmada, közel 300 fő valamely pedagógus szakmában szerzett diplomát, ami kiemelkedő eredmény. Tény, hogy a társadalom-, a bölcsész- és a gazdaságtudományi szakokon tanulók száma a pedagógusképzésekben résztvevőkkel együtt a végzett roma szakkollégisták 67%-át teszi ki, ami figyelemreméltó. Összességében az adatsor legfontosabb üzenete, hogy ifjú roma származású és/vagy hátrányos körülményekből kiemelkedő értelmiségiek minden felsőoktatási területről kikerülnek, ami a társadalmi elfogadás folyamatára közvetlen hatást gyakorol.

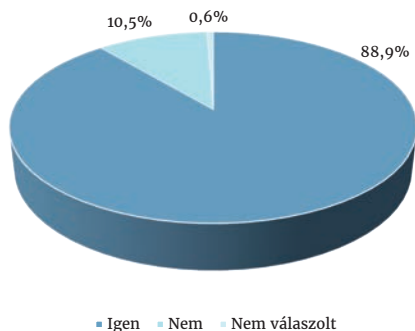
Az eddigiekben bemutatott összefüggések az összes alumni hallgató, tehát a 867 fős alapsokaság néhány fontosabb jellemzőjét világították meg. Jelen kiadvány elkészítéséhez kérdőíves kutatást végeztünk. Megkeresésünkre 495 személy válaszolt, ami 67%-os kitöltési arányt jelent. A kérdőívekből kinyert közel 14 ezer tényadat kellő mélységű rálátást kínál az egykori roma

A mi történetünk: képválogatás a hajdúböszörményi RSZK alumni tagozatáról

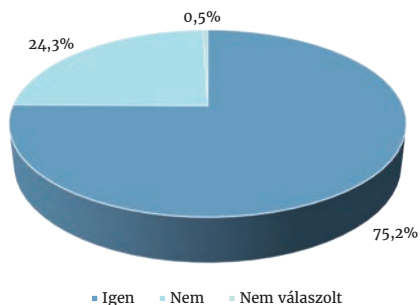
szakkollégisták társadalmi érvényesülésére, pályájuk alakulására. Az alábbiakban néhány reprezentatív, a hálózatban végzett munka eredményességét láthatóvá tevő következtetésre fókuszálunk.

Diplomaszerzés utáni munkavállalás

Amint az ábrán látható, a tehetségműhelyek egykori hallgatóinak majd' 90%-a a diplomaszerzést követően munkába állt. Az adat egyrészt a megszerzett végzettségek piacképességét bizonyítja, valamint megerősíti azt a közismert tényt, mely szerint a felsőfokú tanulmányok során elsajátított szakmák stabil eszközei a társadalmi integrációs folyamatnak, erősítik a mobilitási képességeket. A következtetést jól támasztja alá a betöltött munkakörökre vonatkozó adatsor.

Szakmában történő munkavállalás

Több mint figyelemreméltó, hogy a munkavállaló végzett szakkollégisták háromnegyede a saját tanult szakmájában helyezkedett el. Az önmagában is kiemelkedő mutató értékét emeli, ha mindezt a tanult szakok tükrében értelmezzük. Ahogy láttuk, ezek között felülreprezentáltak az olyan területek,

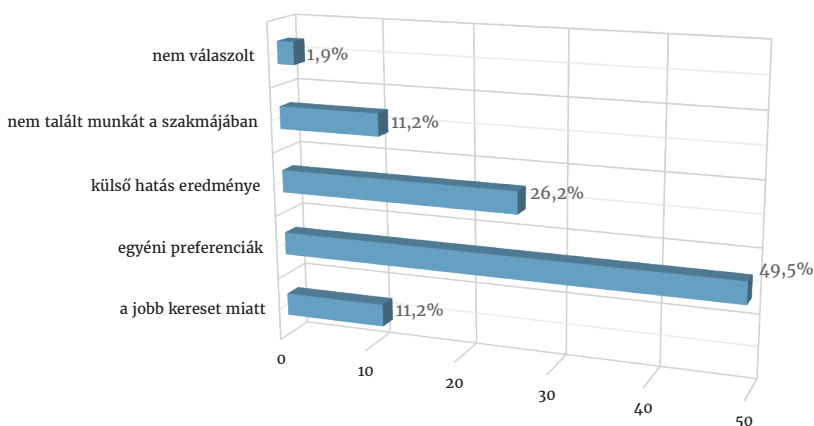

A mi történetünk: képválogatás a kaposvári RSZK alumni tagozatáról

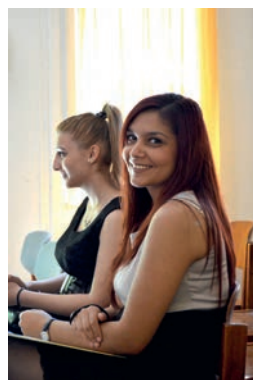
például a pedagógusképzés, amelyek a társadalmi integrációt és a roma kisebbségi közösségek többségi elfogadását közvetlenül előmozdíthatják. Ebben az összefüggésben is nyilvánvaló, hogy a hálózatban végzett munka az egyén és a közössége életére pozitív hatást gyakorol, és az ezzel kapcsolatos várakozásokat messzemenően visszaigazolja.

Mindemellett fontos annak az elemzése is, hogy a válaszadók negyede miért nem a szakmájában dolgozik? Amint az alábbi ábrán láthatjuk, szerteágazó okok szolgálnak magyarázatul.

A nem a szakmájukban munkát vállalók indokai

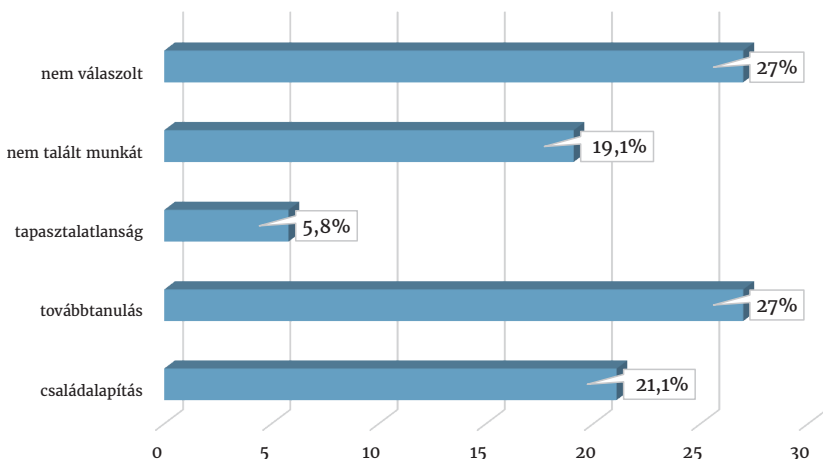
Az „egyéb személyes preferenciák” kategóriába besorolt válaszok között a volt hallgatók többnyire olyan indokokat fogalmaztak meg, amelyek szerint szubjektív mérlegelés következménye volt a szakmaelhagyás. Például a külföldi munkavállalás és az ingázással járó teher tipikus okokként kerültek megjelölésre. A „külső hatás” kategória a valamely a pályakezdő fiatal szándékától függetlenül elszenvedni kényszerült társadalmi körülményre utal. Például a diszkriminációra visszavezethető elutasítások szegték a kedvét, vagy a végzettségnek megfelelő munka keresése során tapasztalt kudarc jellemző válaszokként fogalmazódtak meg. A kutatás során megjelölt indokokból kirajzolódó kép azonban egyöntetűen visszaigazolja, hogy a felsőfokú tanulás akkor is előnyös, ha valaki nem a szakmájában dolgozik, mivel a diplomája által tesz szert biztos jövedelmet biztosító munkahelyre, ami az önálló egzisztencia megteremtésének egyik kulcsa.

A mi történetünk: képválogatás a miskolci RSZK alumni tagozatáról

Emellett meg kell említenünk a vizsgálatban részt vett alumni hallgatóknak azt a 10%-át is, akik nem helyezkedtek el a diplomaszerzést követően.

A munkát nem vállalók válaszai

Ahogy az a nyílt kérdésre adott válaszok elemzéséből kiderült, azok esetében, akik nem helyezkedtek el (52 fő) a fő érvek között a továbbtanulás és a családalapítás játszott döntő szerepet. A legfontosabb azonban, hogy mindössze tíz olyan egykori hallgatót lehet azonosítani, aki azért nem helyezkedett el, mert nem talált munkát. A roma szakkollégisták munkaerőpiaci érvényesülésére vonatkozóan ez az adat a tanult szakmák piacképessége mellett arról is tanúskodik, hogy a hálózatban végzett tehetséggondozás és célzott támogatás sikeresen járul hozzá a fiatal értelmiségiek önálló életkezdéséhez.

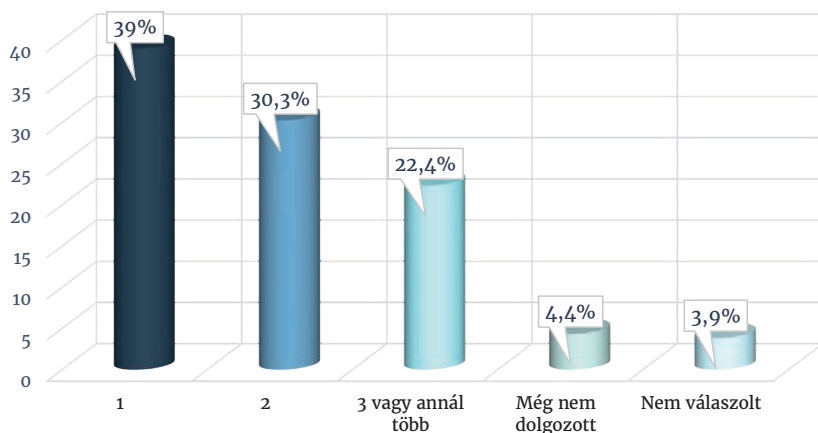
A diplomát szerzetteknek a munka világában történő helytállásáról árulkodó további összefüggést tükröz a munkahelyek számát bemutató diagram.

Az a tény, hogy a végzettség megszerzése után a volt szakkollégisták 70%-ának csak egy vagy legfeljebb két munkahelye volt, azt mutatja, hogy alapvetően stabil, tudatosan építkező munkavállalókként lesznek a foglalkoztatási piac szereplői. Ennek jelentőségét a munkavégzés színtereire vonatkozó adatok tükrében is érdemes mérlegelni.

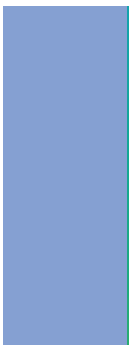
A mi történetünk: képválogatás a nyíregyházi RSZK alumni tagozatáról

A diplomaszerzést követően a munkahelyek száma

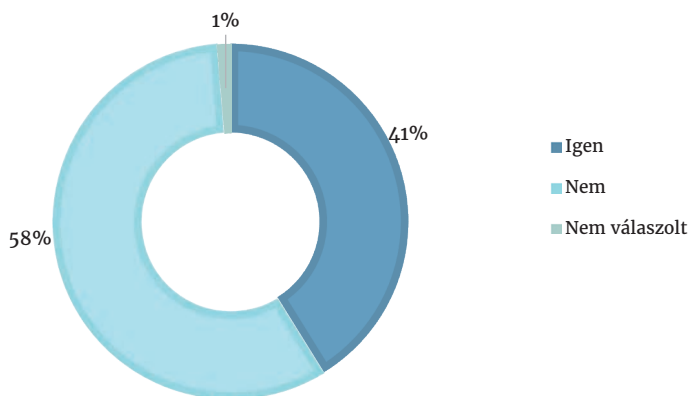
Ha megvizsgáljuk, hogy a kutatásba bekerült hallgatók milyen területeken dolgoznak, akkor láthatjuk, hogy az oktatásban (beleértve a köznevelést, köz-oktatást és a felsőoktatást is), a szociális és civil szférában, valamint az egészségügyben lett munkavállaló az egykori roma szakkollégisták 50%-a. A foglalkoztatási szektorok részesedési adatai az alumni hallgatók munkahelyeinek tükrében megerősíti azt a képet, amely szerint a szakkollégiumokban megvalósuló tehetséggondozás részeként folyó társadalmi érzékenyítés felbecsülhetetlen jelentőségű. Az a tény ugyanis, hogy a vizsgálati mintába bekerült volt szakkollégisták közül minden második személy olyan szakmában helyezkedett el, amelynek közvetlen hatása van a társadalmi beilleszkedés folyamatára kiemelkedő eredmény.

A társadalmi integráció folyamatminőségéről árulkodó további fontos elemzési szempont a diplomaszerzést követő önálló életútkezdés jellemzői. Ebben az összefüggésben a vizsgálatba bekerült válaszadók családalapítási mutatói érdekes következtetéseket engednek.

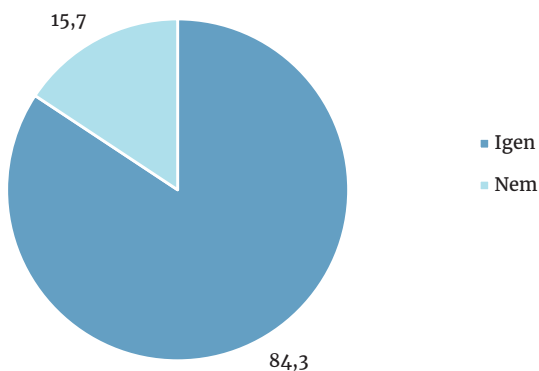
A mi történetünk: képválogatás a pécsi RSZK alumni tagozatáról

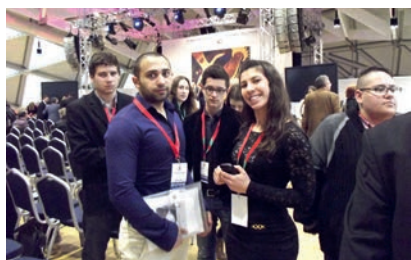
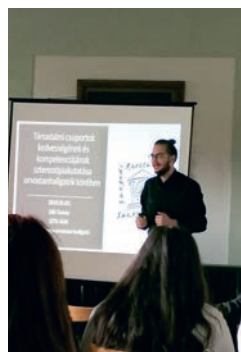
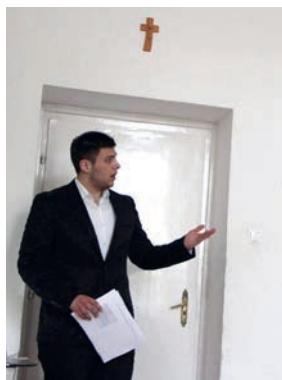
Családalapítás

Az a tény, hogy a tehetséggondozó hálózat egykori diákjainak 58%-a a felmérés idején házasságban vagy tartós párkapcsolatban élt, teljes mértékben leképezi a magyarországi 20–39 éves korcsoportra jellemző arányokat. Az átlag mintázatát tükröző statisztikai szám, tekintettel a kiindulást többnyire jellemző hátrányos helyzetre, jól mutatja a volt roma szakkollégisták kiegyensúlyozott társadalmi szervesülését, ahogy erre a gyermekvállalás tendenciái ugyancsak utalnak.

Gyermekvállalás

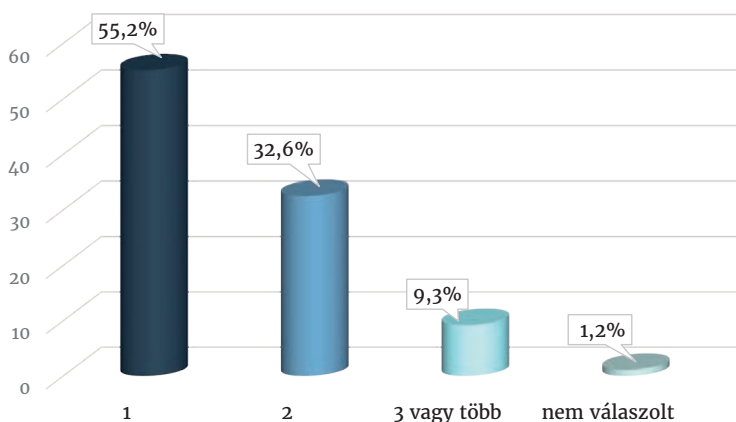

A mi történetünk: képválogatás a szegedi RSZK alumni tagozatáról

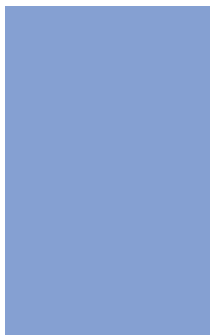
Az önálló családban vagy tartós párkapcsolatban élők négyötöde szülő, ami két lényegi megállapítást enged. Egyfelől arra következtethetünk, hogy a szakkollégisták többsége módszeres életúttervezés mentén alakítja személyes sorsát. A tanulás és diplomaszerzés, majd önállósodás és gyermekvállalás következetes stratégiát jelez. Másrészt, a folyamat egésze a sikeres középosztályosodás és mobilitás egyik mutatójaként is felfogható, különösen, ha a gyermekek számára vonatkozó adatokat is figyelembe vesszük.

Vállalt gyermekek száma

Az a tény, hogy a vizsgálatba bevont önálló családban vagy tartós párkapcsolatban élő egykori hallgatók közel 90%-a egy legfeljebb két gyermeket nevel, teljes mértékben egybeesik az országos mutatókkal. Az alacsonyabb számú gyermekvállalás egyértelműen a polgárosodó középosztályi értékrend és normakövetés gyakorlatáról tanúskodik. Ez azt jelenti, hogy a diplomaszerzéssel elért státuszváltás a kibocsátó környezetből hozott mintáktól eltérő életúttervezési gyakorlatot eredményez.

A munkavállalás és a családalapítás jellemzői mellett a roma szakkollégisták középosztályi mobilitásáról árulkodó további fontos összefüggés a társadalmi felelősségvállalással kapcsolatos attitűd. Mivel a tehetségműhelyek szakmai programjainak kitüntetett eleme a szociális érzékenyítés, ezért az egyetemi tanulmányok befejezését követő egyéni életutak tükrében kérdés, hogy milyen hatást fejtenek ki környezetükben.

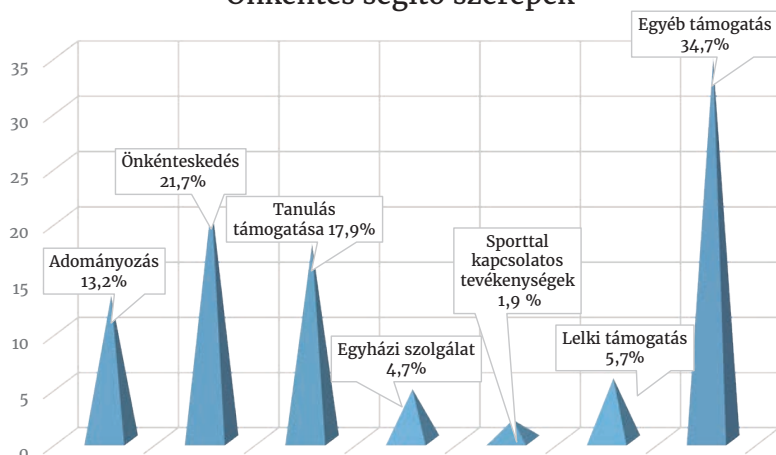
A mi történetünk: képválogatás az egri RSZK alumni tagozatáról

A roma szakkollégium alumni hallgatóinak társadalmi szerepvállalása civil szervezetekben

Ahogy a szófelhőben feltüntetett civil szervezetek neveiből is kiolvasható, a volt szakkollégisták rendkívül különböző és sokféle célt maga elé kitűző társadalmi szervezetben vállalnak szerepet. A roma civil közösségektől a kulturális egyesületeken és alapítványokon át az egyházi szervezetekig a legkülönbözőbb intézményekben tevékenykednek. A kutatásba bevont egykori hallgatók nyílt kérdésre adott válaszaiból az is kiderült, hogy szerepvállalásuk formája is igen sokszínű. Alapítványi elnök, mentor, koordinátor, pénztáros és szinte minden adminisztratív szervezeti funkció vagy tisztség megnevezésre került, ami aktív közéleti munkáról tesz tanúbizonyságot. A kutatási eredményeket tekintve talán még ennél is öröndetesebb az önkéntes munkára vonatkozó kérdésre adott válaszokból kirajzolódó kép.

Önkéntes segítő szerepek

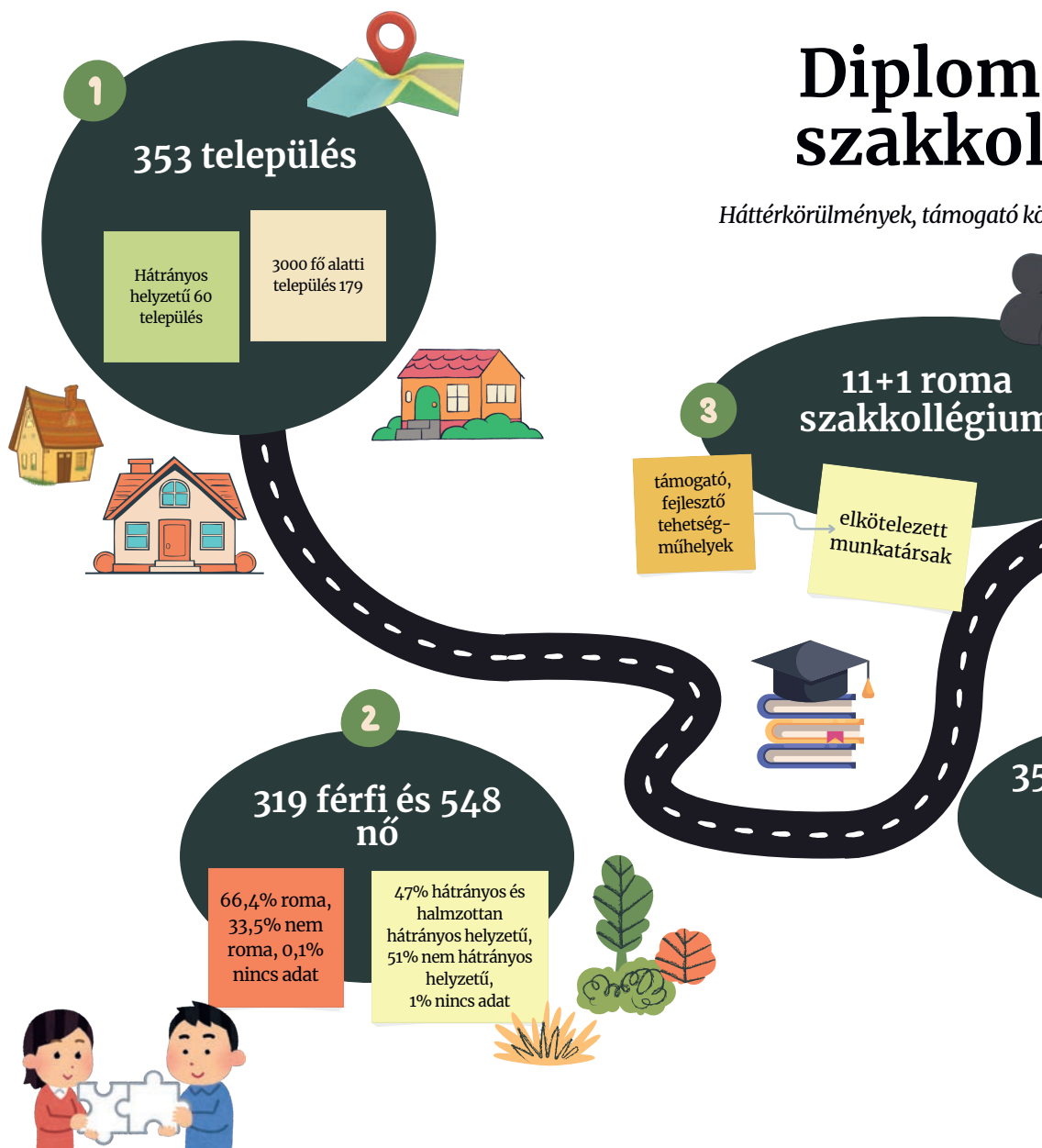

A feltett kutatási kérdés arra vonatkozott, hogy a kibocsátó településen, tehát azon a helyen, ahol egyetemistaként és szakkollégistaként élt, végez-e bármilyen segítő/támogató tevékenységet. Egyrészt kiderült, hogy a bevont válaszadók közel negyede vállal önkéntes segítő szerepet abban a közösségben ahonnan származik. Másfelől, ahogy az a fenti ábráról leolvasható, a volt szakkollégisták önkéntes munkája nagyon színes tevékenységformákat jelent. Adományozás, egyházi szolgálat és sok más a helyi társadalmak működése szempontjából fontos, és az érzékelhető életminőség vonatkozásában jelentős hozzáadott értéket teremtő munkáról árulkodnak az eredmények.

Összefoglalva, az alumni hallgatók csoportjára vonatkozó kutatások tapasztalatai jól bizonyítják, hogy ez az egyedülálló, a hátrányos helyzetű és/vagy roma származású egyetemisták támogatására létrejött intézményrendszer a társadalmi integráció célját hatékonyan szolgálja. Az elmúlt másfél évtized munkájának eredményeit áttekintve azonban nem csak a hálózat egykori tagjainak érvényesülését jellemző közvetlen mutatók tartanak számot figyelemre. Legalább ugyanennyire fontos a magukban a tehetségműhelyekben létrehozott teljesítmény jellemzése is.

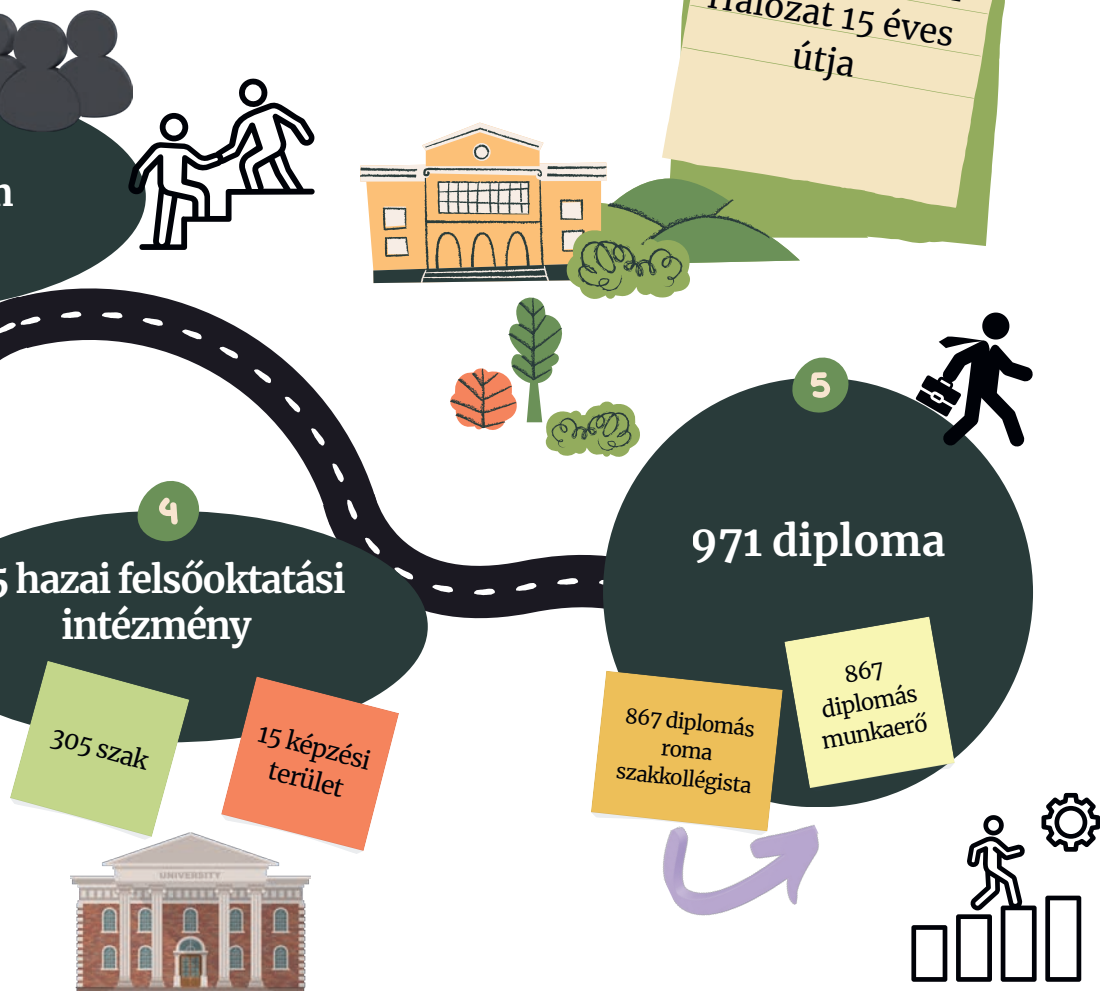
Diplom szakkol

Háttérkörülmények, támogató kö

ás roma légisták

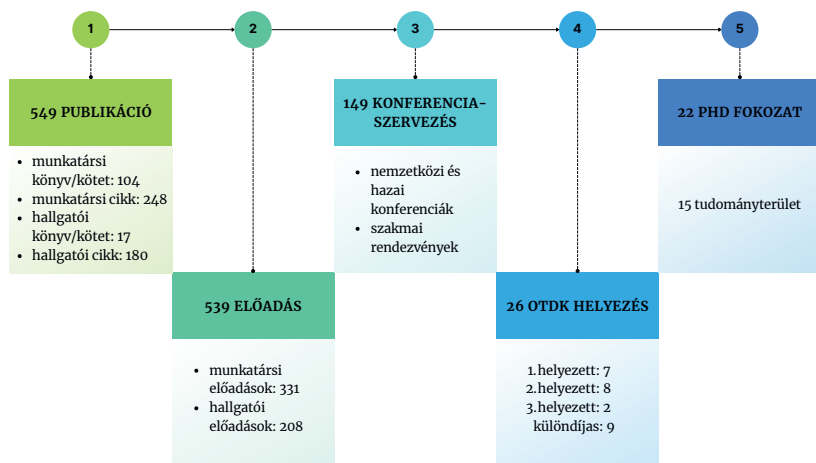
örnyezet összetevői, eredmények

Tudományos eredmények

A roma szakkollégiumok értékelésének minden bizonnyal fajsúlyos elemét képezi annak a kérdésnek a mérlegelése, hogy milyen tudományos teljesítményt képesek felmutatni, lévén az intézmények felsőoktatási tehetséggondozó hálózatot alkotnak. Jelen kiadványhoz széleskörű adatbázis összeállítására került sor. Ebben a szakkollégiumi munkatársak és a hallgatóság tudományos munkájára vonatkozó információkat gyűjtöttük fel, majd elemeztük.³³ Így készült el a romák és/vagy hátrányos helyzetű csoportok – esetenként személyek – társadalmi integrációjával kapcsolatban keletkezett tudományos publikációk és szakmai előadások átfogó statisztikája, amely az intézményekben tevékeny szakemberek, illetve hallgatók tollából született írásokat tartalmazza. A kutatásból kirajzolódó teljesítmény azt jelzi, hogy a tehetségműhelyek működésében szerepet vállaló szakértők, valamint a tagság hatalmas szellemi erőforráskoncentrációként áll rendelkezésre és hiteles tudományos kompetenciával jellemezhető társadalmi tényezővé fejlődött.

Tudományos eredmények

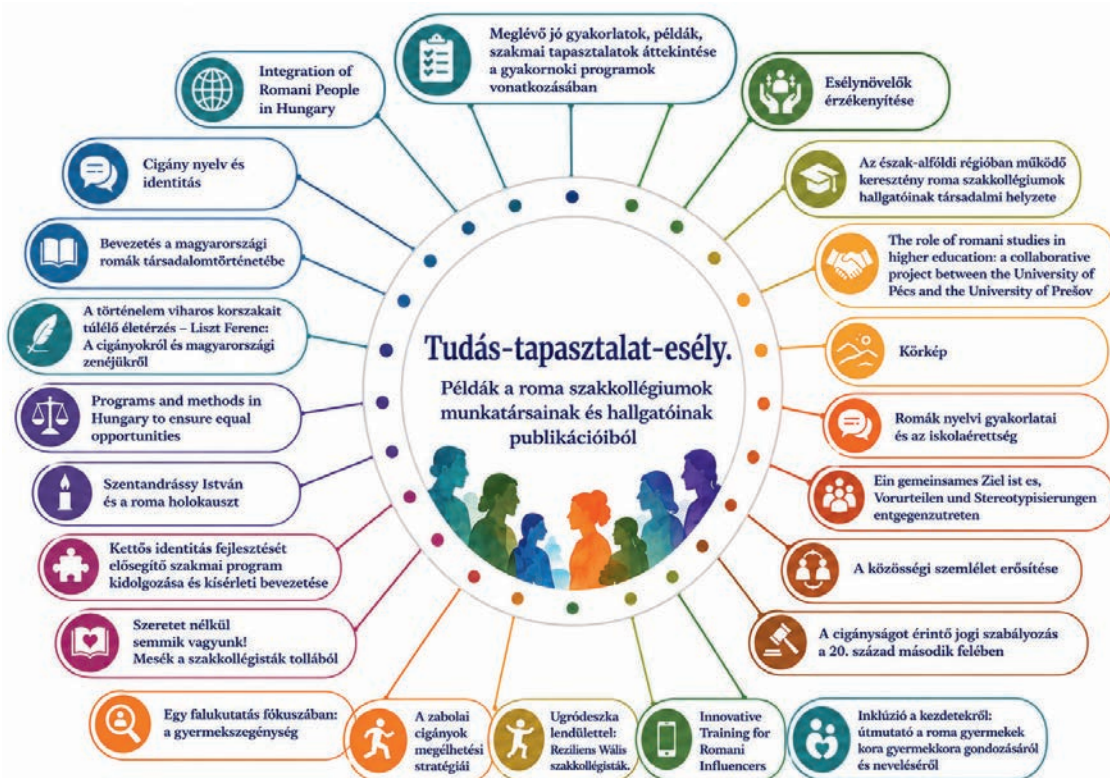

Szakkollégiumi hálózat közösségének tudományos teljesítménymutatói

33 Az adatgyűjtés során munkatárssnak tekintettünk minden olyan személyt, aki a hálózat valamely intézményével legalább egy évig megszakítás nélkül munkakapcsolatban állt. A munkatársak tudományos teljesítményét természetesen csak arra az időszakra vonatkozóan gyűjtöttük, amikor a szakkollégiumban aktív szerepvállalóként voltak jelen.

Az ábrán közölt számok a felsőoktatás tudományometriai mutatóinak alapkategóriáira utalnak. A hálózatban szám szerint 549 olyan szakmai írás készült, amely tartalmát tekintve a társadalmi integráció és/vagy a roma szakkollégium intézményének kérdésével foglalkozik.

A lenti ábráról leolvasható a publikációk megoszlása is, ami azt tükrözi, hogy a tehetséggondozó műhelyekben, illetve az ott dolgozó szakemberek munkássága révén jelentős tudományos munka folyik. Ha csak a megjelent kötetek számát tekintjük, amelyek között a monográfiák, a szerkesztett tanulmánykötetek és egyéb szakmai elemzéseket tartalmazó művek és tanulmányok egyaránt találhatóak, akkor érthetővé válik, hogy a hálózatot miért tekinthetjük a társadalmi integrációt szaktudományi megalapozottsággal előmozdító szerveződésnek. Természetesen jelen kiadványnak nem lehet célja a publikációs teljesítmény részletes bemutatása, de a kötet és tanulmánycímeiből összeállított alábbi szöveghő és a fotómontázsok talán visszaadnak egy kicsit a hálózatban folyó tudományos munka sokoldalúságából.

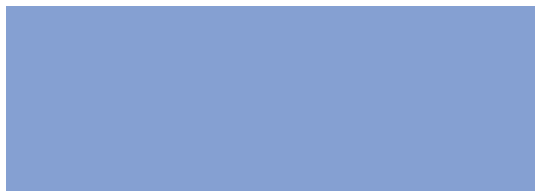
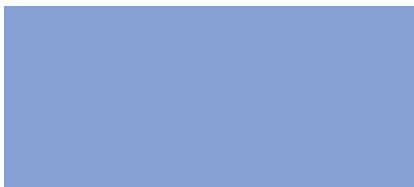
*Konferencia
a hátrányos
helyzetű fiatalok
tehetséggondozásáról
– A Wáli István
Református Cigány
Szakkollégium
rendezvénye szakmai
fórumot kínált a roma
és hátrányos helyzetű
fiatalok támogatásának
megvitatására,
elősegítve a jó
gyakorlatok
megosztását és az
együttműködés
erősítését. A
kezdeményezés
célja a társadalmi
felzárkózás támogatása
és a fiatalok
sikeres, értelmiségi
életpályájának
megalapozása volt.
(WISZ)*

„Magam mondom
el” – A Roma
Szakkollégiumok
Országos
Tudományos és
Ismeretterjesztő
Konferenciája
lehetőséget biztosított
a roma egyetemisták
számára kutatásaik
bemutatására
és közösségi
tapasztalataik
megosztására.
A rendezvény
a társadalmi
felzárkózás, az
identitás és a
tehetséggondozás
kérdéseire helyezte a
hangsúlyt. Célja volt a
párbeszéd ösztönzése,
a példamutatás
erősítése, valamint a
hátrányos helyzetből
érkező fiatalok
sikeres életútjának
támogatása.
(REFOROM)

„Kutatómunkák a Szokereszben” – hallgatói tudományos kötet bemutatója. A szakkollégista szerzők többek között a jogtörténet, kisebbségpolitika, roma integráció, oktatás és esélyteremtés, pedagógia, vallás- és egyházjog, történelmi emlékezet, társadalmi normák, intergenerációs kapcsolatok, környezetvédelem és fenntarthatóság tárgyában publikálták saját kutatási eredményeiket. (SZOKERESZ)

Társadalmi szerepvállalás és szociális érzékenyítés

330 PROGRAM MEGVALÓSÍTÁSA

Szakkollégisták
szegénykonyhán segítő,
előkészítő feladatokat
végeznek.

ROMA ART-Holokauszt tábor:
ahol a résztvevők megismerték
a holokauszt és a porajmos
eseményeit.

„Szegregált lakókörnyezetben
élők felzárkóztatása
Ibrányban”-terepgyakorlat.

Önkéntes program,
foglalkozások szervezése a
nemesdédi tagiskola roma és
hátrányos helyzetű tanulói
számára.

Tanoda Olimpia: egész napos
sportverseny a szakkollégisták
önkéntes munkájával a terep
felépítésétől a bontásáig,
és a versenyszámok
lebonyolításában történő
közreműködés.

Minden évben Mikulás
környékén a szakkollégiumi
hallgatók a dorozsmai tanodák
diákjai számára a művelődési
házban játékos foglalkozást
tartanak.

Lelki Fitnesz: kollégisták
részére két napos
lelki gyakorlat.

MÁSA Állatmenhely:
szakkollégisták minden évben
kutyasétáltatással segítik
a Miskolci Állatmenhely
munkáját.

Természettábor megvalósítása
szakkollégista hallgatók
és tanodás diákok közös
részvételével.

Cigánymisszió roma
származású elítéltek,
fogvatartottak számára: a
cigánymissziós csendesnapon
roma egyetemisták arról tettek
bizonyosságot, hogy hasonló
környezetből és élethelyzetből
indulva is van más út, mint a
börtön.

Társadalmi Együttélést Segítő
óra, ahol a szakkollégisták
egy-egy rendhagyó
foglalkozást tartanak
középiskolások számára

Jótekonysági koncert, amely
befolyt bevétele egy rászoruló
erdélyi romungró család
részére lett eljuttatva.

Nemzetközi Ökumenikus
Szabadegyetem: emlékezés
címmel teológiai
értékmegőrző, emlékező
alkalom a határon túli magyar
fiatalok és anyaországi roma
egyetemisták számára.

Úton Betlehembe adventi
programsorozat, ami
évről évre közösségi és
lelki találkozási pontot
teremt a karácsonyra való
készülődésben, előadásokkal,
kézműves vásárral és
családi programokkal.
A rendezvénynek a
szakkollégisták aktív, segítő
részesei voltak szolgálatukkal.

Nemzetközi Roma Nap alkalmából a cigány kultúrát népszerűsítő és a társadalmi érzékenységet közvetítő
egész napos rendezvény a nyírmadai óvodás gyermekek és családjaik számára.

Adománygyűjtő akció: a „Felelősen egymásért!” című társadalmi felelősségvállalási projekt keretében.

„Ki mit tud?” verseny: színes és élményekkel teli verseny szervezése roma gyerekeknek, ahol tánccal, énekkel és szavalással mutathatták meg tehetségüket. A napot a Debreceni Állatkertben tett közös kirándulás koronázta meg, amely felejthetetlen élményt nyújtott a gyerekeknek és a szakkollégistáknak egyaránt.

Szakkollégisták jótekonysági koncertje, amikor közösségi szolgálat keretében szervezett esemény bevételét lakásotthonban élő gyermekek javára ajánlották fel. Az adományokat hallgatóink vitték el a lakásotthonban élő gyermekeknek.

Etnikai vegyesházasságok kutatása kérdőíves módszerrel Nagyrábén, Nagyecsedben és Ibrányban. A kutatás eredményei pozitív irányba mozdíthatják elő a lokális társadalmak együttélési viszonyait.

Lakatos Menyhért Szavalóverseny, ami kiváló lehetőséget biztosít a tehetséges fiatalok felfedezésére, valamint arra, hogy a résztvevők betekintést nyerjenek a szakkollégiumi életbe, ezáltal elősegítve a jövőbeli utánpótlás biztosítását. A versenyzők többsége szegregált települések iskoláiból érkezik. Gyakran korábbi kollégisták pedagógusként saját tanítványaikat kísérik a rendezvényre.

Világítani Fogok, sportprogram szervezése a kerecsendi tanoda számára.

Kutatótábor és önkéntes munka Hajdúdorogon, ahol a szakkollégisták három héten át segítették a helyi közösséget: iskolai foglalkozásokkal, cigánytánc-oktatással, valamint családlátogatások és kérdőíves felmérések révén.

Húsvéti kézműves foglalkozás az egri Szala szegregátumban élő gyermekek számára.

Adománygyűjtés a Gyermekpszichiátria betegeinek. A szakkollégisták adománnyal látogatták meg a Kenézy Kórház gyermekpszichiátriai osztályát, kifejezve ezzel a gyermekek támogatását.

Dr. Molnár István Óvoda, Általános és Speciális Szakiskolába járó fogyatékossgal élő gyerekek részére meseolvasás, kézműves tevékenység tartása, közös karácsonyi készülődés.

Lelkigyakorlatok: a Szent Miklós Görögkatolikus Roma Szakkollégium minden félévben lelkigyakorlatot szervez egyetemi hallgatói számára Debrecenben és Máriapócsban, amely elcsendesedésre, lelki megújulásra és a hitben való elmélyülésre ad lehetőséget.

Színkód

Hátrányos helyzetűeknek szervezett programok

Önkéntes munka

Szakkollégium, továbbtanulás ösztönzése

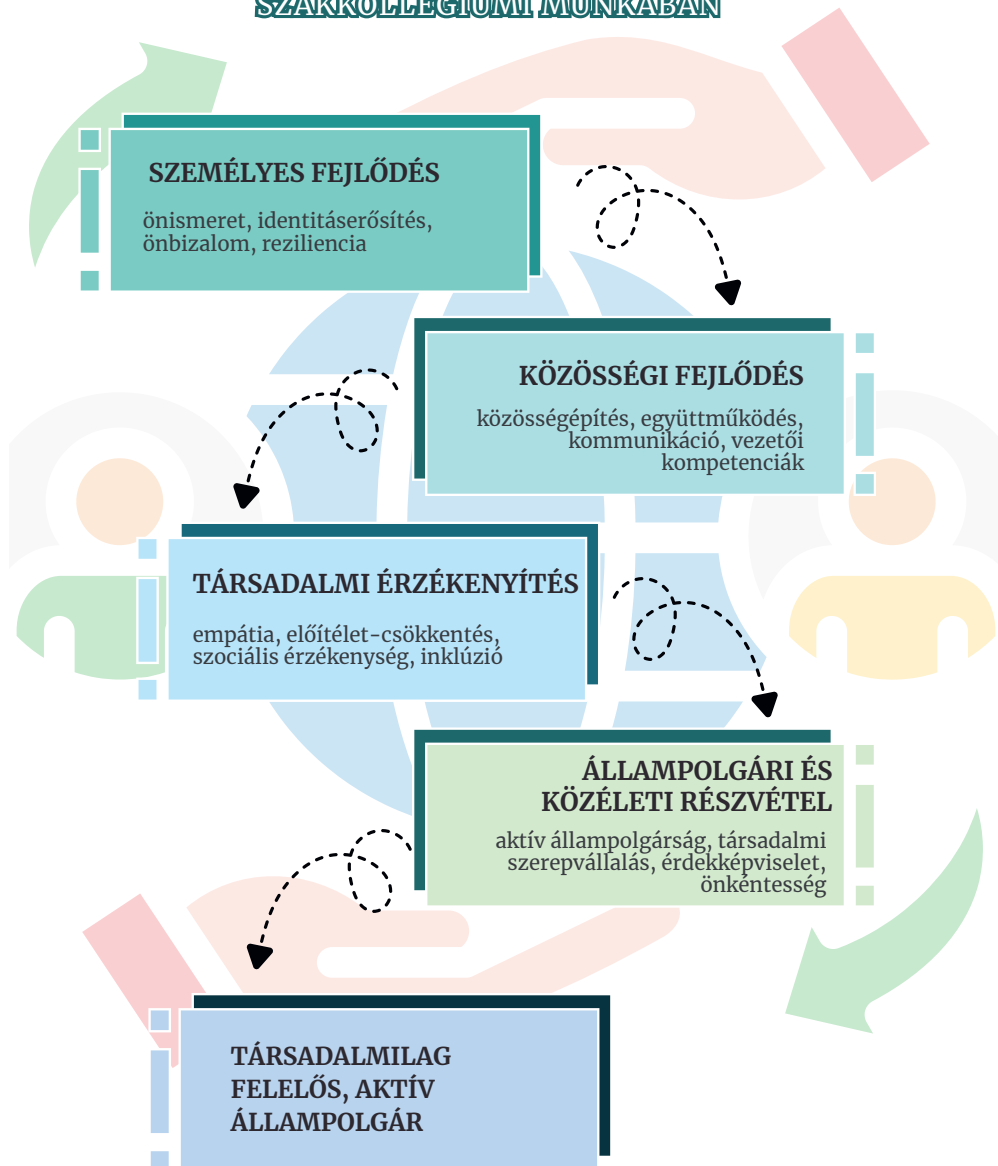
Lelki érzékenyítő programok

Terepmunka

A szakkollégiumi hálózatban végzett munka kiemelkedő jelentőségű területe a szociális segítőtevékenység. Az egyes intézmények szakmai programjaik révén aktív jelenlétet valósítanak meg. A szerteágazó tevékenységspektrum a tehetségműhelyek munkájának arra a vetületére enged rálátást, ami a működéskörnyezet integrációs folyamataira gyakorolt közvetlen hatásként értelmezhető. Mindez a kiragadott néhány, a táblázatban bemutatott példa alapján legalább öt jól azonosítható tevékenységformában ölt testet.

Az önkéntes munka a hallgatók érzékenyítésének kitüntetett formája, ami az intézmények működéskörnyezetében figyelemreméltó eredményeket mutat. A módszeres segítőtevékenység egy másik fontos formája a tanodák és a hátrányos helyzetű lokális csoportok számára a roma szakkollégiumok részéről szervezett programok sokasága. Ugyancsak kulcsjelentőségű tevékenység a szakkollégiumi eszme terjesztését és a továbbtanulás ösztönzését támogató események megvalósítása, de a lelki érzékenyítő alkalmak és a társadalomtudományi terepmunkák is fontos részét képezik az olyan szakkollégiumi aktivitásnak, amely hatása közvetlenül tetten érhető. A jelen kiadvány előkészítése során elvégeztük az elmúlt 15 évben a hálózat intézményeiben megvalósult *a társadalmi szerepvállalást és a szociális érzékenyítést* szolgáló események és rendezvények összegyűjtését. A kutatás eredményeként összesen 330 olyan szakkollégiumi programot térképeztünk fel, amelyek a hálózat közvetlen szociális hatásáról tanúskodnak.

A KÖZÖSSÉGI ELKÖTELEZŐDÉS ÉS TÁRSADALMI FELELŐSSÉGVÁLLALÁS DIMENZIÓI A ROMA SZAKKOLLÉGIUMI MUNKÁBAN

„Élő könyvtár”
 – beszélgetések
 szakkollégisták személyes
 történeteiről. Az Élő
 Könyvtár egy interaktív
 programsorozat,
 amely párbeszéden
 keresztül érzékenyíti a
 résztvevőket. A cél, hogy a
 szakkollégisták életútjainak,
 tapasztalatának és
 társadalmi helyzetének
 megismerése
 előítéletmentes értelmezői
 környezetben valósuljon
 meg. A program
 módszertani eszközként
 támaszkodik a nyitottság,
 az empátia és a közösségi
 gondolkodás erősítésére.
 A hallgatók a programban
 „könyvként”, mint a
 történetek forrásai
 önkéntesen vesznek részt.
 (SZMGRSZK)

*Roma szakkollégisták
pályaorientációs és to-
vábbtanulást ösztönző
beszélgetései általános
és középiskolásokkal.
Az események különféle
helyszíneken, gyakran
olyan vidéki és hátrányos
helyzetű településeken
kerültek megvalósításra,
mint Alsószentmárton
vagy Vajszló. (PERSZE)*

Lakatos Menyhért Szavalóverseny – A tehetséges fiatalok számára bemutatkozási lehetőséget nyújtó rendezvény, amely betekintést ad a kollégiumi életbe és támogatja a jövő utánpótlását. A résztvevők többsége szegregált települések iskoláiból érkezik, erősítve ezzel az esélyteremtést. A rendezvény külön értéke, hogy vannak olyan egykori szakkollégisták, akik pedagógusként térnek vissza tanítványaikkal. (MGRSZ)

A kulturális antropológiai szemléletű társadalomtudományi terepkutatások célja, hogy a hallgatók a tudományterület sajátos kutatómódszertani szemléletének elsajátításával rálátást nyerjenek a perifériális, lokális színterek etnikai együttélési viszonyaira, szociokulturális jellemzőire. A vizsgálatokban történő részvétel hozzájárul a szakkollégisták elfogadó, a kulturális sokféleség iránt nyitott látásmódjának kibontakozásához. Mindez alkalmas táptalaját képezi annak, hogy diplomaszerzésüket követően, függetlenül szakmájuktól, értő közreműködői legyenek a hátrányos helyzetű vagy más társadalmi problémákkal terhelt életvilágok megsegítésének. (LBR SZK)

Kulturális események és rendezvények eredményei

A roma szakkollégiumok társadalmi hatásának egy további vetületét képezik azok az intézmények által szervezett kulturális programok és rendezvények, amelyek az érdeklődő közönség számára mutatják be a roma kultúra ezerarcúságát és értékeit. A gyakran figyelemfelhívó, ismeretterjesztő és népismereti szándékkal létrehozott kulturális események jelentőségét az adja, hogy a szakkollégiumok az intézményi keretek közül kilépve járulnak hozzá a társadalmi működéskörnyezet érzékenyítéséhez. A munka hiánypótló és a hálózat történetének tükrében fontos eredményként könyvelhető el. A felsőoktatásban tanuló egyetemista hallgatói szerep a roma szakkollégisták esetében összekapcsolódik a kulturális események és rendezvények szervezésében és lebonyolításában való közreműködéssel. Mindez nyilvánvalóan összefüggésbe hozható a végzést követő társadalmi aktivitással is, ahogy ezt az alumni hallgatók társadalmi szerepvállalásával kapcsolatos mutatók elemzésénél láttuk. Kutatásunk eredményeként összesen 166 olyan kulturális eseményt vagy rendezvényt azonosítottunk a hálózat intézményeinek szervezésében, ami hozzájárult a roma kultúra megismertetéséhez.

166 KULTURÁLIS ESEMÉNY

„Told a Verset” – Országos Online Versmondó Verseny roma költők verseiből (DIKH TV, a Magyar Versmondó Egyesület és a RefoRom szervezésében). Az esemény roma költők verseinek tolmácsolásával ad teret a tehetségeknek és a roma irodalom népszerűsítésének.

Roma Cooking Night az egri roma szakkollégium legnagyobb gasztrokulturális eseménye, mely során a résztvevők betekintést nyerhetnek a roma kultúrába és gasztronómiába.

Roma képzőművészek reprezentatív kiállítása a Romano Kher Budapesti Roma Művelődési Ház gyűjteményéből a Nemzetközi Roma Nap apropóján a nyíregyházi RSZK rendezésében.

Jótekonysági klasszikus zenei koncert a JRSZ hallgatóinak közreműködésével.

Országos cigány népismereti vetélkedő, középiskolások és szakkollégiumok hallgatóinak éves tehetségkutató versenye az LBRSZK rendezésében.

Kiállítás a Debrecen Széchenyi-kerti Református Templomban a WISZ hallgatói által képzőművészeti önképzőkörön készített képekből.

Roma filmet: közös filmnézés és beszélgetés az egyetem hallgatói, oktatói, valamint az Egerben tanuló AJTP programban résztvevő középiskolások számára az EKKE szervezésében.

Hajléktalanok című fotókiállítás nyíregyházi hajléktalanokról, szociális munka szakos szakkollégisták alkotásaiból az ERSZ szervezésében.

A roma irodalom jelenléte a XXI.sz Magyarországon: Irodalmi délután Choli Daróczi József és az ERSZ hallgatóinak közreműködésével.

„Cigányzenészek a Kárpát-medencében” koncertsorozat: Kárpát-medencei roma zenekarok vendéglőadása a hajdúböszörményi RSZK szervezésében.

Szociofotó kiállítás a déldunántúli roma közösség hétköznapijairól a SZIERSZ szervezésében.

Cigánytánc oktatás, táncház: hagyományörző kulturális program az egri Szala szegregátumban élők számára az EKKE szervezésében.

Tudáspresszó3: reformáció, mint kommunikációs forradalom. Gáncs Péter, az MEE elnök-püspökének előadása: „Adni” a többségi társadalom arra nyitott tagjainak az ERSZ szervezésében.

Találkozás híres, értéktudatos roma személyiséggel rendezvénysorozat a WISZ szervezésében.

Nemzetközi Roma nap a Nyírmadai óvodában: az LBRSZK hallgatóinak zenés műsorral, tánccal és énekléssel egybekötött műsora a cigány kultúra gazdagságáról.

Szépséges Pászká: a húsvéti örömhírt ünnepli az MGRSZ közös imádsággal, liturgikus elemekkel és közösségi programokkal.

Emberi jogi és nemzetiségi kvízeit: Mit tudtok a kultúrájukról és az őket megillető jogi keretekről? A PERSZE rendezvénye.

Roma Élményfestés (Balázs János és Szentandrassy Istán művei nyomán): kreatív, közösségi alkotófolyamat, amely során a résztvevők a roma képzőművészet motívumait és szimbolikáját ismerhetik meg a SZOKERESZ szervezésében.

Roma Nap – Kozák Vanessza alumni hallgatónk meseillusztrációinak kamarakiállítása, aki alkotásain keresztül kínál kulturális és közösségi élményt az SZMGRSZK szervezésében.

Az MGRSZ centenáriumi kiállítása: Görögkatolikusok évszázados öröksége Miskolcon

A társadalmi mobilitás ára: Kerekasztal beszélgetés a romák társadalmi mobilitásával foglalkozó tudományos eredményekről és jó gyakorlatokról, valamint a kortárs politikai környezet kihívásai, rendezvény a PERSZE szervezésében.

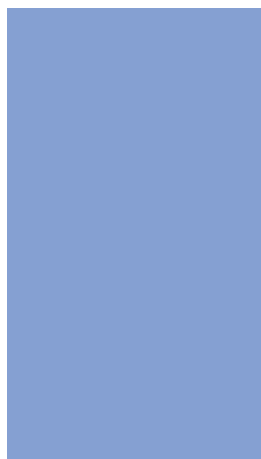
Kucu Banda koncert és cigány táncház a szegedi RSZK rendezésében: A Kucu Banda koncertje és az azt követő cigány táncház élő zenével, közös énekléssel és tánccal teremt felszabadult, közösségépítő hangulatot.

Cigány táncházak a WISZ szervezésében, amely hozzájárul a cigány/roma kultúra szélesebb megismeréséhez.

Workshopok a roma kultúráról, művészeti és néprajzi hagyományokról: előadás és közös alkotótevékenység a SZIERSZ szervezésében.

Bachtalo Drom kiállítás: a szegedi Fekete Házban a „BACHTALO DROM! – Szerencsés utat!” – című összművészeti hallgatói tárlat. A kiállításon a szegedi RSZK hallgatóinak alkotásai tekinthetők meg: festmények, grafikák, fotók, kisplasztikák, installációk és illusztrált versek láthatók.

Új szemmel – Ráczné Kalányos Gyöngyi, cigány származású festőművésznő kiállítása a SZOKERESZ rendezésében. A hagyományos roma értékeket bemutató rendezvénysorozat kiemelkedő pontja az a kiállítás, amelyet a cigány származású festőművésznő képeiből rendez a szegedi roma szakkollégium.

Roma Nap az Egri Roma Szakkollégium szervezésében – Egész napos kulturális és közösségi program, amely az egri Szala szegregátumban élő és tanodákba járó gyermekek számára kínál élményalapú foglalkozásokat. A rendezvény célja a közösségépítés, a kulturális értékek megismertetése és a fiatalok motiválása a tanulásra. A program hozzájárul az esélyteremtéshez, a társadalmi felzárkózáshoz és a pozitív jövőkép kialakításához. (EKKE)

A nyíregyházi
Evangelikus Roma
Szakkollégium
hallgatói minden évben
húsvét közeledtével
színpadra állítják Jézus
sz szenvedéstörténetét,
egy bibliai alapokra
épülő, ugyanakkor saját
kulturális elemekkel
gazdagított passiójáték
formájában. Az előadás
nemcsak vallási élményt
nyújt, hanem a roma
identitás és kultúra
megjelenítésével az
elfogadás és a társadalmi
párbeszéd erősítését
is szolgálja, miközben
hidat teremt különböző
közösségek között.
A program egyben a
szakkollégisták komplex
fejlesztését is támogatja:
erősíti önkifejezésüket,
együttműködési
képességüket és
identitásukat, valamint
lehetőséget ad arra, hogy
a művészet eszközével
közvetítsék értékeiket
és hozzájáruljanak egy
befogadóbb szemlélet
kialakulásához. (ERSZ)

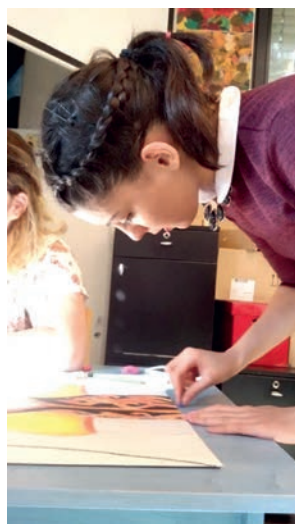

A Jezsuita Roma Szakkollégium által szervezett Roma Nap olyan hagyományörző kulturális esemény, amely a roma nemzeti zene és tánc bemutatásán, valamint interaktív foglalkozásokon keresztül nyújt élményszerű betekintést a cigányság kultúrájába. A rendezvény célja a kulturális értékek megőrzése és átadása, miközben lehetőséget teremt a résztvevők számára, hogy személyes tapasztalatokon keresztül ismerkedjenek meg a különböző csoportok hagyományával. Az esemény egyben közösségépítő szerepet is betölt: erősíti az elfogadást és ösztönzi a társadalmi együttműködéshez szükséges ismeretek elsajátítását. (JRSZ)

A kaposvári roma szakkollégium rendszeresen szervez olyan nyitott kulturális programokat, amelyekbe nemcsak egyetemi hallgatókat, hanem középiskolásokat és külsős érdeklődőket is bevon, ezzel erősítve a közösségi kapcsolódásokat és az utánpótlás-nevelést. Az események sokszínű kínálata – a táncos és zenei alkalmaktól a festészeti foglalkozásokon át a szakmai előadásokig – lehetőséget teremt a résztvevők számára a roma kultúra élményszerű megismerésére és a kreatív önkifejezés kibontakoztatására. A programsorozat célja a tehetséggondozás és az identitás erősítése mellett a társadalmi párbeszéd elősegítése, valamint egy befogadó, együttműködésen alapuló közösség kialakítása. (SZIERSZ)

Az „út” nem egy előre kijelölt ösvény követése: mindazok munkájának a gyümölcse, akik rajta járnak. Ahogy használják, azaz alkalmazkodnak ahhoz, amit létrehoztak és ezáltal formálják, meghatározza azt, hogy kikké válnak az egymással létezés kölcsönösen adott körülményei között.

A roma szakkollégiumok és közösségeik, az egész hálózat, amint olvashattuk bonyolult képződmény, amelynek összetett következményei vannak. Jelen kötet szándékai szerint az intézményrendszer történetének és eredményeinek bemutatásával párhuzamosan több előzetesen elképzelt olvasói réteg számára igyekezett megfogalmazni ennek a páratlan vállalkozásnak a jelentőségét. Egyrészt maguknak az egykori és jelenlegi szakkollégistáknak azzal a szándékkal, hogy lássák minek voltak vagy éppen minek jelenleg is a részesei. Aztán minden szakembernek, akik hivatásuknál fogva bármely kisebbségi közösség integrációjával, vagy éppen a felsőoktatás ügyeivel foglalkoznak, esetleg társadalomkutatóként, de akár szakpolitikai döntéshozóként. Olvasókként, és nem utolsó sorban számot tartunk azokra a laikus érdeklődőkre, akiket egész egyszerűen foglalkoztat, hogy milyen mindannyiunkat érintő társadalmi folyamatok mennek végbe a szemünk előtt, de mégis rejtett módon.

Egyszóval, sokaknak és sok mindent szerettünk volna elmesélni arról, hogy mi és miért történt az elmúlt években azért, hogy felhívjuk a figyelmet a roma szakkollégiumi hálózatban elvégzett nagyszerű teljesítményre. Azt, hogy mindez mit ér valójában, mi a jelentősége természetesen a kedves olvasó megértő munkájának a tükrében tehetjük mérlegre. Ebben az értelmezésre megválasztott perspektíva kulcsjelentőségű kérdés. Vegyük csak példának okáért az elmúlt 15 év eredményeit emblematikusan kifejező két abszolút számértéket: 867 fő végzett roma szakkollégista és 971 megszerzett diploma. Első pillantásra talán nem is tűnik olyan jelentősnek, mint amit mindez kontextusba helyezve valójában magában rejt. Már csak ha a számszerűsített értelmezési keretek között maradva vizsgáljuk a kérdést, a roma szakkollégiumi hálózat munkájának eredménye akkor is nyilvánvaló és pontosan mérhető hozzájárulás a társadalmi és/vagy kulturális identitásukat tekintve roma kötődésű értelmiségiek számának a megduplázódásához.

Mindennél azonban a jelen kötethez végzett kutatások adatait elemezve, a felvett többtucatnyi interjúszöveget tanulmányozva a szerzők véleménye szerint sokkal fontosabb az a csak közvetve mérhető hatás, amit a roma szakkollégiumok és az ott végzett fiatal szakemberek a társadalomra gyakorolnak. Gondoljunk csak bele! Mit is jelent a többségében jellemzően hátrányos helyzetű, szociokulturális és szocioökonómiai értelemben deprivált, de legalábbis az átlagosnál jóval nehezebb közvetlen kibocsátó környezetre gyakorolt hatás. A mintaképző szerep felbecsülhetetlen jelentőségű a családban, a településen, vagy általában abban a környezetben, ahol a mobilitási pálya kiinduló állomása található.

Aztán megkerülhetetlen a felsőoktatási környezetre kifejtett hatás is. Az egyetemek társadalma, beleértve az oktatókat, a többségi származású hallgatók nagyobb részét, vagy az intézményi infrastruktúrát működtető adminisztrációt elsősorban a roma szakkollégisták révén szembesül, vagy tesz szert közvetlen tapasztalatra a legnagyobb hazai nemzeti etnikai kisebbségi közösségről. Azt, hogy előítéletektől terhelt korunkban mindez mekkora jelentőségű, nem kell különösebben ecsetelni.

Végül, de nem utolsó sorban itt vannak a munkaerőpiacra kikerült roma szakkollégisták, akik különböző intézményekben alkalmazottként vagy éppen a magánszférában vállalkozókként, akár a szakpolitikában szerepet vállalva gyakorolnak közvetlen és közvetett hatást mindenkori környezetükre.

A három sorolt színtér – az egykori „otthon”, az egyetem és a jelenlegi életvilág – értelmezési perspektívájából a végzett roma szakkollégisták társadalmi befolyása olyan multiplikáló hatásösszegződéssel jellemezhető komplex jelenség, aminek kétségtelenül legnagyobb eredménye a többség és a kisebbség között az elmúlt évszázadokban felépült falak lebontásához történő hozzájárulás. A kölcsönös előítéletekből és az ezekből táplálkozó folyamatos gyanakvásban gyökerező szembenállás stratégiája az ismert társadalmi körülmények, tehát a demográfiai és a szociokulturális folyamatok tükrében irracionális és káros. A roma szakkollégiumi hálózat munkája, a tehetségműhelyekben végzett hallgatók teljesítménye és ettől elválaszthatatlanul az ebben tevékeny szakemberek eredményei, – ahogy az reményeink szerint az elmúlt másfél évtized jelen kötetben összegezett szerteágazó teljesítményéből világosan kiderül, – hatékonyan járulnak hozzá a társadalmi együttélés minőségének a javulásához. Mindezt természetesen annak a tudatában fogalmazzuk meg, hogy az „út” nyitott, és hogy merre halad majd tovább, az csak azokon múlik, akik járnak rajta.

ISBN 978-615-02-7333-4

9 786150 273334

A magyarországi roma szakkollégiumi hálózat Európában is egyedülálló kezdeményezés, az országban élő legnagyobb nemzeti etnikai kisebbség és a hátrányos helyzetű csoportok társadalmi integrációját előmozdító ökumenikus vállalkozás. A napjainkban működő tizenegy saját intézménytörténettel, szakmai hitvallással és autonómiával rendelkező felsőoktatási tehetségműhely eszmei múltja messzire nyúlik. A szolidaritás, az önzetlen, mások érdekeit, jólétét támogató viselkedés a társadalmi élet egyik legalapvetőbb közösségi elve.

